

דברי הכנסת

הישיבה המאתיים-ושלושים-ושמונה של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, כ"ו בתמוז התשנ"ד (5 ביולי 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

תוכן העניינים

- הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת י' ונונו
שאלתות ותשובותהיו"ר ש' וייס:
- קורסי הכנה לבחינות פסיכומטריות לחיילים
התאבדויות בקרב חיילים עולים
משטרה פלשתינית בעזה וביריחו
התנהגות אלימה כלפי חייל במהלך אימונים
השארת חיילים בשטח אש במהלך אימון
תוכנית בעברית ובערבית ב"גלי צה"ל"
אבטחת האולפנה בקריית-ארבע
מצעד יום ירושלים
דירוג הקב"א בצה"ל
ידיעה בדבר אירוע ירי לעבר תושב עמנואל
סדרי התפילה במערת-המכפלה
סדרי התפילה במערת-המכפלה
אפליית דרוזים בקבלה לעבודה בשירות הציבורי
הצהרת מפקד במשטרה הפלשתינית בעניין ירושלים
פיצויים לנפגעי הטבח בחברון
הרבנות הצבאית הראשית והבאה לקבורה של
חללי צה"ל
ניתוח לחייל בעת שירותו הצבאי
- הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 18), התשנ"ד–1994
(קריאה ראשונה)
הודעת יושב-ראש הכנסת על מותו של חבר הכנסת תופיק זיאד, זיכרונו לברכה
- הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 19) התשנ"ד–1994
(קריאה ראשונה)
- הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 26), התשנ"ד–1994
(קריאה ראשונה)
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
- הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 26), התשנ"ד–1994
(קריאה ראשונה)
- הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד–1994
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
- בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזוהמים; בטיחות הרחצה בים
ובבריכות השחייה
- דוח מבקר המדינה מס' 44; דוח מבקר המדינה מס' 44 לסעיפיו השונים
הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 26), התשנ"ד–1994

(קריאה ראשונה)

הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת י' ונונו

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת; יום שלישי, כ"ו בתמוז התשנ"ד, 5 ביולי 1994.

יש היום הודעות, אדוני המזכיר?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

לא.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו ניגשים, אם כן, ישר לעניינים.

הסעיף הראשון: הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת יוסף ונונו. יציג את ההצעה יושב-ראש ועדת הכנסת חבר הכנסת חגי מירום. בבקשה, חבר הכנסת חגי מירום.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני, האם תוכל להסביר את סדר הדברים ולוח הזמנים?

היו"ר ש' וייס:

אני יודע שיש היום ועידה.

ברשותך, חבר הכנסת חגי מירום, לפנינו משורת הדין וכיוון שמתקיימת במקביל ועידת ההסתדרות, וכיוון שההסתדרות מייצגת חלקים רבים בעם משני האגפים הפוליטיים – זאת גם הזדמנות לברך את ההסתדרות בוועידתה – אני אמסור אינפורמציה. אחרי הפרק הזה יהיו לנו שאלות ותשובות. אחר כך הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה; הצעת חוק השיפוט הצבאי; הצעת חוק המועצות האזוריות; בריאות ציבור המתרחצים – יש היום דיון בנושא הזה, ועוד הרבה דברים. זה צריך להיות מונח על שולחנכם. זה בערך סדר הדברים.

דוד צוקר (מרצ):

ההצבעה מתי?

היו"ר ש' וייס:

אנחנו לא יודעים, כי זה תלוי במספר המשתתפים בדיון.

דוד צוקר (מרצ):

ההצבעה היא בתום הדיון?

היו"ר ש' וייס:

בוודאי. יש דברים של חגי מירום, יש דברים של חבר הכנסת יוסף ונונו, יש דיון, ואחר כך – – –

דן תיכון (הליכוד):

למה מקיימים את זה היום, אפשר לדעת? הרי יש מסורת בכנסת שדיונים מן הסוג הזה לא מקיימים בימים – – –

היו"ר ש' וייס:

בזמן שיש כנסים. יש לנו פה בעיה. אני מעדיף שחבר הכנסת חגי מירום יתייחס. יש לנו פה בעיה קצת חוקתית.

חבר הכנסת חגי מירום, תתייחס גם לעניין הזה, ואם יהיה צורך, אני אוסיף.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

דנו גם בימי שלישי.

דן תיכון (הליכוד):

לא ביום שלישי כשמפלגה מרכזית או לא מרכזית מקיימת כנס.

היו"ר ש' וייס:

הוא מתכוון לוועידת ההסתדרות.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום 1 ביוני 1994 פנה היועץ המשפטי לממשלה מר מיכאל בן-איר, בהתאם להוראות סעיף 13(ב) לחוק חסינות חברי הכנסת, אל יושב-ראש הכנסת, בבקשה שהכנסת תיטול את החסינות מחבר הכנסת יוסי ונונו, כדי שניתן יהיה להביאו למשפט פלילי בשל עבירות שעבר בטרם היותו חבר הכנסת. כך החשד.

בהתאם להוראות סעיף 13(ג) לחוק, הפנה יושב-ראש הכנסת את הבקשה לוועדת הכנסת, על מנת שתביא את הנושא לדיון בישיבה הקרובה. ואכן, ביום 6 ביוני 1994 החלה ועדת הכנסת לדון בבקשת היועץ המשפטי לממשלה ליטול את החסינות מחבר הכנסת יוסף ונונו לגבי ההאשמות הכלולות בכתב האישום.

חברי הכנסת, העבירות המיוחסות לחבר הכנסת יוסף ונונו הן: 1. מתן שוחד – עבירה לפי סעיף 291 לחוק העונשין, התשל"ז–1977; 2. מרמה והפרת אמונים – עבירה לפי סעיף 284 לחוק העונשין, התשל"ז–1977.

ועדת הכנסת קיימה חמש ישיבות, ודנה בבקשה זו; שמעה את היועץ המשפטי לממשלה וכן את בא-כוחו של חבר הכנסת יוסף ונונו, את חבר הכנסת יוסף ונונו בעצמו, וקיבלה החלטה להמליץ להסיר את חסינותו של חבר הכנסת ונונו בהתאם לדברים שאומר כאן כעת.

אני רוצה לציין שאתמול הונחו, כמצוות בית-המשפט העליון, על שולחנות חברי הכנסת הפנייה של היועץ המשפטי לממשלה וכתב האישום – ואינני רוצה להיכנס יתר על המידה לפרטיו; הוא מונח לפני חברי הכנסת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ככלל, בכתב האישום מדובר בחשד לעבירה של העסקת איש פוליטי במשרה פיקטיבית או משהו דומה לכך ב"הפועל קריית-מלאכי", מתוך הסכמה שהתשלום יבוא מהרשות המקומית, ובתמורה לכך ייתן המועסק את תמיכתו לקואליציה בעיר. כתב האישום שהוגש מופנה נגד שלושה אנשים ובהם חבר הכנסת יוסף ונונו. היועץ המשפטי לממשלה ביקש, במהלך הדיון, להבהיר שמטעמי דיני הראיות ייתכן שיחליט להגיש את כתבי האישום בנפרד נגד הנאשמים, אך התחייב, ואנחנו רשמנו זאת, שלא להוסיף עליהם דברים חדשים.

חברי הכנסת, היועץ המשפטי לממשלה, בהופעתו לפני ועדת הכנסת, ביקש, ובצדק ביקש, שחברי הכנסת יתייחסו לעניין זה של הסרת החסינות ללא שיקול סיעתי ומפלגתי. היועץ המשפטי לממשלה טען בפני הוועדה, כי מדובר בהסכם פוליטי פסול, ומדובר, לטענתו, בנורמה פסולה, וכי נורמה זו, הן מההיבט המשפטי והן מההיבט העובדתי מן הראוי שתיבחן בבית-המשפט ולא בכנסת. הוא פנה לוועדת הכנסת בבקשה להאמין לו כי שקל את העניין שיקול ענייני שאין בו כל פסול וכי היה תום לב מוחלט בשיקוליו להמליץ להעמיד לדין את חבר הכנסת ונונו.

עוד הוסיף היועץ המשפטי לממשלה, כי חשדות מעין אלה אשר עלו נגד חבר הכנסת ונונו, כבר עלו והוגשו בכתבי אישום נגד כמה ראשי רשויות, והוא אף הציגם בפני ועדת הכנסת.

במהלך הופעתו בפני ועדת הכנסת נשאל היועץ המשפטי לממשלה שאלות לגבי הנורמה ודרכי שירותה. הוצגו בפניו על-ידי חברי הכנסת שאלות הקשורות למעשים השונים אשר נעשו ונעשים ברשויות. היועץ המשפטי לממשלה הבהיר, כי הוא לא ייתן את ידו להתמשכותה של התופעה, וכי חבר הכנסת ונונו לא היה הראשון שהפרקליטות עסקה בו בחקירתה.

היועץ המשפטי לממשלה אף נשאל באשר לשיקוליו להעמדה לדין של חברי כנסת נוספים בעניינים אחרים, והוא השיב כפי שהשיב, ואין להיכנס כאן לפרטים בשיקולים אלה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת ונונו החל את הדיון בוועדת הכנסת במחשבה לבקש מהוועדה שלא להיענות להסרת החסינות, אולם מאוחר יותר שינה את החלטתו, ובסוף הדיון פנה בבקשה לוועדה להסיר את חסינותו. חבר הכנסת ונונו אמר בסוף דבריו: "יש לי רצון עז להביא את הפרשה לדיון מלא ועד תום בבית-המשפט, בו אני מאמין שצדקתי תצא לאור".

בדבריו אלה וכן בתוספת של עורך-הדין שיינמן, כי הוא מצהיר שאין טענה מצדם לגבי תום הלב של היועץ המשפטי לממשלה, בכך למעשה נסתם הגולל על הדיון בוועדה. שכן מאז ומתמיד עמדת הרוב בבית-המשפט העליון, בשורת הדיונים בעניין חבר הכנסת לשעבר שלמה עמר וכן בעניין חבר הכנסת לשעבר מיעארי, העמדה היתה שאין לה לוועדת הכנסת ולמליאת הכנסת אלא לבדוק את תום הלב של היועץ המשפטי לממשלה. עם זאת, יש לומר שקיימת גרסה של כבוד השופט כהן, שלפיה יש טעמים נוספים שעל ועדת הכנסת לשקול אותם. כך או כך ביקש חבר הכנסת ונונו בסופו של הדיון להסיר את חסינותו, על מנת שיוכל להוכיח את חפותו בבית-המשפט.

חברי הכנסת, אני רוצה להעיר כמה הערות משלי כיושב-ראש ועדת הכנסת וכמי שעמד בראש ההליך הזה. זו לנו הסרת חסינות רביעית במספר בכנסת השלוש-עשרה. לא היה תקדים של ארבע הסרות חסינות אף באחת מן הקדנציות הקודמות בכנסת. אולי מתפשטות נורמות קפדניות יותר, ואולי אין אנשי ציבור נזהרים במעשיהם. אולי. אבל אנחנו עוברים פה בכנסת טראומה כבדה בכל הליך והליך כזה, בכלל זה הטראומה שעברנו הפעם הזו כשהגיע עניינו של חבר הכנסת יוסי ונונו. מדובר בחברים שלנו שאנו מעין שופטים שלהם, והתהליך הזה קשה לנו, קשה מנשוא. הקושי הזה, חברי הכנסת, בא לידי ביטוי הפעם הזו בהתחלפות של חברים בוועדת הכנסת במשך הדיון, וכן בהיעלמות, לעתים ב"התאדות" של חברי כנסת מתוך הדיון וההצבעה בוועדה ובמליאה.

עלי להזכיר לחברי הכנסת, כי מאז ביקש חבר הכנסת אריה דרעי כי חסינותו תוסר בהצבעה גלויה, מצביעה הכנסת בגלוי במליאתה על הבקשה להסרת חסינות חבר מחבריה, וכך היא תעשה גם היום. עלי להביע את תקוותי שחברי הכנסת יעשו את זה ללא שיקול פוליטי, ללא שיקול סיעתי, ללא שיקול זר, ובנסיבות העניין, גם בהתאם לבקשה של חבר הכנסת יוסי ונונו ולהמלצה של ועדת הכנסת.

לימור לבנת (הליכוד):

כל ארבע הפעמים היו בגין פנייה של היועץ המשפטי לממשלה?

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

לא. שלוש מהן היו בגין פנייה של היועץ המשפטי לממשלה, אחת מהן בגין פנייה של חברי כנסת להגבלת חסינות. אבל ארבע פעמים דנו בהסרת חסינות, שכן אחת מהן, בעניינו של פנחסי, הובאה לכאן פעמיים. וכל פעם כזאת היתה טראומה בפני עצמה לכולנו.

לימור לבנת (הליכוד):

רציתי רק שהדבר יובן בדיוק – – –

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אני מודה לך על ההערה.

חברי הכנסת, בהצבעה בוועדת הכנסת בסופו של התהליך הצביעו 12 חברים בעד הסרת החסינות, שניים נמנעו, וחברה אחת נעדרה. משמעו של דבר, שהוועדה קיבלה את בקשת חבר הכנסת ונונו ואף שוכנעה בתום לבו של היועץ המשפטי לממשלה.

אני מעלה על דעתי, שלנוכח התופעות והקשיים שאנו עומדים בפניהם בכל הליך, נצטרך לבחון, חברי הכנסת, את האפשרות להוציא את ההחלטה בדבר הסרת חסינות של חבר כנסת מן הכנסת ולהעבירה לגוף חיצוני. אין זו בושה, חברי הכנסת. במקום שבו אנו חשים שקשה לנו לתפקד כמעין שופטים ושקשה לנו להפעיל שיקול דעת ענייני וחסר נטיות, יש מקום, חברי הכנסת, להרהר בהוצאת העניין החוצה. כבר יש הצעות חוק פרטיות בנושא הזה, ואני מציע שאגב הדיון בהן תהרהר הכנסת ותפשפש במעשיה בשנתיים האחרונות, שמא כדאי שהיא לא תעמוד עוד בטרומה הקשה הזאת של הסרת חסינות של חבר מחבריה, ותמסור, כמו שמסרה בעבר, למשל את נושא משכורות חברי הכנסת, למשל את נושא גמלאותיהם ועניינים אחרים, גם את הקטע הזה של הסרת חסינות, לגוף חיצוני, אולי שיפוטי, אולי מעין שיפוטי, שיוכל לדון בזה בלי ההתלבטות הבין-אישית הקשה שאנחנו עוברים אותה בכל הליך כזה.

חברי הכנסת, בשולי העניין, אני מבקש מחברי הכנסת שלא להרחיב בדיבור כאן יתר על המידה. אינני יוכל למנוע מחברים שביקשו להירשם לדיון, אבל נדמה לי שכאשר חבר כנסת מבקש הסרת חסינותו, אין חובה לעסוק בזה עיסוק אינטנסיבי מדי. כאמור, חבר הכנסת ונונו ביקש מאתנו להסיר את חסינותו, וכך עשינו.

הבה נביע את תקוותנו כי חברנו יוסף ונונו יצליח להוכיח את חפותו בבית-המשפט באופן ישיר, אמיץ ומתוך התמודדות עם הטענות המשפטיות והעובדתיות, ולא יצטרך להתחבא מאחורי מסך חסינות שיש עמו יותר מהמשך והתמשכות של החשד, הן מההיבט המשפטי והן מההיבט הציבורי.

אני פונה לכנסת בשם ועדת הכנסת ומביא את המלצתה להסיר את החסינות ולבקש את תמיכתה בבקשה של היועץ המשפטי לממשלה. תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת חגי מירום, יושב-ראש ועדת הכנסת.

חברי הכנסת, חבר הכנסת דן תיכון הציע, אומנם ספונטנית, הצעה לסדר, ואני רוצה להשיב עליה. הוא שאל אותי, מדוע אנחנו מקיימים היום את הדיון הזה, כאשר יש מסורת פרלמנטרית שבעת כינוסים, ועידות וכן הלאה, נושאים השנויים במחלוקת מובהקת אנחנו מנסים לפחות שלא להביא להצבעה. התלבטנו בעניין.

דן תיכון (הליכוד):

כאן יש חשיבות לנוכחות גם מבחינה משפטית.

הי"ר ש' וייס:

אנחנו מתייחסים ברצינות לשאלה שהצגת. התלבטנו בעניין ונועצתי פעם או פעמיים גם ביושב-ראש ועדת הכנסת, שהוא המביא את החומר הזה.

בחוק אין הוראה מדויקת בעניין העיתוי, אבל בדרך כלל אנחנו מביאים את הנושא סמוך מאוד להחלטת ועדת הכנסת. זאת המסורת, בגלל הרצון לקצר. זה סוג של עינוי דין, והמגמה היא לקצר אותו. זה כלל.

לאחרונה מרבים גופים מפלגתיים שונים לערוך את ועידותיהם בדיוק בימים שני, שלישי ורביעי, וזה מתחיל להיות לנו לקושי. במקרה זה לא הופנתה אלי שום פנייה.

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

אני מתלבט יחד אתכם. זה יהיה מוזר שיושב-ראש הכנסת ייזום רעיון שהכנסת כמעט תפסיק לעבוד, כשלא הופנתה אליו שום פנייה. למרות הכול חשבתי, בגלל חשיבות הנושא – לא צריך להכביר מלים – מכיוון שהוועידה מתקיימת ממש כאן, במרחק 500 מטר, הנה גם אני נסעתי לשם לברך, ואני כאן, חברי הכנסת יוכלו לבוא לכאן. הם נמצאים קרוב לכאן, וההצבעות החשובות, בחירת המזכיר וכן הלאה, יהיו משעה 19:30. יואילו חברי הכנסת שנמצאים שם לשמור על קשר עם הבית הזה.

זה לא נושא לוויכוח. היתה הצעה של חבר הכנסת דן תיכון, ואני עניתי לו.

דן תיכון (הליכוד):

לא ירדת לסוף דעתי. הדיון כאן מחייב נוכחות ושמיעת הדברים. צריך לשמוע את עמדתו של חבר הכנסת ונונו.

האירוע הוא לא של מפלגה אחת אלא של כל המפלגות גם יחד. לכן זה לא מכובד, ואני לא יודע אם זה תקין, שאנשים יבואו אך ורק כדי להצביע. אני אומר את זה בעקבות החלטות של בג"ץ בעניין זה.

היו"ר ש' וייס:

טוב, רבותי, אנחנו נתנסה עוד הפעם, אם יהיה צורך, בחוויה בג"צית. הנושא לא לדיון. תודה.

חבר הכנסת יוסף ונונו, בבקשה.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

הם יודעים שיש דיון. הם יכולים להיות פה בדיון. עכשיו יש ב"בנייני האומה" דיונים רגילים, וחברי הכנסת יכולים להיות כאן. יש גם הפסקה של שעה וחצי. בכלל אין בעיה.

שלוש דקות לכל דובר אחרי חבר הכנסת ונונו, שאותו אני לא מגביל, כמובן.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לבקש מהכנסת להסיר את חסינותי ולהתייצב בבית-המשפט, כדי להביא את הפרשה לדיון מלא ועד תום, על מנת להוכיח את חפותי המלאה וכדי שצדקתי תצא לאור.

אבקש מן הכנסת למצוא את הדרך הנאותה לפנייה כדי לזרז את הליכי הדיון המשפטי בקביעת מועד מוקדם ככל האפשר לתחילת המשפט. כבר שנה שלמה נמשכים הליכי השימוע להסרת החסינות, מה שגורם לתקופה ארוכה של עיניו דין, ועל כן יש להביא לזירוז הדיונים ולהביא להקדמת המשפט.

אינני רוצה להיתלות בחסינות ולהסתתר מאחוריה. כל מה שהשגתי ופעלתי בחיי, אם בבית-הספר, באוניברסיטה, בשטח המקצועי, בשטח האקדמי, אם כראש עיר, אם כחבר כנסת – עשיתי זאת בעמל כפי ובשתי ידי השגתי זאת. אין ברצוני להשאיר כתם עלי.

מצער הדבר כי אני, שכל חיי פעלתי למען הציבור, למען החברה, למען אחרים, מתוך יושר והגינות, מתוך אמונה בדרכי, מתוך אינטרס ציבורי עליון, אני שהאמנתי שמערכת החוק, שאמורה לשמור על החוק והצדק, תדע להגן עלי מפני אלה אשר ירצו להדביק בוץ ורפש, אשר ירצו להדביק בי שקר – המערכת הזאת נכשלה בכך ונדבקה לבוץ ולרפש ולא הגנה עלי. כאילו היעד והמטרה הם הכנת תיק – אולי גם האמרה של עריכת ציד – הכנת כתב אישום.

אנחנו, שמתפללים כל בוקר, אנחנו גם מתפללים: יהי רצון מלפניך, השם אלוקי ואלוקי אבותי, שתצילני היום ובכל יום ויום ממלשינות, מעדות שקר, משנאת הבריות, מעלילה, ממיתה משונה ומדינה של גיהנום.

אני שמח על שהיתה ההזדמנות לקיים דיון מלא בוועדת הכנסת, שבו יכולתי להציג עובדות ודברים אשר על פניהם, גם בלי להיכנס לעומקם, אלא מהצגת הדברים של היועץ המשפטי לממשלה, עולה כי נעשה פה עוול גדול. השיקולים מוטעים ומתבססים על רסיסי שמועות ועדות סותרות, דבר המעלה סימני שאלה גדולים לגבי המערכת ההופכת מערכת של צדק למערכת של ציד על אנשי ציבור, על ראשי ערים המוקפים שונאים ויריבים ואנשי זדון אשר בהבל פיהם יוצרים עילה להכנת כתב אישום, וכתב האישום כלשעצמו מהווה עונש כבד. הדבר אולי מחייב את הכנסת ואת היועץ המשפטי להתייחס בכובד ראש להיבט הזה ולא להישאר שווי נפש ואדישים לנוכח המספר הגדול של ראשי ערים שמוגשים נגדם כתבי אישום.

אני רוצה להביא דברים מספר לגבי כל הנושא של משפט פלילי לאנשי ציבור ונורמות פוליטיות. כבוד השופט זמיר אמר לאחרונה בפסק-דין בעניין כבוד השופט זועבי: אולם לצערנו אין אנו חיים בעולם

אידיאלי והמשפט אינו צריך לעשות אידיאליזציה מהחיים. המשפט אומנם חותר לאידיאל, אך אין הוא יכול להעלים עין ממציאות שונה, ולכן הוא נאלץ לא פעם ללכת לשביל הזהב שבין הרצוי לבין המצוי.

ואכן, שימוש בלתי הולם במשפט הפילי, כאשר מדובר בסטיות נורמטיביות מן הסוג שתמצא אצל כל אחד במידה זו או אחרת, יביא לנזק גדול ולא לתועלת. החיים אינם אידיאל והשדה הפוליטי איננו גן-עדן. ואם פגז התותח הזה של המשפט הפילי יכול לפגוע בכל אחד, כי אז השאלה אל מי יכוון התותח עלולה להיות עניין של מקריות או רצון נקם. התופעה הזאת עלולה להיות הרת אסון לדמוקרטיה.

בפסק-הדין של ז'רז'בסקי מ-1991, וכן גם במסגרת הסכמים קואליציוניים בתחום הרשויות המקומיות, הדרישה לקבלת תפקיד במשרה מלאה ובשכר היא מקובלת ושכיחה. הדבר לא בא על מנת להעשיר את כיסו של מקבל המשרה, אלא כדי לתת לו את האפשרות לתפקד באופן מלא ולהקדיש את כל זמנו ומרצו לתפקיד, ובכך לתת ביטוי לפעילותו הציבורית וליצור באמצעותה כוח השפעה כחלק מהאינטרס הפוליטי שלו ושל מפלגתו.

מהדיון בוועדת הכנסת עולים גם שני דברים מרכזיים: מוסכם על דעת כולם, כמעט כולם, כי אכן המועצה המקומית לא העבירה אף פרוטה ואף תשלום בפועל בנושא הזה. ההיפך הדבר. מוזכר שם גם שראש המועצה, על-פי הנחיות, סירב להביא כסף.

נקודה נוספת, חברי הוועדה שוכנעו מהדברים שעלו שם, שכל הדיבורים על תפקיד פיקטיבי עומדים על כרעי תרנגולת. הדיבורים שהנושא לא קשור לבחירות להסתדרות, כאשר זה מתרחש ימים ספורים לפני הגשת הרשימות לבחירות להסתדרות בשנת 1989 ושבוועיים לפני מועד הבחירות להסתדרות, הדיבורים האלה נשמעים מגוחכים.

נותרה השאלה, האם אמרתי או לא אמרתי שבעתיד יעבור כסף, דבר המסתמך על מי שנתבע תביעה כספית אישית בבית-הדין לעבודה; כאילו האדם, כאשר תובעים אותו לבית-הדין לעבודה, אדיש לחלוטין לאפשרות שייפסק נגדו תשלום כספי גבוה מאוד בבית-הדין לעבודה. ומי אומר זאת אם לא איש פוליטי? כלומר, פוליטיקאים ויריבים פוליטיים לעולם לא נתפסים בוויכוחים ובדיבורים לסגנון של אמרת, לא אמרת, הבנת, לא הבנת.

אבל יותר מזה. דווקא בנושא זה היתה עדות חותכת של מי שהיה נוכח ושמע את כל השיחה. שלום חג'ג', שהיה אז סגן ראש המועצה המקומית, מתאר את הפגישה בביתו, בנוכחותו, ואומר: כמו כן הוא – אלוש, נציג איגוד העובדים הליברלים – אמר שבמסגרת ההסכם הארצי בין איגוד העובדים הליברלים לבין המערך, הוחלט שיינתנו תפקידים לחברים באיגוד העובדים הליברלים במועצות הפועלים, ולכן הוא מבקש לנהל כמנכ"ל את קבוצת "הפועל קריית-מלאכי", כי הוא מכיר את הנושא ויכול לתרום. וזוהי אמר לאלוש שעל זה הוא צריך לדבר עם שלמה סופר, בקשר לעניין ניהול קבוצת "הפועל".

הוא ממשיך ואומר – שלום חג'ג', שנכח בשיחה בין וזוהי לסופר: שאלה, האם דובר על כך שהשכר שקיבל אלוש מ"הפועל קריית-מלאכי" הועבר ל"הפועל" כתוספת לתקציב שהם מקבלים מן המועצה המקומית בקריית-מלאכי? ותשובתו: לא ידוע לי על דבר כזה ולא שמעתי דבר כזה.

העובדות הן פשוטות ומובנות לכל הדיוט: נחתם הסכם קואליציוני בין איגוד העובדים הליברלים ובין "העבודה" בקריית-מלאכי לריצה משותפת למועצת הפועלים ולהסתדרות לפני חמש שנים, באוקטובר 1989, במסגרת הסכם ארצי שנחתם על-ידי צבי רנר, זיכרונו לברכה, יושב-ראש איגוד העובדים הליברלים, עם "העבודה", וההסכם בקריית-מלאכי נחתם ימים ספורים לפני הגשת הרשימות לבחירות ושבועיים לפני מועד הבחירות להסתדרות. במסגרת ההסכם משולבים נציגי איגוד העובדים הליברלים ברשימות ומוצע תפקיד מנכ"ל "הפועל" לנציג האיגוד, הסכם שכמותו היה בכל הארץ, בכל יישוב ויישוב וכמותו יש גם היום. בימים אלה, בשבועות אלה נחתמים הסכמים לעשרות שבהם מחלקים תפקידים, ממנים, לאיגודים מקצועיים, לרכזי קליטה, לרכזי תרבות ועוד לתפקידים נוספים.

מובן שעם הצטרפות נציג איגוד העובדים הליברלים לריצה עם "העבודה" במועצת הפועלים הוא גם מסכים עקרונית להצטרף לקואליציה במועצה המקומית. אני רוצה להודיע לכם, כי ההצטרפות של איגוד העובדים הליברלים להסכם הקואליציוני היתה הגורם אשר הביא לניצחון "העבודה" במועצת הפועלים לפני חמש שנים. היא זכתה ב-50.2%, ולולא הצטרפות זו לא היה נבחר מזכיר מועצת הפועלים מטעם מפלגת העבודה.

אינני מדבר על הנורמה המקובלת בכל הארץ. בכל רשויות השלטון, הנורמה של הסכמים קואליציוניים והבטחת תפקידים במסגרת הסכמים אלה, הדבר הזה היה קיים לפני 40 שנה, לפני 30 שנה, לפני עשר שנים, לפני חמש שנים, וגם בימים אלה נחתמים הסכמים כאלה בכל רחבי הארץ, והמקרים הקיצוניים שבהם מובאים בדוח מבקר המדינה לשנת 1992; אני ספרתי למעלה מ-40 הסכמים כאלה.

אם היועץ המשפטי רוצה ומעוניין לשנות מן הנורמה הזאת, אל לו לתת מכשול בפני עיזור, וחובתו להכין הנחיות ברורות, להכין "אורים ותומים" שמבהירים מה מותר ומה אסור בעריכת הסכם קואליציוני לגבי שיבוץ בתפקידים. מדוע היועץ המשפטי הקודם יוסף חריש, אחרי המקרה של מודעי, של אברהם שריר, של אפרים גור, לא הכין הנחיות מפורטות, וכל מה שהוא המליץ זה דבר אחד: הוא המליץ על פומביות ההסכם הקואליציוני לביקורת הציבור.

על הכנסת להתייחס לנושא הזה בכובד ראש ולהכין חקיקה מתאימה. אני מצטער על שוועדת הכנסת התחמקה מדיון מעמיק בנושא הזה באמתלה שכל מה שיש לדון בו, זה תום לבו של היועץ המשפטי, לא שיקוליו, לא עמדותיו – אלא תום הלב.

לפי דעתי, ועדת הכנסת התחמקה מנושא ציבורי מן המדרגה הראשונה והביטה בקור רוח ובאדישות גמורה אל המספר הגדול של ראשי ערים ההופכים מטרה בגלל הנורמה הזאת, ורק באותו דיון, בדיון האחרון, הזכיר היועץ המשפטי ארבעה ראשי ערים, והוא אמר: עוד היריעה רחבה, עוד רבים בתור, וכל אחד יבוא תורו. בגאווה כזו הוא אמר את זה.

האם אנחנו נמצאים בפני מציאות של מקארתיזם ישראלי, של רדיפות ראשי ערים ואנשי ציבור, כשכל אחד מחכה לתורו והרשימה הולכת ומתארכת?

חובתה של הכנסת להכין חקיקה באחד הנושאים המרכזיים של החיים הפוליטיים בישראל, נושא ההסכמים הקואליציוניים.

אני רוצה להתייחס גם למערכת של השימוע והסרת החסינות, דווקא בימים אלה שבהם הם נושא לדיון. לפי דעתי, דווקא בגלל המקרה הזה, חובה עלינו לשנות את המערכת הקיימת היום, אשר הפכה מערכת פורמלית גרידא. מערכת השימוע הפכה מערכת פורמלית בלבד, והרבה גורמים חיצוניים משפיעים עליה ולא גופו של עניין – לחצים, אווירה, התקפות תקשורת, מספר התיקים בטיפול והשיקול, האם יכול, מבחינה ציבורית, לסגור תיק אחד או שניים, וכמה תיקים יכול לסגור, היחסים עם הפרקליטות, לחצים מסוגים שונים ומשונים לרבות מכתבים של חברי כנסת שנשלחו מפה שבועיים לפני ההחלטה של היועץ המשפטי, עד שזה הופך את תהליך השימוע לתהליך מיותר שרק מאריך ומותח את הזמן של עינני הדין.

גם ועדת הכנסת, בדיוניה על הסרת החסינות, הופכת להיות לוועדה לא עניינית והדיונים הם לא ענייניים, כיוון שאם כל המטרה היא לבחון תום לב של היועץ המשפטי, הרי הדבר הופך מיותר, כיוון שברור הוא שהתנאי לתפקידו של היועץ המשפטי לממשלה הוא תום לבו. מובן שגם מצער שיושב-ראש הוועדה, עוד לפני הדיונים, מודיע בתוכנית הטלוויזיה שהוועדה כבר החליטה לתת גיבוי, וזה לפני כל הדיונים, לפני שמיעת העמדות. אני אומר זאת לא כדי לתקוף את יושב-ראש הוועדה, אלא כדי להציג מציאות שבה למעשה הוועדה הופכת בנושא הזה להיות מיותרת, כיוון שיש עניין פורמלי ולכן חייבים להעביר אותו.

לכן, מן הראוי לשנות את המערכת הזאת וללכת לחקיקה חדשה להקמת גוף בהרכב של חברים חיצוניים, של שופטים בדימוס, אנשי ציבור, שתפקידם יהיה לערוך גם שימוע וגם דיון בהסרת החסינות, ובכך לקצר את התקופה של עינני הדין.

חברי הכנסת, למעלה מ-20 שנה אני נמצא בפעילות ציבורית, ובכל פעילותי הציבורית פעלתי ביושר ובתום לב לטובת הציבור, לא היו במעשי כל שחיתות אישית או שחיתות ציבורית. במשך 15 שנה שירתתי עיר שלמה, מהן 13 שנה כראש עיר. שירתתי ציבור שלם, חברה, ותיקים ועולים, דתיים וחילונים, קשישים וצעירים.

הקדשתי 15 מהשנים היפות שלי לעבודה קשה, יום ולילה, כדי להפוך עיר פיתוח במצב חברתי וכלכלי קשה לאחת הערים המתקדמות והמשגשגות. לשם כך גם עזבתי וקטעתי קריירה מקצועית ואקדמית ונכנסתי למערכת פוליטית עם הרבה בוץ, הרבה מכשולים, הרבה יריבים, הרבה מלעזיזים, כדי לתרום למען הציבור, לתרום לעיר, לתרום לאזור.

פעילותי למען הציבור והחברה היא פרי החינוך של הורי, של אבא רבי דוד, זיכרונו לברכה, שהיה איש ציבור מובהק, רב ומורה, ששירת את הציבור כל חייו. הוא חונך אותי בדרך הזאת.

אני זכיתי לאמון הציבור שלוש פעמים. בפעם הרביעית, נאמן לדרכי, לא נכנעתי לקבוצה גדולה של בוחרים שהתנו את תמיכתם באופן הצבעתי בכנסת על הסכם השלום והקרבותי בכך את בחירתתי לתפקיד ראש העיר פעם נוספת.

ההחלטה של היועץ המשפטי נפלה עלי כרעם ביום בהיר, חודש וחצי לפני מועד הבחירות לרשות המקומית, בעיצומה של מערכת בחירות קשה ומאומצת, וגם דאגו לפרסום בכל כלי התקשורת שבועיים לפני מועד הבחירות. אני רוצה לומר לכם, שלאורך כל הדרך בתיק הזה, מתחילתו ובהמשכו, היו הרבה בחישות פוליטיות, היו הרבה לחצים פוליטיים, לרבות בחישות בתוך הבית הזה.

חברי כנסת מכובדים בבית הזה בחשו בתיק הזה, ניצלו את מעמדם על מנת ללחוץ ולהביא את זה לאישור לצרכים פוליטיים. אני יודע את זה בביטחון גמור.

זה עשרה חודשים אני נמצא בתוך עינוי הדין הזה, ואיני יודע כמה זמן הוא יימשך עוד. זו מערכה מורכבת ויקרה, גם בכסף, לאדם כמוני, עם משפחה בת שמונה נפשות. אני יודע שזה לא קל למשפחה, גם מפני שהם יודעים שכאן נעשה עוול, וכל זה בגלל רצוני לשרת את הציבור, להרחיב את הקואליציה ולהשרות אווירה טובה, נעימה ושקטה על הציבור וביישוב. כבר היתה קיימת קואליציה עם רוב, קואליציה שנבחרו בה כל בעלי התפקידים, כל הוועדות, קואליציה שפעלה כבר שמונה חודשים, ואני כראש עיר נבחרתי באופן אישי ואף אחד לא סיכן את מעמדי. היה לי רצון להקים קואליציה מקיר לקיר, ופניתי אל כל הסיעות שתצטרפנה, וכל זאת למען קריית-מלאכי ולמען הציבור. כך פעלתי כל הזמן, כך אני פועל היום, וכך אפעל גם בעתיד.

אני מעודד מן התמיכה הרחבה והאהדה הרבה שאני זוכה לה מכל חברי הבית מכל הסיעות והמפלגות, תמיכה ועידוד מכל רחבי הארץ, מאנשי ציבור ומאזרחים מן השורה, אשר הביעו את אמונתם בצדקתי, ביושרי ובניקיון כפי. דווקא אלה שתומכים בי ומאמינים ביושרי ביקשוני להסיר את חסינותי וללכת לבית-המשפט, על מנת להוכיח שאני זכאי, ואל לי להשאיר, חלילה, כתם עלי.

על כן אני פונה אל חברי הכנסת, בעקבות בקשתי להסיר חסינותי, לאפשר לי להתייצב בבית-המשפט ולהוכיח את ניקיוני, חפותי, זכאותי וצדקתי המלאה.

הי"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת יוסף ונונו. חברי הכנסת, חבר הכנסת חנן פורת ביקש להציע, שבגלל העובדה שחבר הכנסת ונונו בעצם מבקש שיסירו את חסינותו, יוותרו חברי הכנסת על זכות הדיבור. אמרתי לו, שלחברי הכנסת יש זכות דיבור, וזה נתון לשיקולו של כל אחד. מטעמי הגינות, אני קורא את הצעתו. אני חושב שחבר הכנסת חגי מירום פנה אל חברי הכנסת, ולכן נרשמו מעטים יחסית.

רפאל אלול (העבודה):

צריך שתהיה הסכמה.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה.

הי"ר ש' וייס:

אנו לא יכולים להחליט על הסכמה. די שאחד לא יסכים.

קריאה:

תשאל אחד אחד.

היו"ר ש' וייס:

אני מעמיד במבחן כל אחד? בואו לא נסבך את הדברים. מי שרוצה לדבר, מה משנה לו הסכמה של אחרים. מי ששמע את עצתו של חבר הכנסת חנן פורת והחליט להוציא עצמו מן הרשימה, יוציא עצמו מן הרשימה.

דוד צוקר (מרצ):

גם מי שרואה טלוויזיה וזה נורא מעצבן אותו, יכול ללחוץ על הכפתור.

היו"ר ש' וייס:

שלוש דקות לכל דובר. חבר הכנסת יוסף בא-גד, אחריו – חבר הכנסת דוד צוקר, ואחריו – חבר הכנסת דוד מנע. מי שלא רוצה, יבקש שאוציא אותו מן הרשימה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מבקש שתמחק את שמי.

היו"ר ש' וייס:

על מנת למחוק, חבר הכנסת עובדיה עלי, אני צריך להוסיף את שמך.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החלטתי שלא לוותר על זכות הדיבור, מפני שאני עומד בפני דילמה, ואני רוצה לשתף את באי הבית ואולי את כל עם ישראל באותה דילמה. מצד אחד שמענו את נאום, את אצילותו של חבר הכנסת יוסי ונונו. באצילותו הוא קרא לנו להוריד את חסינותו. זה היה נאום אצילי, המראה את גדלותו של אדם, אף שהוא בטוח בצדקתו. מצד שני, יש לנו כאן בעיה קשה עם נורמה מסוימת, נורמה שהשתרשה בעיריות ובמועצות המקומיות. מי שצריך לפתור את הנורמה

זה אנו, חברי הכנסת, על-ידי כך שנחוקק חוקים מתאימים, אבל אין להיטפל למי שנהג על-פי נורמה שהיתה מקובלת עד היום. אני מבין כי מרגע שנחליט על חוק מסוים, יש לנו שיקול הדעת. אבל, להעניש היום על נורמה שהיתה מקובלת, אני לא בטוח שזה צודק.

לו הואשם חבר הכנסת ונונו על-ידי היועץ המשפטי בלקיחת כסף לכיסו, לא היתה לי בעיה; אנו לא ניתן גיבוי וחסיונות למעשים פליליים. אבל מאחר שמדובר בנורמה ציבורית, אני מלא לבטים. אני מלא לבטים, כרגיל, בגלל גמרא מפורשת. אביא לכם את הסיפור, ותחליטו אתם כיצד לנהוג.

היו"ר ש' וייס:

כל זה במסגרת דקה וחצי.

יוסף בא-גד (מולדת):

הגמרא אומרת במסכת ברכות, דף כ"ז עמוד ב': מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע ואמר לו, תפילת ערבית רשות או חובה? בוויכוח הזה העליב רבן גמליאל את רבי יהושע ופגע בו. החליטו אנשי בית-המדרש להוריד את רבן גמליאל מנשיאותו, ואז שאלו, את מי נמנה במקום רבן גמליאל? אם נמנה את רבי יהושע, זו תהיה פגיעה עצומה ברבן גמליאל. אם נמנה את רבי עקיבא, הוא בן גרים. החליטו למנות את רבי אלעזר בן עזריה. למה, שואלת הגמרא. משום שהוא חכם, משום שהוא עשיר ועשירי לעזרא – כלומר יש לו ייחוס אבות. עשיר, מה זה שייך לפה? – לא מתביישת הגמרא להגיד. והוא עשיר, "דאי אית ליה לפלוחי לבי קיסר אף הוא אזל ופלה". כלומר, אם יצטרכו ללכת ולשחד את הקיסר הרומאי, הוא ילך וישחד אותו.

בכנסת מדינת ישראל היו מסירים את חסיונותו של אדם כזה, גם אם זה מכספו הפרטי. צריך להבין שיש מקרים שבהם אם אדם לא נטל לכיסו, אלא עשה משהו לפי נורמה ולפי הבנתו את טובת הציבור, אנו צריכים להתלבט, ואילולא ביקש חבר הכנסת ונונו להוריד את חסיונותו, הייתי מתנגד. מאחר שהוא ביקש להורידה, עד ההצבעה אחליט על עמדותי.

היו"ר ש' וייס:

טוב רבותי, קיבלנו עכשיו ניתוח קיסרי של הגמרא. חבר הכנסת דוד צוקר, ואחריו – חבר הכנסת דוד מנע. אחריהם – חברת הכנסת לימור לבנת.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זה באמת רגע מאוד לא נוח, אני מניח, לכל אחד מאתנו. אני מניח שגם אני, כמו כל שאר חברי הכנסת, מאחל ליוסי ונונו מכל לב, שיוכיח חפותו בבית-המשפט.

לא הייתי רוצה לעמוד פה שנית, קודם כול מן הטעם הפשוט שזה לא נוח להיות במצב כזה עם קולגה, אבל לא הייתי רוצה לעמוד פה פעם שנייה, מפני שאיש מאתנו לא נבחר כדי להיות שותף להליך מעין שיפוטי או חצי שיפוטי.

איש מאתנו גם לא מתיימר לייצג את מה שהיועץ המשפטי תובע מחברי ועדת הכנסת; איננו מייצגים גם מזג שיפוטי בהקשר זה. נבחרנו בגלל השקפות, נבחרנו בגלל אלף ואחד דברים, אבל בגלל דבר אחד לא נבחרנו – יכולתנו להיות שופטים. והרי ההליך הזה הוא תחילתו של הליך פלילי – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זאת אומרת לא נבחרנו – – –

דוד צוקר (מרצ):

חבר הכנסת מיכאל איתן, תן לי.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה כתוב בחוק ובתקנון – – – בכנסת, יודע שגם את זה הוא צריך לעשות.

דוד צוקר (מרצ):

אני סבור, ולא – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אתה מכיר את הצעת החוק שלו. אני לא – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אולי זה לא טוב אבל – – –

דוד צוקר (מרצ):

אין שום אפשרות, חברי הכנסת – – –

היו"ר ש' וייס:

רגע, אתם רשומים, חברים. חברת הכנסת גוז'נסקי. זה יהיה חלק מההנמקות שלך, כי את לא שומעת.

דוד צוקר (מרצ):

אני לא מציע לאיש בציבור לסמוך על המזג השיפוטי שלנו ועל יכולתנו לשקול שיקולים מן הסוג שהובאו במקרה של ונונו, או במקרים הקודמים, לסמוך על שיקול הדעת. אי-אפשר לצפות ממי שהצהיר בוועדה שהוא בן משפחתו, שהוא יוכל לבצע את תפקידו כיאות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא ביקש לשחרר אותו.

דוד צוקר (מרצ):

אי-אפשר לצפות ממי שהיה, נניח, ראש עיר בזמן שחבר הכנסת יוסי ונונו היה סגנו, ששיקול דעתו יהיה חופשי מכל שיקול אחר ונקי לחלוטין.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

על שופטים אפשר ועלינו אי-אפשר?

דוד צוקר (מרצ):

אי-אפשר לצפות מאיש מחברי הכנסת, שעובד עם שאר 119 החברים, ששיקול דעתו יהיה נקי באופן שהציבור ירחש אמון לשיקול הזה.

חברים, גם אמון הציבור בבית הזה או בכל הליך בו הוא עניין בעל משקל, בעל משקל מרכזי. מישהו מאתנו יכול לבוא ולטעון ברצינות, בעיקר אחרי שהוא שמע את הדברים המכובדים של חבר הכנסת ונונו, המכובדים והמכבדים אותו ואותנו, שאין ביסודו של דבר משהו פגום בהליך הזה? כן, נדמה לי שמשהו פגום.

אם מבקשים להגן על חסינות חברי הכנסת, ואני בעד חסינות בהיקף הרחב כפי שהוא היום ונגד כל צמצום שלה – אני אזכיר לכם שכל הפגיעות שהיו עד היום, אדוני היושב-ראש, בחסינות חברי הכנסת, כולן היו תוצאה של עבודה בבית הזה, לא של היועץ המשפטי לממשלה; ראה את מקרה עמר, ראה את מקרה מיעארי וראה את מקרה האשם מחאמיד. רק אנחנו היינו אלה שפגענו בהליך הזה. אז למה הבית הזה צריך להמשיך לעסוק בתפקיד שהוא לא נבחר למענו, שהוא לא נועד למענו, והוא איננו כשיר למלא אותו? אני חרד לאמון הציבור גם בסוגיה הזאת. לכן אני מצטרף למה שאמר חבר הכנסת מירום בתחילת דבריו, שראוי שתישקל אפשרות אחרת, ואני מייד אציג אותה.

אני שמח שחבר הכנסת ונונו העלה את זה. יש פה שורה שלמה של חברים שמדברים על זה, יושב-ראש הבית דיבר על זה, שר המשפטים לשעבר חבר הכנסת דן מרידור דיבר על זה, וההצעה היא פשוטה: את ההליך הקצר הזה, שהיום מבצעות אותו ועדת הכנסת והמליאה, לא שום דבר מעבר לזה, את ההליך הזה, לשקול האם צעדיו של היועץ המשפטי לממשלה נעשו בתום לב, בידיים נקיות, ללא כל שיקול זר, את הקטע הזה בלבד, את הגזרה הצרה הזאת להעתיק לידי גוף חיצוני שיהיה בעל מזג שיפוטי, שיהיה נקי מאינטרסים, שלא תהיה לו היכרות והוא לא יכיר את חבר הכנסת שבעניינו או דנים, והגוף הזה יכריע רק בדבר אחד, האם שיקול דעתו של היועץ המשפטי לממשלה נקי משיקולים זרים, והוא בא בידיים נקיות אל בית-המשפט. יחליט אותו גוף שכך הדבר, לא אנחנו, לא אלה שנבחרו לשם תפקיד אחר, ילך לבית-המשפט – –

מיכאל איתן (הליכוד):

סליחה, מה קורה – – –

דוד צוקר (מרצ):

– יחליט ששיקוליו של היועץ המשפטי לממשלה זרים, יחזור בבקשה לבית-המשפט. נדמה לי שזה קודם כול ובראש ובראשונה מכבד את חבר הכנסת שעומד במצב מביך, קשה, מסובך, ויודע שכל שיקול פוליטי לא הכריע בעניין, ששום שיקול שעניינו תרגילים ומשאים-ומתנים, חשבונות פוליטיים, לא הניע את הדברים, אלא רק גוף, נדמה לי יותר מוסמך, נדמה לי יותר נקי משיקולים זרים, פסק בעניינו. זה מכבד אותנו, זה מכבד אותו חבר כנסת שאני מקווה שיסמוך ויבין שכאן הוא זוכה, באותו פורום חיצוני, בשיקול דעת הרבה יותר מכובד שמכבד גם אותו, אותו חבר כנסת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת דוד מנע. מי שאיננו מאבד את תורו. חברת הכנסת לימור לבנת, ואחריה – חברת הכנסת תמר גול'נסקי. בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא נעים לעמוד כאן היום ולהשתתף בדיון הזה, הכל-כך לא נעים, ואני מצטרפת לדברי קודמי שאיחלו לחבר הכנסת יוסי ונונו שיוכיח את חפותו בבית-המשפט.

אני השתתפתי בדיוני ועדת הכנסת ושמחתי על כך שחבר הכנסת ונונו פנה בעצמו וביקש להסיר את חסינותו, כפי שהוא עשה כאן היום, אלא שגם לולא פנה חבר הכנסת ונונו וביקש, מן הסתם הייתי מצביעה בעד הסרת חסינותו, משום שלגבי דידי, באותו רגע ממש שבו אמר יועצו המשפטי, עורך-הדין שיינמן, שאין לו שמץ של טענה כלפי תום לבו של היועץ המשפטי לממשלה, משום שלגבי דידי ולפי תפיסתי זהו השיקול היחיד שהיה צריך לעמוד לנגד חברי הכנסת בוועדת הכנסת ובמליאה, היינו תום לבו של היועץ המשפטי לממשלה או חוסר תום לבו, ולא הנימוקים עצמם, המהותיים, הפרטיים עצמם של כתב האישום או של ההתרחשויות.

בכל מקרה אני הייתי מצביעה, ככל הנראה, בעד הסרת חסינותו – חבר הכנסת איתן, אני אודה לך אם לא תפריע לי – אבל אני רוצה לספר לחברי הבית וגם לצופים שהשתתפתי בוועדת הכנסת בדיון הזה על הסרת חסינותו של חבר הכנסת ונונו היתה מוזרה משהו, שכן אינני חברה בוועדת הכנסת; אינני חברה קבועה בוועדה הזאת, ונאלצתי לבוא ולהשתתף בישיבה הזאת משום שחברי כנסת התחלפו במהלך הישיבות, כי חברי כנסת התחמקו, בחלקם, ממילוי חובתם, משום שחברי כנסת נלחצו, משום שעם חברי כנסת נוהלו שיחות שונות ומשונות, ואני נתבקשתי לבוא ולהשתתף כחברה בוועדת הכנסת רק לעניין הזה כממלאת-מקום. זה מה שהביא אותי להרהורים, האם באמת זאת הדרך? האם הכנסת היא מין איגוד מקצועי שבו אנשים מגינים זה על זה רק כי לא נעים להם, כי אנחנו עובדים באותו מקום עבודה, כי אנחנו יושבים ביחד לפעמים שעות רבות, ימים שלמים, שנים רבות? זה יכול להימשך כך? יכול להיות מצב שבו הכנסת, חבריה, בוועדה עצמה, פנים מול פנים, יושבים מול אותם חברי כנסת, ואחר כך במליאה, כאן, במצב המביך הזה, הלא-נעים הזה – ואני מסכימה עם חבר הכנסת דוד צוקר, לא לשם כך נבחרנו לכנסת.

נדמה לי שהתשובה היא חד-משמעית: עניין הסרת חסינותם של חברי הכנסת צריך לצאת מידי חברי הכנסת, מידי הכנסת. אפשר להתווכח על השיטה או על הדרך; לגבי דידי לא צריך להעביר את זה לבית-המשפט אלא לאיזו ועדה שתהיה מורכבת מאנשי משפט, מאנשי ציבור, חברי כנסת לשעבר, אינני יודעת, צריך לגבש את הדברים האלה, ואני מציעה שאנחנו נעשה את זה מהר ככל האפשר. אבל אותו מצב, אותו ביזיון שהתבזינו בו הפעם ובפעמים קודמות – אסור שיחזור. הכנסת היא לא איגוד מקצועי; הכנסת לא צריכה להגן על חבריה. אם יש מקרים, והלוואי שלא יהיו עוד, אם יש מקרה כזה, צריך שנמצא את הדרכים, ואני מקווה שזאת הפעם האחרונה בכלל שמבקשים להסיר את חסינותו של חבר כנסת, אבל ודאי שזאת הפעם האחרונה שמליאת הכנסת דנה בנושא הזה. תודה.

הי"ר ש' וייס:

אני מודה לך מאוד, חברת הכנסת לבנת. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת רון נחמן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צר לי על חבר הכנסת ונונו שנקלע למצב הזה, ואני מקווה מאוד שהבירור המשפטי שהוא בחר להתמודד אתו ימצא אותו זכאי ויאפשר לו להמשיך בעבודתו הפרלמנטרית ובתרומתו לחברה הישראלית בתחומים שבהם הוא עוסק.

אינני רוצה להיכנס לפרטי האישום, משום שחבר הכנסת ונונו עצמו ביקש להסיר את חסינותו, ולכן, בעצם, הנושא הזה לא עומד כרגע על הפרק.

אני כן רוצה להתווכח במישור העקרוני עם חבר הכנסת חגי מירום ועם חבר הכנסת דדי צוקר וגם עם חברת הכנסת לימור לבנת, שבהזדמנות זאת חזרו על הצעות שהונחו אפילו כהצעות חוק על שולחנה של הכנסת – להוציא את עניין החסינות מתחום אחריותה של הכנסת. יש מקרים, לדאבונו ולכאבונו, של תביעות משפטיות שמוגשות נגד חברי כנסת המואשמים בעבירות שבהחלט ממיטות קלון על עובדי ציבור, וכואב לי – ואני מניחה שכואב לכל חברי הכנסת – שיש מקרים כאלה. אבל את חסינות חברי הכנסת אסור לנו לצמצם לנושא הזה, אף שלדאבונו המקרים האלה התרבו.

חסינות חברי הכנסת היא קודם כול עניין פוליטי, והיא ניתנה לחברי הכנסת כמייצגים של אינטרסים פוליטיים, של מפלגות פוליטיות, כדי לאפשר להם לעמוד מעל הבימה הזאת, להופיע בציבור ולפעול בציבור בהתאם למצפונם. הכנסת חייבת להגן על החסינות הזאת ולא לראות בה רק חסינות בעניינים פליליים. להיפך, העניינים הפליליים, לדעתי, הם העניינים השוליים. הכנסת ככנסת, כגוף הריבוני העליון של מדינת ישראל, חובתה להבטיח שכל חבר כנסת יוכל למצות את מלוא חירותו לפעול מול ממשלה, תהיה אשר תהיה. היום יש ממשלה כזאת, מחר יכולה להיות ממשלה אחרת, ואם הכנסת תוותר על הזכות הזאת, ואם היא חושבת, משום מה, שגופים אחרים נטולים כל משוא פנים וכל פנייה, והשיקול שלהם יכול להיות כאילו אובייקטיבי – כאילו יש דבר כזה, אובייקטיביות מוחלטת – ייעשה עוול גדול לכנסת כולה. אני מקווה שחברי הכנסת, כמו שדחו עד עכשיו, ידחו גם להבא את ההצעות האלה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

חבר הכנסת רון נחמן, אחריו – חברת הכנסת נעמי בלומנטל, ואם היא לא תהיה – חבר הכנסת דן תיכון. אני סוגר את הרשימה, חברים. זהו, רשימת הנואמים סגורה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאז נבחרתי לחבר הכנסת התקיימו דיונים מספר בהצעות להסרת חסינות חבר הכנסת. אני זוכר את הדיונים שהתקיימו במליאה, ואמרתי בהם שהם מזכירים את הגרדומים במערב הפרוע, את ההוצאה להורג. האדם העומד להיות תלוי עומד ומחכה לתלייתו, והקהל עומד, מוחא כפיים או משתתף בצער בצורה קשה ביותר, גם מבחינה אנושית וגם מבחינה ציבורית. כבר אמרתי שיש צורך לשנות את הפרוצדורה על מנת להימנע מהמחזה הזה. לכן אני תומך בהחלט בהצעתו של יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום, שיש צורך לעשות רביזיה בכל דרך הטיפול בהסרת חסינות של חבר הכנסת.

דוד צוקר (מרצ):

תהיה לך, עוד במושב הזה, הזדמנות להעביר את הצעת החוק של גונן שגב ושל עבדך – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא עוד יתייעץ לפני שיחליט סופית.

היו"ר ש' וייס:

אני רואה שיש היום שיווק הצעות.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת רון נחמן, אחרי שראש הממשלה אומר שחברי הכנסת חנן פורת ושילנסקי מפירים את חסינות חברי הכנסת, והיועץ המשפטי בא לוועדת הכנסת לבקש את שינוי החוק – הרי עכשיו הוא לא יצטרך לבוא, הוא ילך ישר לבית-המשפט. מה יגיד אז חבר הכנסת רון נחמן על העניין של החסינות?

רון נחמן (הליכוד):

אני כבר עונה על כך. אני חושב שכל התופעה שהיועץ המשפטי לממשלה מביא הצעות להגבלת חסינותו של חבר הכנסת – – –

קריאות:

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני יכול לקבל את העזרה שלו?

היו"ר שי וייס:

אני חשבתני שאתם תכננתם את הדו-שיח הזה.

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני חושב שיש לעשות הפרדה בין שני דברים: מצד אחד – שהכנסת לא תדון בפרוצדורה שהיום אנחנו עומדים בפניה; מצד שני – הזכות של חבר הכנסת לחסינות היא זכות כזאת, שלא יכול לבוא היועץ המשפטי לממשלה, כפי שבא לוועדת הכנסת, ולהצר את חסינותו של חבר הכנסת, כמו בשטחי יהודה והשומרון היום, לאור הסכם האוטונומיה שיש לו השלכה לגבי חסינותו של חבר הכנסת בכל שטחי מדינת ישראל. אני חושב שאין זה תפקידו של היועץ המשפטי לממשלה לטפל בעניין.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא יפנה לבית-המשפט ישירות, הוא לא יבוא לכנסת.

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת מיכאל איתן, אולי תרשה לי לדבר?

היו"ר שי וייס:

חבר הכנסת חגי מירום, מתי הדיון בוועדה שלך בנושא שהם דנים בו עכשיו?

רון נחמן (הליכוד):

הוא היה צריך להיות הבוקר.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

הוא היה צריך להיות הבוקר.

היו"ר ש' וייס:

לכן הם מפרקים את זה עכשיו פה. אני מבקש להבא לא לדחות דיונים.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

זה יהיה בקרוב.

היו"ר ש' וייס:

בסדר.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אמר חבר הכנסת דדי צוקר, וגם לזה אני מסכים: זה תפקידה של הכנסת לקבוע את חסינותו של חבר הכנסת, ולא של היועץ המשפטי לממשלה, ולא של מישהו אחר. אבל לגבי הסרת החסינות – הפרוצדורה הזאת חייבת להשתנות.

ועכשיו, אדוני היושב-ראש, רציתי לומר, בלי הפרעות, לגבי נושא חסינותם של ראשי הערים. לשמחתי, אני גם ראש מועצה ואני רוצה לומר לך ולחבר הכנסת יוסי ונונו: אין היום בארץ מגזר שחשוף לתביעות וחשוף לסיכונים כפי שחשוף ראש עיר לכך. אין אף אחד מאלה המשרתים בתפקידים ציבוריים שחשוף – – –

רענן כהן (העבודה):

רון נחמן (הליכוד):

--- כי הוא עומד מול הציבור יום יום. הוא לא עומד בכנסת ומדבר, חבר הכנסת רענן כהן, ויש לו כאן הבמה, בעוד לראש הרשות המקומית יש קשר עם הציבור. ראש המועצה, ראש הרשות המקומית, עומד חשוף מול אלפי התושבים שלו. לכן יש צורך גם בעניין הזה לחשוב היטב היטב איך מגינים עליו מפני תביעות שווא.

ראש רשות אשר נתפס אשם ונמצא אשם בבית-המשפט ישלם כמובן את המחיר, אבל אם התברר שהוא יצא זכאי, מי שעשה את הדברים כדי להכפיש את שמו חייב לשלם את מלוא המחיר. אי-אפשר שלא תהיה השוואה בין צד אחד שמשלם את מלוא המחיר הציבורי לבין צד שני שלא משלם שום דבר. לכן, כאשר רוצים להעמיד לדין, יש צורך לשמור על המשוואה הזאת.

אני ממליץ – וכנראה אעשה משהו עם חברים נוספים – לדון בנושא של ראשי הערים וההגנה על כבודם כאשר הם עומדים בהליך שיפוטי, יוצאים זכאים, וכאילו לא היה דבר. צריך לפתור את הבעיה הזאת, שגם הם יצאו לא ניזוקים מכל המהלך הזה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

חברת הכנסת נעמי בלומנטל איננה. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בכל זאת חושב שלא צריך היה לקיים היום את הדיון, וזאת על-פי המסורת, שכן צריך היה לאפשר, לפחות להלכה, למרבית חברי הכנסת להיות נוכחים. והיה אם חבר כנסת אחד יטען שבשל הוועידה הוא לא יכול היה להיות נוכח, אני חושב – – –

היו"ר ש' וייס:

עם כל הכבוד, חבר הכנסת תיכון, אני פשוט עוזר לך ומשיב לך עכשיו: הוא לא יכול לטעון טענה כזאת – א. איש לא ביקש; ב. לא יכולים לבקש באופן פרטי, אלא תנועות צריכות לבקש; ג. כשהייתי שם, היו ארבעה חברי כנסת שאמרו לי שיבואו.

דן תיכון (הליכוד):

אני בכל זאת נשאר דבק בגרסתי. הוא לא צריך היה לבקש, צריכה היתה להיות לנו מידה של שכל ישר.

חבר הכנסת ונונו, ואני עוקב אחריו מאז כניסתו לכנסת בהיותו חבר ועדת הכספים, הוא חבר כנסת טוב, אבל המעשה שבו אנחנו מדברים קרה הרבה לפני שהוא נבחר לכנסת, ובהחלט מתעוררת כאן בעיה, האם חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם צריך להיות מוחל רטרואקטיבית בגין מעשים שנעשו לפני בחירתו כחבר כנסת.

לעתים קרובות, כמי שליווה כמה מחברי שעמדו בפני הטריבוניל שנקרא ועדת הכנסת, שואל אני את עצמי, מה אני הייתי עושה במקרה דומה. אני יכול לומר, שאילו עמדתי בפני מקרה דומה, קרוב לוודאי שבעת פתיחת הדיון הייתי שולח מכתב ליושב-ראש הוועדה ומודיע לו: אני חושב שאני חף, חפתי תוכח בבית-המשפט, אני מבקש לוותר על חסינותי, עוד לפני שיתחיל הדיון בוועדת הכנסת.

כאמור, אני ער לטענתה ולדעתה של חברת הכנסת גוז'נסקי, שאומרת כי לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם יש היבטים שבמקרה הזה הם שונים במידת מה. לכן, אם אני יכול להציע לך, אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת, כמי שקרא לאחרונה – כל פעם מחדש – את חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם; אני יכול לומר לך, שהחוק הזה לא מעודכן, איננו משקף את חיינו ב-1994, הוא חוקק לראשונה ב-1951, ויש לבדוק את החוק הזה מתחילתו ועד סופו, שכן קטעים רבים ממנו אינם רלבנטיים, אולם נושאים נוספים, שהפכו להיות רלבנטיים, אינם כלולים במסגרת החוק.

למה הדבר דומה? אביא לך דוגמה. נניח שלחבר כנסת יש מחשב ובו מצוי חומר שהוכנס למחשב מתוקף היותו חבר הכנסת. על-פי החוק, להלכה, לא יחול חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם על מכלול המידע שמצוי בתוך המחשב של חבר הכנסת. למה? משום שב-1951 לא ידעו שיהיו מחשבים, לא ידעו שבמחשב ניתן יהיה לאגור חומר, ולכן לא החילו את חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם על מקרה כזה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

במגירות אסור לפשפש אבל במחשב מותר.

דן תיכון (הליכוד):

כן, במגירות אסור לחפש, במחברות אסור לחפש, אבל במוח של המחשב מותר לחפש. הבאתי את הדוגמה הזאת ולו רק כדי להוכיח עד כמה החוק הזה איננו מציאותי.

היו"ר י' עזרן:

אבל יש חוקים שנחקקו לפני 3,600 שנה ועדיין הם אקטואליים להיום, בתורה.

דן תיכון (הליכוד):

יכול להיות, אבל תמיד אני טוען שצריך לבדוק את החוקים הללו ולהתאימם לחיינו, גם במקרה שמעלה אותו היושב-ראש.

חבר הכנסת יוסי ונונו, אתם עוברים תקופה קשה ביותר, משפחתך ואתה. אני יכול לומר לך בלשון ציורית, שחלית במחלה ואתה צריך להתמודד עם הבעיה, והבעיה קשה, שכן היא רודפת אחרך כל העת, משבשת את אורחות חייך, משבשת את דפוסי עבודתך, ומדי רגע אתה שואל את עצמך: מה קרה לי, מה עשיתי שאני ראוי לאותה תופעה?

אני יכול לומר לך, שאתה נדרש לכוחות שאינם מצויים בקרב כל אדם, ואני מאחל לך שתעמוד במבחן הקשה וחפותך תוכח. אני לא מדבר על הבעיה הכספית, שהיא בעיה קשה ביותר, שהרי בסופו של התהליך, לאחר כך וכך זמן, כשתצא צדקתך לאור, תתעורר הבעיה הכספית, שתדוף אותך עוד עשור שנים, שכן הבעיות, המטלות שאתה עומד בפניהן – הפיצויים שיגיעו לך כתוצאה מן העובדה שאתה תצא חף מפשע לא יכסו אלא כ-10% ואולי 5% מן הסכום שאתה מוציא בעצם הימים האלה.

כאמור, אני מאחל לך הצלחה – אולי הצלחה זו לא המלה הנכונה – שבסוף הדרך תצא צדקתך לאור. תודה.

הי"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון. בבקשה, חבר הכנסת אליעזר זנדברג. נא להצטמצם למסגרת הזמן של שלוש דקות. אני אומר זאת בצורה כללית, זה לא מכוון לאדוני.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בשנתיים שבהן אני מכהן בבית דנו ארבע פעמים בשלוש בקשות שונות להסרת חסינות, אגב, כולן בשל חשדות למעשים פליליים בתקופה הקודמת לכהונתה של הכנסת הזאת. אני חושב שמן הראוי לציין זאת.

שמעתי כאן את הקריאה להוציא את הליך הסרת החסינות באופן מוחלט מן הבית ולהעבירו לידי ועדה חיצונית. יש כמה הצעות, ונדמה לי שכל אחת מהן עוסקת בהרכב שונה של ועדה או פורום שיעסוק בכך. אני חייב לומר את דעתי: אני לא משוכנע שזו הדרך שבה אנחנו צריכים לנהוג.

אני מבקש להזכיר לחברי הבית, שלאחר פרשת פנחסי תיקנו את תקנון הכנסת – הייתי בין יוזמי התיקון הזה – וקבענו שההצבעה במליאה בהליך הסרת חסינות תהיה הצבעה גלויה. אנחנו נמצאים במצב שבו גם הדיון בוועדת הכנסת וההצבעה בסופו וגם הדיון וההצבעה במליאת הכנסת נעשים בגלוי, וברגע שהעניין נעשה בגלוי, הציבור בישראל רואה, שומע ושופט. בסופו של הליך, כתוצאה מהתנהגות חברי הכנסת, אני מאמין שהם עשויים לתת את הדין ביום הבחירות בפני הבוחר, גם בפני הבוחר בתוך המפלגה – אנחנו בעידן הפריימריס במרבית המפלגות – וגם בפני הבוחר בכלל.

אני ער לכך שבכל הליך בוועדת הכנסת יש שמועות, חלקן כנראה נכונות, על לחצים וניסיונות להשפיע, אבל התוצאה הסופית בשלושת ההליכים שהייתי עד להם היתה תוצאה שבעיני נראית סבירה, הגונה, ראויה, לא מצאתי בה פגם, אם כי היו שמועות בדרך. ברגע שתיקנו את התקנון ואפשרנו כאן במליאה הצבעה גלויה לגבי הסרת החסינות, אנחנו צריכים לתת תקופת זמן לעצמנו על

מנת לבחון את האפקטיביות של השיטה החדשה; אני מאחל לעצמנו שלא תהיינה בקשות שבהן נבחן את הדברים. לא הייתי מציע לרוץ בצורה גורפת משיטה אחת לשיטה אחרת ששונה במהותה בצורה דרסטית מהשיטה הקיימת היום.

אסיים במשפט קצר. אני חייב לומר, שיש חששות, בפרט לנוכח מדיניות הממשלה הזאת בכל מה שאני מכנה רמיסת החוק במדינת ישראל, מעצרים מינהליים, פגיעה בחוקי יסוד, לצרכים של הקואליציה. יש בעיות רבות. בכל זאת אני סבור שבכנסת ישראל, כפי שראיתי אותה מתנהגת בהליכי הסרת חסינות לפחות למן התיקון – אני מתייחס לפרשת דרעי, שהיתה הבקשה האחרונה שנדונה לפי הדרך החדשה של תיקון התקנון – אנחנו צריכים לתת לעצמנו הזדמנות לבחון את ההליך במתכונתו הנוכחית, לפני שניחפז ונעבור לשינוי אחר.

אמעט בדיבורים בעניינו של חבר הכנסת ונונו. אני מבקש לציין, כי בהעדר תשתית, ולו מצומצמת, להעדר תום לב אצל היועץ המשפטי בעניינו של חבר הכנסת ונונו, ונוכח התשתית הראייתית המינימלית שהובאה בפני חברי ועדת הכנסת, וגם בשל בקשתו המפורשת והודעתו שהוא איננו מתנגד להסרת החסינות, אני אתמוך בהסרת החסינות.

אני מקווה שחבר הכנסת ונונו יצא זכאי במשפטו; אני מקווה שהוא יוכיח לציבור בישראל כי ידיו נקיות; ואני מאחל לו משפט צדק.

היו"ר י' עזרון:

אני מודה לך מאוד. חבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה רגע קשה לכנסת, שבו היא צריכה להסיר חסינות של אחד מחבריה, ואני חושב שאנחנו עושים את זה בהרגשה כבדה, אבל נראה לי שמשפט ונונו, אם יובהר, גם לפי הדברים של חבר הכנסת ונונו, ילמד לקח חשוב שהבית הזה צריך ללמוד.

אנחנו עדים לתופעה חדשה – ואני מכיר את חברנו, חבר הכנסת ונונו, ואני משוכנע בתום וביושר שלו, אבל, רבותי, חברי הכנסת צריכים לשים לב לתופעה חדשה בשנים האחרונות. עשרות ראשי ערים נחקרו במשטרה, כ-20 תיקים נגד ראשי ערים נפתחו. עד כמה שאני זוכר, ואני הייתי 20 שנה בשלטון המקומי, תופעה כזאת לא היתה בעבר. מה קרה פתאום?

רבותי, השיטה של בחירה אישית היא אם כל רע. הגיע הזמן שנבין שיש כאן מחלה, ואולי המשפט של ונונו, אם הוא יתפתח ויאיר את כל העניין הזה, ילמד שיש כאן מחלה שהבית הזה צריך לטפל בה, כי ראש מועצה במדינת ישראל אינו יכול להיבחר ולא יוכל להיבחר אם אינו עושה הסכמים מוקדמים, ועם גורמים רבים ככל האפשר, ולפעמים גם עם גורמים שאינם מייצגים ציבור. יש כאלה שיקראו לזה "הסכמים קואליציוניים", ויש כאלה שיקראו לזה "תשלומים"; ומשלמים, רבותי, משלמים הרבה, כי הבחירה האישית השחיתה את מערכת השלטון המקומי.

אם בקדנציה הראשונה היו עוד ראשי ערים – במחזור הראשון של הבחירה הישירה היו בייגה שוחט, משה קצב, עובדיה עלי, יגאל ביבי – שנשענו על השיטות הקודמות, על האווירה ועל ה-balance שהיו, הרי המצב כיום שונה. הכנסת הזאת חוקקה חוק, ולפיו יש נבחר ציבור שיש לו הסמכויות הגדולות ביותר בין כל הנבחרים בעולם. בשום סקטור בעולם אין נבחר ציבור שיש לו סמכויות גדולות, בלי שום balance, בלי שום איזון, כפי שיש לראש עיר במדינת ישראל. אי-אפשר להדיח אותו – – –

דוד צוקר (מרצ):

יגאל ביבי (מפד"ל):

אולי שופט כדורגל, אבל איגוד השופטים יכול להעניש אותו.

דוד צוקר (מרצ):

יגאל ביבי (מפד"ל):

כאן יש אדם שיש לו הכוח הרב ביותר בעולם. לא שר הפנים יכול להדיח אותו, לא המועצה יכולה להדיח אותו, שום גורם.

לכן, רבותי, הבית הזה צריך לחשוב על העניין הזה של ה"עליהום" החדש, על הבחירה האישית של האלילים החדשים.

דבר אחרון. נכון שזה נשמע יפה שהסרת החסינות לא תיעשה על-ידי חברי הכנסת, לא תיעשה בבית הזה, אלא על-ידי ועדה. המערכת במדינת ישראל, עדיין יש לה המתחים שלה, והכנסת אינה צריכה להוציא את הסמכות הזאת מידיה. אי-אפשר לדעת איך זה יתפתח. יש רגישויות גדולות מאוד במערכת, ואסור לכנסת להסיר מעליה את הסמכויות שלה כולן.

היות שחבר הכנסת ונונו אמר באבירות שהוא רוצה להסיר את החסינות, אני אצביע בעד הסרת החסינות לפי בקשתו, ואני מאחל לו שבאמת יצא זכאי, לכבודה של הכנסת.

היו"ר י' עזרון:

תודה, אדוני, חבר הכנסת ביבי. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מברך את חבר הכנסת ד"ר יוסף ונונו על עמדתו, שלפיה הוא ביקש מהכנסת להסיר את החסינות. בכך הוא בעצם הוכיח שיקול דעת נבון והגן על מעמדנו כחברי הכנסת, כי צריך לזכור שהעבירה המיוחסת לו, שעל-פיה ביקש היועץ המשפטי את הסרת חסינותו, נעשתה בטרם היה חבר הכנסת, ולא היתה לה שום שייכות ונגיעה לתפקידו כחבר הכנסת, כי באותה תקופה הוא פשוט לא היה חבר הכנסת.

יחד אתו הואשמו עוד שני אנשים, שגם הם לא היו חברי כנסת וגם כיום אינם חברי כנסת, ואילו חבר הכנסת ונונו לא היה מבקש את הסרת החסינות, היתה בכך משום בקשה לקבל לעצמו פריבילגיה שנובעת מהיותו חבר הכנסת – נובעת מהיותו חבר הכנסת היום, כלומר, שימוש לרעה במה שנקרא: החסינות הדיונית שלו כחבר הכנסת. לכן אני מברך אותו, אני מעריך את צעדו, ואני רואה בו תרומה למעמדה של הכנסת.

מכאן אני רוצה לעבור לעניין העקרוני. אני רוצה לומר לכמה מעמיתי, ובמיוחד ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דדי צוקר – ואני כבר עייף מלומר שאני חולק על דעתו המדינית, אבל שותף לרבים ממאבקיו בנושאי הפרלמנטריזם, טוהר המידות, איכות השלטון – אני רוצה לומר לו: חבר הכנסת דדי צוקר, מדברייך, שלרגע מסוים אולי הייתי שותף להם, מהמחשבה שיש סכנה בכך שהכנסת מופקדת על הליכי הסרת החסינות, נשמעת פסימיות באשר ליכולתה של הכנסת לתפקד בצורה הגונה.

מה הדברים שאתה אמרת? אמרת לציבור: אני מציע לציבור לא לסמוך בעניין זה על שיקול דעתנו. אי-אפשר לצפות ששיקול דעתנו יהיה חופשי, אי-אפשר לצפות מאיש מאתנו ששיקול דעתו יהיה נקי.

ואני רוצה לומר במלוא האחריות: היו מקרים ויש התמודדות בנושא הסרת החסינות, שבהם מנסים לשלב שיקול דעת פסול בהליכים של הסרת חסינות, אבל מה שאתה מציע משמעותו פסק-דין על הכנסת, שהיא אכן אינה מסוגלת לבצע הליך שמוטל עליה על-פי חוק והיא אומרת קבל עם ועדה: החוק אומנם מטיל עלינו – – –

היו"ר י' עזרון:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני רק מודיע לך שאתה צריך כבר לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני כבר מסיים.

דוד צוקר (מרצ):

מיכאל איתן (הליכוד):

--- החוק אומנם מטיל עלינו את החובה, אבל אנחנו לא מסוגלים, כי יש כאן משוא פנים. ואז ישאל הציבור: רגע אחד, אם אתם לא מסוגלים בעניין הזה, מה בעניינים הרי גורל כמו שלום, ביטחון, מסים?

דוד צוקר (מרצ):

הם לא בעלי אופי שיפוטי כמו זה.

רענן כהן (העבודה):

תעביר אותם לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י' עזרון:

חבר הכנסת איתן, אל תנהל פה סימפוזיון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מייד מסיים.

אני רוצה לומר שהיו לי רגעים שבהם כמעט השתכנעתי ללכת עם הצעתך, אבל דווקא לאור התוצאות, דווקא מול ההתמודדות, דווקא מול הניסיונות שכשלו פעמים מספר, ראיתי שההגינות ניצחה, ראיתי שכאן בכנסת היה תהליך שבו אנשים רצו לבצע הליכים בלתי הגונים והם הפסידו הרבה יותר פעמים מאשר ניצחו.

דוד צוקר (מרצ):

מיכאל איתן (הליכוד):

ולכן אני רואה בעניין שאתה מציע בריחה מההתמודדות האמיתית.

כפי שהציע קודמי, אני מציע שניתן צ'אנס לשינוי שעשינו, שלפיו ההצבעה תהיה גלויה, כמו שהיתה גלויה בוועדת הכנסת, ואנחנו נישפט על מעשינו, אבל ניתן ונטפח אמון בציבור שגם בנושאים שבהם קצת קשה, גם בנושאים שנוגעים לחברים שאנחנו יושבים מולם בשעות העבודה ועובדים אתם, אנחנו מסוגלים לנתק את עצמנו ולהחליט לגופו של עניין.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת איתן, נא לסיים. מה לעשות, חבר הכנסת איתן, שש דקות במקום – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

משפט אחרון.

היו"ר י' עזרן:

אבל שלוש פעמים אמרת שאתה מסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

משפט אחרון. בסופו של דבר, אנחנו לא שופטים איש. חבר הכנסת ונונו אמר: אני מבקש, תנו לי ללכת לבית-משפט להוכיח את חפותי. אנחנו אומרים: לך והצלח ונשמח לקבל אותך כאן, כשהעניין השיפוטי עצמו לא ייעשה על-ידינו, אלא על-ידי בית-משפט.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

חבר הכנסת מיכאל איתן, זה לא בסדר, אתה מנצל את העובדה שהיושב-ראש לא מעיר לך. זו לא פעם ראשונה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת יוסי ונונו ידידי, אני מבקש ומתפלל שיעלה בידך להוכיח את חפותך. הימים אינם קלים, וודאי לא הלילות, ואני מקווה שהתקופה הבאה תהיה קצרה והחלק הקשה הזה בחייך יסתיים בטוב.

הדילמה איננה פשוטה, חברי הכנסת. יש לנו מעין סמכות שיפוטית. שופט שמכיר והוא ידיד לנאשם שבא אליו לכס המשפט יכול לפסול את עצמו, ואילו אנו איננו יכולים לפסול את עצמנו מלהרים ידינו ולהכריע. את החוק הזה אנחנו חוקקו ועלינו למלאו בקפידה.

אני רוצה לדבר, אדוני היושב-ראש, על חקירתם של אישי ציבור. אנחנו חוקקנו חוקים, ועל זרועות הביצוע – המשטרה והפרקליטות – לפעול לפיהם, ואני מאמין שהחוק הוא נר לרגליהם. אבל איש ציבור שונה מאדם שאיננו באור הזרקורים. מרגע שמתחילה חקירתו הוא כבר פגוע, הוא כבר בעין הציבור; לא הוא בלבד אלא גם משפחתו. אומרים לנו: זהו המחיר של היותם אישי ציבור. אבל יש כאלה שיוצאים זכאים, יש שאינם מועמדים לדין, אבל מרגע שחקירתם החלה והדבר פורסם ומתפרסם בהמשכים, הם נשפטים יום יום ושעה שעה.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אציין מקרה שחוויתי אותו בעצמי. הייתי משנה ליושב-ראש רשות השידור. היתה ועדת מכרזים שהשתתפתי בה והייתי קול מכריע בין שני מועמדים. לא ידעתי בעד מי לבחור. היו שני מועמדים. בתוך הישיבה קיבלנו לפתע מכתבים אנונימיים, בישיבת ועדת המכרזים, שבהם נאמר: מועמד X הוא בחקירת המשטרה. זאת היתה עובדה. כבר שנתיים לפני כן קראתי שהוא בחקירות. ברגע שהגיע הנייר הזה אמרתי: אני הכרעתי. אני החלטתי להצביע בעדו. ושאלו אותי המתנגדים: מדוע? אמרתי: אני לא רוצה לחיות במדינה ובחברה שבהן מישהו פונה למשטרה ומתלונן ואחר כך אומר שהאיש הזה בחקירה במשטרה. האיש נבחר, עברו שנים, למעלה מעשר שנים, והוא ממלא תפקידים והוא לא הועמד לדין.

אני אומר את הדברים משום שאני חושב שאנחנו צריכים למצוא דרכים, ואינני יודע מה הן, אני מתלבט בכך ומשוחח על כך מדי פעם, שהדין ימוצה עם אישי הציבור כעם האחרים. הם צריכים לעמוד בחקירות, הם צריכים להישאל את השאלות, אם יש לשאול אותם, אבל הדרך צריכה להיות קצרה, כי המשפט החל ברגע שהחקירה החלה.

הדברים האלה נאמרים בשעה זו, כשאנו עושים את חשבון הנפש, חשבון שאיננו קל, ואני מקווה, כפי שאמרתי, חבר הכנסת ונונו, שנראה אותך כאן משוחרר, פועל, משרת את הציבור, כפי שעשית זאת בעבר. תודה.

היור"י עזרון:

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. חבר הכנסת הרב אברהם רביץ, בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת יוסי ונונו, אני מאוד התכבדתי בהופעה שלך כאן לפנינו; היתה לך הופעה מכובדת והייתי גאה בך.

אני רוצה לומר לך שני דברים. ראשית, אני מברך אותך שצדקתך תצא לאור כשמש בצהריים. אני חושב שכן זה יהיה באמת. אבל עד שצדקתך תצא לאור, אני חושב שאתה ראוי לברכה נוספת. ימים קשים בוודאי יעברו עליך. אני משוכנע שאתה, כיהודי מאמין, שומר תורה ומצוות, תדע ביתר שאת ותמצא תעצומות נפש לעמוד בפני הימים הקשים האלה בכבוד, כאשר כל הקרובים לך – משפחתך, ידידיך – יללו אותך בדרך הקשה שאתה עומד ללכת בה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתמול נפל דבר בישראל, שצריך לפי דעתי לעורר אותנו – את כולנו, חברי כנסת ואישי ציבור בכלל. אתמול פסק בית-המשפט במשפטו של צבי יעקבסון את פסקו, ואינני נכנס לפסק-הדין או למקרה עצמו. אבל, בין השאר, אומר השופט – אני רוצה לצטט, ודבר זה צריך לעורר אותנו באופן מפחיד. הוא אומר כך: "מצב דברים שבו אנשי ציבור מפעילים את העוצמה שבידם כדי לסייע לענייניו של פרט זה או אחר, אפילו העניין של הפרט צודק לכאורה, פותח שער למשוא פנים נרחב. עניין זה הוא תופעה חברתית שסכנותיה עמה. נאמר לי כי הדבר קיים במתוקנות שבמדינות. לא כאן המקום לדון בתופעה. אפשר רק להרהר בשאלה אם נכון וראוי ששרים בממשלה יעסקו במין שתדלנות ומתן חסות כזאת. שר ממונה על תחום אחריות ביצועי מסוים ועליו לענות בו. אך מדוע יעסוק בפעילות בעניין פרטי שכל תכליתה להפעיל את ההשפעה השלטונית שבידיו".

אני רוצה לשאול אתכם, חברי, חברי הכנסת, וחבל שאין כאן שרים, האם מישהו מאתנו יעז לומר זאת לבוחריו, שהוא מתנהג לפי ההנחיות של השופט? לאמור, שאם תפנה אליו אשה קשת יום שהמערכת מתעמרת בה ועניינה צודק, כפי שאומר השופט, והיא תצליח להגיע אל השר, היא תמצא אותו באיזו אספת בחירות והיא תבקש ממנו: אדוני השר, תסייע בידי לעבור את קשיחות לבם של הפקידים, והשר ירים טלפון אל השר חברו או אל פקיד מסוים ויאמר לו: מדוע אתה מתעמר באשה המסכנה הזאת? – הרי כל יום, זה בדיוק מה שאנחנו עושים כחברי כנסת, ראו את צרור המכתבים שכל אחד מאתנו מקבל, תלונות וטענות ובקשות למיניהן. אומר לנו השופט: אל לכם לעסוק בדבר הזה, אל תיגעו בזה, תעסקו רק בתחום הצר שלשמו נבחרתם.

כך אנו נוהגים? האם מי מאתנו לא פנה לשר בגין עניינו של מישהו כאשר העניין הזה הוא צודק? לאן אנחנו הגענו, רבותי? הרי זה ציד מכשפות.

יכול להיות שזו רק פרשנות של השופט הזה, אינני יודע אם זה החוק. אני חושב שאנחנו חייבים להסיק מסקנות אישיות ולהפסיק בכלל לעבוד, או לשנות את החוק.

מרדכי גור (העבודה):

זה איננו החוק.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אם זה לא החוק, הרי זו פרשנותו של השופט שאתמול פסק דינו של אדם. אני מאוד מקווה שהם יגישו ערעור על הפרשנות הזאת.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לאדוני, חבר הכנסת אברהם רביץ.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — אלמנות שהן במקרה גם — — — תורמות לכל מיני מפלגות — — — גם להן צריך לדאוג.

היו"ר י' עזרן:

אולי נטפל בזה. אדוני, תגיש תיקון. רבותי, לא להפוך את הנושא הזה לציני.

חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

מרדכי גור (העבודה):

אני מדבר על נושא רציני מאוד. אני רוצה שיהיה ברור, לפי מיטב הכרתי זה לא החוק. אוי ואבוי לנו אם כך נפעל. אנחנו נבחרים בשביל לעזור.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר לידידי חבר הכנסת ד"ר יוסף ונונו: צאתך לשלום, תשוב אלינו בשלום, וצדקתך תצא לאור. אני אומר את זה דווקא לחבר שהוא ראש המועצה המקומית, העירייה של קריית-מלאכי, שבה אני גדלתי, שהיתה אז קסטינה. זה יום קשה עבורנו לעסוק בסוגיה הזאת. תסתכלו גם על מה שקורה בבית הזה. בדיונים כאלה בקושי 10% מחברי הבית נמצאים בהצבעה, וזה מראה את הקושי שקיים ביכולת שלנו להתמודד עם אחת מן השאלות הקשות שאנו נתקלים בהן.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לפנות אל יושב-ראש ועדת הכנסת. אנחנו צריכים לעשות חשבון נפש בבית הזה. אני רוצה להציע שינויים מספר. שינוי אחד: לצמצם את זכויותיהם של חברי הכנסת במה שנקרא חסינות שאיננה מהותית. כמו שעשינו צעד ראשון בנושא של תחבורה ותעבורה, עבירות תנועה, אין שום סיבה שבנושאים שאינם קשורים לפעילותו הפרלמנטרית של חבר הכנסת הוא יהיה חסין. נושאים שלא צריכים בכלל להגיע לכנסת – אנחנו צריכים לקבל תעוזה ולצמצם את החסינות, מכיוון שהחסינות הקיימת לחברי הכנסת היא יותר מדי רחבה ואנחנו לא זקוקים לה כדי למלא את תפקידנו בנאמנות.

נקודה שנייה. אני מבקש להוציא את נושא הדיון בחסינות מעבודת הבית או מוועדת הכנסת. אני מציע להעביר את כל נושא הדיון בחסינות, בהסרת החסינות, מהכנסת לוועדה של שלושה שופטים בראשותו של שופט עליון, ובכך אנחנו נוכל להיות נקיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה לא ישירות לבית-המשפט?

רענן כהן (העבודה):

ישירות לבית-המשפט. קודם כול חשוב להוציא זאת מכאן, שאנחנו לא נתעסק בזה. אינני חושב שזה מוסיף לנו כבוד. ההצבעה ומבנה ההצבעה כאן מראים את התוצאה – שאנחנו חייבים לברוח מהשאלה הזאת ולאפשר לגוף אחר, מחוץ לכנסת, לעסוק בנושא הזה.

אני רוצה לסיים ולומר לחבר הכנסת יוסף ונונו, עם הרבה איחולי הצלחה, זה לא חד וחלק, ואני מאמין ומקווה שתצא זכאי בכל ההליך הזה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת יוסף עזרן, ואחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, אחרון בנושא זה.

יוסף עזרון (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברי וידידי חבר הכנסת ד"ר יוסי ונונו, אני עומד כאן לא רק בזכות המוקנית לכולם, האפשרות להגיב בנושא כל כך רגיש וכאוב, אלא גם כרב המועצה המקומית קריית-מלאכי במשך שלוש שנים, שבהן הכרתי את חבר הכנסת יוסי ונונו וזכיתי גם להכניס אותו לחופה ולקידושין.

ובכן, לא רק שאני מכיר אותו, וברוך השם זכיתי עם כולם לראות ממנו הרבה הרבה נחת ועבודה נפלאה כיושב-ראש מועצה מקומית מוכשר, דינמי, חרוץ, נקי כפיים ובר לבב, אשר עמד לימינם של המוסדות בלי יוצא מן הכלל, אלא גם זכיתי להכיר את אביו, עליו השלום, שהיה תלמיד חכם מופלג ושימש אצלי כראש השוחטים בקריית-מלאכי.

למה אני אומר כל זה? מכיוון שמבחינתי אני מאמין באמונה שלמה, אדם שפעל רבות כל כך בעיר פיתוח קשה, לא קשה מפני שהיא קשה, אלא מפני שהבעיות שלה קשות, מפני שיש שם קשי יום, היתה תקופה שקרוב ל-50% היו נתמכי סעד, ולנווט ולנתב ולתת את החלוקה הנכונה במינון הנכון לפי הצרכים – רבותי, תדעו, על זה נאמר, ואני משוכנע, אין לנו טריבונל, חלילה: אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו. איש איש זכאי, ואני לא רואה לאף אחד זכות, חלילה, לדון את חברנו, מכיוון שאני יודע בפני אילו קשיים הוא עמד, בפני אילו בעיות חברתיות, בפני אילו קשיים יומיומיים. וכאשר פותרים חלק מהם צוות ארבע בעיות בפניה השנייה.

לכן, אם אדם פעל למעלה מ-23 שנים – זה נכון, הזכרתי לך עכשיו את זה – 23 שנה שהוא נבחר, ולפי הנתונים שלפנינו כביכול על פניו בעליל כשל, אני מצדיע לו, אני מצדיע לו ולא מפני שהוא כשל אלא מפני שבמשך 23 שנים נהג בתבונה, באמונה, והחזיק את המקום הזה ופיתח אותו.

לכן, אין לי שום ספק שהדברים האלה ביום פקודה יעמדו לזכותו ויגלו את צדקתו. אני משוכנע שהוא יצא הרבה יותר גדול, אבל אחרי צער ועוגמת נפש. אין דבר, מהייסורים ומהניסיונות יוצאים מחושלים. אני וחברי מאמינים בצדקתך וביושר לבבך. תצליח, בעזרת השם יתברך, אל תערץ ואל תיחת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, ואחר כך נעבור להצבעה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אולי אהיה חריג לעומת הנואמים שנאמו לפני. אני לא אצחצח דברים ולא אנסה להצדיק את עמדתי. בנושא החסינות יש לי עמדה עקרונית, למפלגה שלנו יש עמדה עקרונית: אנחנו בעד שמירה קפדנית על החסינות של חברי הכנסת; החסינות מהווה ערך דמוקרטי חשוב ביותר המאפשר לחבר הכנסת לפעול.

לצערי הרב, יועצים משפטיים השתמשו לא אחת בכלי שיש להם כדי לבקש להסיר חסינות של חברי כנסת על רקע פוליטי, פעילות מפלגתית, הצהרות או פעילות מוניציפלית.

היום עומד לפנינו מקרה של חבר כנסת שמואשם בהאשמות הקשורות בעבודתו כאשר היה ראש רשות מקומית, חבר הכנסת יוסף ונונו, שמוכר לנו בבית הזה ובציבור כאישיות כנה, ישרה, אדם נמרץ שעושה למען היישוב ולמען החברה שלו.

לכן, אני לא מסתיר את עמדתי – ובוועדת הכנסת אני וחבר כנסת נוסף נמנענו מלאשר את בקשתו של היועץ המשפטי להסיר את החסינות שלו. היום אני מכריז מעל הבמה הזאת, שאני מצביע באופן גלוי נגד הסרת החסינות של חבר הכנסת יוסף ונונו, אף שיש לי הערכה לאומץ הלב שלו, שהוא בא וביקש מהכנסת, מוועדת הכנסת, להסיר את החסינות שלו כדי להוציא את צדקתו לאור, להוכיח את צדקתו. אבל אני חושב שאנחנו, חברי הכנסת, כמי שצריכים להיות אמינים בעניין חסינות חברי הכנסת, אני חושב שלמרות הבקשה שלו חברי הכנסת צריכים לשמור על החסינות הזאת, כי זה לא עניין אישי של יוסף ונונו בלבד אלא של הבית הזה כולו, של כל חבר כנסת בנפרד. לכן אני קורא לחברי הכנסת לדחות את הבקשה ולא להסיר את החסינות של חבר הכנסת ונונו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה.

חברי הכנסת, נא לשבת איש איש במקומו. יושב-ראש ועדת הכנסת חגי מירום איננו נושא דברים.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

לעבור להצבעה.

היו"ר ש' וייס:

הוא חושב שהעניין מוצה. נא לשבת, חברים, ונעבור להצבעה. איש איש במקומו. ההצבעה היא אלקטרונית. חברי הכנסת המר, לוי, בלומנטל, קופמן, זאבי, צוקר, מרידור, מצא, אנא שבו. ברשותכם, עוד דקה, כי אנחנו רוצים להקפיד על כך שיעברו חמש דקות מראשית הצלצול ועד לראשית ההצבעה.

חברי הכנסת, אחרי הדיון ואחרי הצגת הדברים על-ידי יושב-ראש ועדת הכנסת, והדברים ששמענו מפיו של חברנו, חבר הכנסת יוסף ונונו, והדברים של חברי הכנסת עצמם שהשתתפו בדיון, אני מעלה להצבעה את הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת יוסף ונונו.

רענו כהו (העבודה):

אפשר להוסיף שזה לפי בקשתו של חבר הכנסת יוסף ונונו.

היו"ר ש' וייס:

הוא אמר את זה.

ההצבעה מתחילה, חברים.

הצבעה מס' 2

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אני מבקש את סליחתכם. יש פה טעות קטנה, הטעות היא באשמת. אני מבטל. מייד אסביר מדוע. פשוט השארתי את שמו של יוסף עזרן על המערכת. אני מתנצל.

אנחנו מצביעים מחדש. הצעת ועדת הכנסת ליטול את החסינות של חבר הכנסת יוסף ונונו. עכשיו החלה ההצבעה.

הצבעה מס' 3

בעד הצעת ועדת הכנסת – 38

נגד – 4

נמנעים – 3

הצעת ועדת הכנסת ליטול חסינות מחבר הכנסת י' ונונו נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

התוצאה: 38 תומכים, ארבעה מתנגדים, שלושה נמנעים. אני מודה לכם על ההצבעה, חברי הכנסת. הכנסת החליטה להסיר את חסינותו של חבר הכנסת יוסף ונונו, ואני מצרף כאן דברים שאמרו כל המשתתפים בדיון: אנחנו יודעים ששופטים יש בירושלים ובמדינת ישראל כולה, ואנחנו בטוחים שהוא יזכה למשפט צודק, ובאופן טבעי היינו רוצים שיוכל להגן ולהוכיח את חפותו.

שאלות ותשובותיו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לסעיף הבא בסדר-היום: שאלות ותשובות. אדוני סגן שר הביטחון, אתה מוזמן בטובך להשיב על שאלות רגילות שהופנו אליך. תחילה – על שאלתא של חבר הכנסת יהלום, מס' 2155; איננו באולם – לפרוטוקול.

קורסי הכנה לבחינות פסיכומטריות לחיילים

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שר הביטחון ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

צה"ל מאפשר לחיילים להשתתף בקורסי הכנה לבחינות פסיכומטריות במחיר מוזל מאוד. המבצע מוצע לחיילים במהלך שירותם בלבד, וחיילים קרביים הנמצאים בתעסוקה מבצעית שוטפת ורציפה לא יכולים להשתתף בקורסים אלה.

ברצוני לשאול:

1. האם הקורסים הנ"ל מסובסדים על-ידי צה"ל?

2. האם המצב הקיים מקובל על צה"ל?

3. מה עושה צה"ל למתן הזדמנות שווה ללימודים לכל חייליו?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בראש ובראשונה אני מתנצל על האיחור במתן התשובה, שנבע מסיבה טכנית משרדית, ותשובתי היא: 1. הקורסים הפסיכומטריים אינם מסובסדים על-ידי צה"ל אלא ניתנים לחייל במחיר מוזל במסגרת הסכם של משרד הביטחון עם מכונים אזרחיים.

2-3. בימים אלה פועל צה"ל באמצעות משרד הביטחון להביא להסכם עם המכונים האזרחיים, שלפיו יאפשרו לחיילי יחידות שדה ללמוד בקורסי הכנה לבחינות הפסיכומטריות עד שנה מיום שחרורם, במחיר מוזל.

כמו-כן יאפשר צה"ל לחיילי יחידות שדה להשתתף במהלך שנת העבודה 1994 בקורסי הכנה מרוכזים.

התאבדויות בקרב חיילים עולים

חבר הכנסת א' גור שאל את שר הביטחון ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

מנתונים שפורסמו בתחילת השנה עולה, כי בשנת 1993 היו 38 מקרי התאבדות של חיילים, כאשר שבעה היו עולים חדשים מחבר המדינות ועוד מתאבדים מספר מקרב עולי אתיופיה.

ברצוני לשאול:

1. כמה חיילים עולים התאבדו בכל אחת מן השנים 1989-1993, ומה הוא שיעורם ביחס לכלל המתאבדים?

2. האם שלטונות הצבא מנסים להקל על חיילים עולים, שעל-פי רוב מגיעים ממשפחות קשות יום שמצבן הסוציו-אקונומי נמוך? אם כן – כיצד?

3. מה הן הסיבות להתאבדויות הרבות בקרב החיילים העולים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. בשנת 1989 – 0; בשנת 1990 – 0; בשנת 1991 – 1; בשנת 1992 – 1; בשנת 1993 – 10.

2. צה"ל מנסה להקל על משפחות העולים על-ידי מתן סיוע בתשלומי משפחה לזכאים, על-ידי מתן היתר לעבודה פרטית לאחר שעות הפעילות בבסיס לחיילים המשרתים בבסיסים פתוחים, ועל-ידי מתן חופשה מיוחדת למטרת עבודה מרוכזת שמשכה עד 30 יום בשנה. משפחה אשר מגישה בקשה לתשלום מיוחד, מתבקשת להביא אישורים על הכנסותיה, אלו נמדדות, ואם אינן מגיעות לתקרה מסוימת, המשפחה מקבלת השלמה לתקרה. כיום התקרה היא 1,575 ש"ח. חשוב לציין, שההשלמה איננה להכנסה נטו של המשפחה, אלא הכנסה נטו לאחר הורדת סכום מסוים לעידוד עבודה.

משפחת עולים אשר מקבלת סיוע תמיכה משפחתית מצה"ל, מקבלת בנוסף כ-660 ש"ח כל שלושה חודשים. חשוב לציין, שמשפחה שאיננה זכאית לתשלום יכולה להיות במצוקה כלכלית בשל תשלום של שכר דירה פלוס משכנתה במקביל, אך צה"ל איננו יכול לתת סיוע במקרים אלו בשל הגבלת חוקת התשלום המיוחד לזכאים.

קיימת קרן העולים, שמטרתה לסייע באופן חד-פעמי בסכום של 1,400 ש"ח במקרים של מצוקה קשה שאין לה פתרון בדרך אחרת.

3. הערכת מספר ההתאבדויות של העולים כ"רבות" הינה סובייקטיבית. בדרך כלל מעשה דרמטי קיצוני שבו אדם שם קץ לחייו איננו מוסבר על-ידי סיבה אחת, אלא על-ידי מכלול סיבות, גם אם לפעמים קורה דבר מאיץ למעשה עצמו.

ברשותך, חבר הכנסת גור, אני התחלתי לענות לפני כמה ימים על סוגיית ההתאבדויות, והבטחתי שבתוך זמן מסוים אני אציג פה מערכת שלמה של נתונים, ואני בטוח שזה יענה גם בהשלמה גדולה יותר על המשך השאלה שלך.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אפרים גור, במסגרת דקה. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן השר, חברי הכנסת, האם נערכו בצה"ל מחקרים לגבי רמת המוטיבציה בקרב העולים באשר לגיוס לצה"ל, לגבי ההתנדבות ליחידות המובחרות מקרב חיילים עולים, ואם כן – מה היו התוצאות?

האם יש פער כלשהו בתחושת הגאווה של המתגייסים בין הישראלים הוותיקים לבין העולים החדשים? כיצד מעריכים היום משרד הביטחון וצה"ל את תרומתם של חיילים עולים לצה"ל ולביטחון המדינה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מודה מאוד על השאלה, כיוון שהתשובה היא מאוד חיובית. זאת אומרת, אין שום ספק שהתרומה היא ענקית בכל שטחי השירות, גם הקרביים, גם המקצועיים. יש תחומים שאנחנו לא בטוחים שיהיה נכון כבר לפרסם תוצאות של מחקרים, אבל מהמעקב השוטף אחר התרומה של העולים החדשים אפשר לומר שהיא מלאה, וזה נכון כבר לגבי עולים חדשים שמשרתים בשנה הראשונה לשהותם בארץ. כמובן, היכולת האובייקטיבית שלהם הולכת וגדלה עם הזמן, אבל התרומה בכל תחומי החיים היא תרומה של ממש.

הי"ר ע' עזרן:

השר יענה עתה על השאילתא של חבר הכנסת שאול יהלום, מס' 2115.

סגן שר הביטחון מ' גור:

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 2115, ראה עמ' .)

הי"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שאול יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מודה ליושב-ראש ולסגן שר הביטחון שאפשר את השאלה אף שלא הייתי באולם. אני גם מעריך ומוקיר את הצעד של מערכת הביטחון, צעד נכון לטובת החיילים הקרביים. ואף-על-פי-כן אני שואל את סגן השר, האם סגן השר מוכן להתחייב שהחייל הקרבי ישלם, לפי ההסדרים החדשים, באותה שנה בדיוק אותו סכום שמשלם החייל שלומד במסגרת המחנה, שהוא כמובן חייל שאינו קרבי; שהסכום לפחות לא יהיה גבוה, אם לא שווה או נמוך מזה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כיוון שאתה מדבר על הבטחה, אני לא אבטיח דבר שאינני בטוח בו. זאת אומרת, אני צריך להשוות את הנתונים, ואתן לך תשובה.

משטרה פלשתינית בעזה וביריחו

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את שר הביטחון ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

מהתקשורת למדנו, כי נציגי ישראל ניאותו להקמת משטרה פלשתינית של 8,000 שוטרים חמושים ברובי סער ובנגמ"שים, עבור עזה ויריחו.

ברצוני לשאול:

1. מה הם השיקולים שהביאו להסכמה על הקמת משטרה גדולה כל כך?

2. מדוע כולל החימוש שניתן לשוטרים רובי סער?

3. האם יהיה בידינו רישום המספרים של הרובים וכרטסת בליסטית?

4. מדוע הוסכם על מתן נגמ"שים לכוח משטרתית?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. כדי שהמשטרה תהיה אפקטיבית ותוכל להתמודד עם בעיות כגון מלחמה במעשים פליליים, ביטחון פנים, שירותי חילוץ והצלה, היחס של שוטר אחד ל-100 תושבים נראה סביר.

2. ללא רובים המשטרה לא תהיה מסוגלת להתמודד עם ארגוני הטרור שאנשיהם חמושים ברובים.

3. התשובה חיובית. הדבר מובטח בהסכם.

4. המשטרה לא תהיה מצוידת בנגמ"שים, אלא רק בשריוניות גלגליות מסוג שצריך להיות מוסכם עלינו, מחציתן ישמשו להגנה סטטית על מתקני המשטרה הפלשתינית ומחציתן לסיורים בדרכים.

ברשותך, אני רוצה להוסיף, שלפי מיטב הכרתי הביטחונית, הניסיון של החודשיים האחרונים הוא יותר טוב מאשר פחות טוב. וזה הרבה מאוד.

היו"ר י' עזרון:

שאלה נוספת לחבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני סגן השר, השאלה נשאלה על-ידי לפני כארבעה חודשים וחצי, כאשר הדברים לא היו עדיין בביצוע.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לכן הוספתי את התוספת.

רחבעם זאבי (מולדת):

על פניו, ואתה יודע את העובדות, וכל עם ישראל קורא את העובדות בתקשורת, אין זו משטרה, זה צבא על דגליו, על חטיבותיו, על מפקדיו, בשמות שלהם כפי שהם היו בצבא השחרור הפלשתיני. ההסכם בין ממשלת ישראל ובין ארגון המחבלים אש"ף לא היה על הכנסת צבא פלשתיני לעזה וליריחו. ואילו אתם היום ביד קלה, בשביל לטפל במתנגדים שלהם מה"ג'האד" או מה"חמאס" או ממי שלא יהיה, מאפשרים להם הקמת צבא פלשתיני בארץ-ישראל המערבית. אנחנו נהיה אלה שיצטרכו אחר כך לטפל בזה.

אני שואל שאלה נוספת: הכיצד זה אתם מסכימים – אתם, הממשלה שאתה מייצג – להכניס צבא פלשתיני מחומש מכף רגל עד קודקוד? שריוניות – אנחנו בכל שש וחצי שנות האינתיפאדה לא הפעלנו אף פעם שריוניות, ואילו הם, בשביל לטפל או לא לטפל במשהו... אני גם חכיתי לשביעות הרצון שלך מהחודשיים של הניסיון. בוודאי, הם רוצים לקבל את השלב הבא. זכור, עזה ויריחו תחילה. הם רוצים גם את ירושלים בסופו של דבר. יהיו ילדים רעים היום, הם לא יגיעו להמשך.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זאבי, שאלה. זה כבר נאום.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני שואל, מדוע אתם מסכימים להקמת צבא פלשתיני, בעצם העברת צבא השחרור הפלשתיני לאדמת ארץ-ישראל?

סגן שר הביטחון מ' גור:

עד כמה שאני זוכר, ועל זה אני מחייך, ברשותך, אתה עמדת בראש מחלקת התכנון של צה"ל ואתה יודע מה זה צבא. אילו שמעתי את השאלה הזאת לא מאדם שיש לו ניסיון וידע כמו שלך בתחום של צבא מודרני, הייתי אומר שהוא שואל אותי בתום לב. אבל אתה יודע מה זה צבא מודרני. ואתה יודע שמה שיש שם בעזה – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

זה שלב ראשון, שאחריו יבואו השלבים הבאים.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זאבי, לא מקובל עלי. אי-אפשר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר הכנסת זאבי, אני יכול לדבר אתך רק על עובדות. אתה מצייר לי איזה מצב, ועל זה אני מחייך. האמן לי, אני רואה עכשיו את הצבא שלנו. הבוקר היינו בלבנון, תחקרנו את המקרה העצוב של ההתחשמלות. אני יכול לומר לך, שבסוף עצרתי בחוץ ליד המ"פ, המג"ד והמח"ט, אמרתי להם: איך היינו יכולים להביא הנה את עם ישראל, כדי שישמעו מה זה תחקיר אמת, מפי אנשים אחראים, על מצב שהוא קשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

בוודאי סיפרו לך ששלשום היינו שם, במסגרת הוועדה לביקורת המדינה, וגם לנו יש שביעות רצון מלאה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני סגן השר, יש לנו סדר-יום עמוס מאוד. אי-אפשר לנהל את הדו-שיח הזה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר בוועדת המשנה של הוועדה לביקורת המדינה? האלוף באמת הזכיר את הביקור.

אתה יודע מה זה צבא מודרני. איפה הם עומדים, השוטרים המסכנים האלה, מול צבא כמו שלנו, על מה אתה מדבר? במה אתה מפחיד, גנדי? אני מבין את הוויכוח הפוליטי, אבל להגיד שפה יש לנו סכנה של צבא?

היו"ר י' עזרן:

הוא מתכוון מול המתנחלים.

רחבעם זאבי (מולדת):

מול עם ישראל.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא יכולה להיות שום סכנה, לא מהותית ולא קיומית. זה מצחיק. הם יודעים זאת, ואתה יודע זאת.

אני רוצה לומר לך, עוזרי אמרו לי שביומיים האחרונים התרגשתי יותר מדי בדיונים פה סביב ירושלים. סביב ירושלים מותר לי להתרגש. אני מפציר בכם, תורידו את זה מסדר-היום עכשיו.

התנהגות אלימה כלפי חייל במהלך אימונים

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר הביטחון ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

בתוכנית הראיונות של גבי גזית בערוץ השני של הטלוויזיה הוצג ביום שישי, 18 בפברואר 1994, חייל מיחידת "דובדבן", אשר סיפר שכחלק מאימוני היחידה הוא נדרש לשכב על גבו כשידיו מאחורי עורפו והמפקד בעט בו בעוצמה רבה בבטנו, וכתוצאה מכך נגרמו לחייל קרעים באיברי הבטן הפנימיים ועד היום הוא סובל מאיבוד הכרה לפרקים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הידיעות האלה?

2. האם הובאו לידיעת השר מקרים מהסוג האמור?

3. אם כן – מה יעשה למניעת הישנות מקרים אלו, המהווים פגיעה חמורה בחיילי צה"ל?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אירוע ההכאה המוזכר בשאלתא התרחש. בעקבותיו נפתחה חקירה שמסקנותיה הועברו לפרקליט צבאי. כנגד המפקד המכה, סמל יעקב אלון, ששימש כמדריך קרב מגע ביחידה, הוגש כתב

אישום. הוא הודה בעבירות ונידון לארבעה חודשי עבודות שירות. לאחר מכן הוא ביקש לבטל את הרשעתו ולנהל משפט על חפותו. בצעד יוצא דופן ביטל בית-הדין הצבאי לערעורים את הרשעתו והתחיל משפט חדש, שעדיין מתנהל.

לא הוגשו כתבי אישום כנגד מפקדים בכירים יותר, לאחר שהתברר כי מפקדו הישיר של סמל אלון אסר עליו במפורש להכות חניכים.

מפקדו של המפקד, שהיה אז מפקד היחידה, לא היה מודע כלל לאפשרות ההכאה, ובוודאי לא היה מעורב בעניין.

יצוין עוד, כי ממלא-מקום ראש מחלקת כושר קרבי דאז, שממונה על התחום מקצועית, מסר במצ"ח – משטרה צבאית חוקרת – כי אלימות אסורה מכול וכול ואין מחנכים מפקדים ליישמה בתרגילים מסוג זה.

2. התשובה שלילית.

3. במנותק מהטיפול המשפטי במכה, הוחלט בעקבות האירוע להפסיק אימוני קרב מגע ביחידה. אימוני קרב מגע נערכים בבית-ספר ללוחמה בטרור בלבד.

כל אימון קרב מגע נערך על-פי חוק אימון קרב מגע ייעודי המאושר על-ידי מחלקת כושר קרבי.

השארת חיילים בשטח אש במהלך אימון

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר הביטחון ביום כ"ד באדר התשנ"ד (7 במרס 1994):

מפרסום באמצעי התקשורת נודע לי, כי במהלך תרגיל שריון חטיבתי בבסיס האימונים צאלים בנגב נשכחו שני חיילי שריון בשטח אש. השניים טעו בדרכם ונמצאו בסופו של דבר תשושים על גבול ישראל-מצרים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. אם כן – מה נעשה בנדון?

3. מה יעשו שלטונות צה"ל למניעת מקרים מסוג זה?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. נערך תחקיר של מפקד החטיבה ולאחר מכן תחקיר של מפקד האוגדה. בתחקיר נמצא פגם בהתנהגותם של המעורבים באירוע, ועל כן ננקטו אמצעים משמעותיים נגדם: הרופא וסגן מפקד המפקדה הועמדו לדין והודחו מתפקידיהם. מפקד המפקדה הועמד לדין, ננזף חמורות וקיבל הערה לתיקו האישי. סגן מפקד הגדוד זומן לביורור אישי וקיבל הערה.

3. הנושא תוחקר ונלמד בכל הרמות הפיקודיות. תקוותנו היא, כי פרסום המקרה והאמצעים שנקטו ירתיעו וימנעו הישנות מקרים מסוג זה.

תוכנית בעברית ובערבית ב"גלי צה"ל"

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את שר הביטחון ביום ג' בניסן התשנ"ד (15 במרס 1994):

ב"מעריב" מיום 3 במרס 1994 דווח, כי ב"גלי צה"ל" עומדים להפעיל תוכנית שתשודר פעמיים ביום, והיא תהיה דו-לשונית, בהשתתפות מכרם חורי, וישתתף בה גם אנטון שמאס.

ברצוני לשאול:

1. מה היא מטרת התוכנית הזאת?

2. האם עמדותיו המדיניות של מכרם חורי ידועות לך והאם הוא מזדהה עם המפעל הציוני?

3. האם ידועה לך עוינותו של אנטון שמאס למפעל הציוני? האם השמעת דעותיו ב"גלי צה"ל" תתרום למורל ולחינוך של חיילי צה"ל?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. במסגרת מאמצים לקרב את האוכלוסייה הצעירה במדינה, ובעיקר את אוכלוסיית החיילים, לשפה הערבית, הוחלט לשדר ב"גלי צה"ל" פינה יומית מיוחדת, באורך של כשתי דקות, שתעסוק בחיי היום-יום, ובאמצעותה אפשר יהיה ללמוד משהו על השפה הערבית.

הפינה לא תעסוק בנושאים פוליטיים והיא מתוכננת במסגרת בקשות שהיו בעבר של צה"ל ושל משרד החינוך והתרבות לעסוק בנושא זה.

2-3. התוכנית לא תעסוק בפוליטיקה ולא יהיה בה מקום להביע עמדות פוליטיות של המשתתפים בה.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני סגן השר, צריך להיות יותר מתמים כדי לחשוב, ששני האנשים הנכבדים האלה, שנבחרו להנחות את התוכנית, יעסקו רק בדקדוק של השפה הערבית ובתרגום של מונחים משפה אחת לשנייה. יש בידי דבר דומה, לא אלקטרוני אלא כתוב, ולפיו בבתי-הספר מחייבים ללמוד את הערבית מחוברת שמישהו עורך, והתלמידים מחויבים לקנות זאת. תקרא זאת ואת התרגום לעברית, תראה כיצד שותלים רעיונות לאומניים, אנטי-ציוניים, נגד המדינה, נגד הצבא, במסווה תמים של לימוד השפה הערבית. בדיוק כך יהיה ב"גלי צה"ל", כאשר שני אנשים שהם לא ציוניים, אם לא אנטי-ציוניים, ילמדו אותנו ערבית, ילמדו את החיילים.

כלום אין לנו מישהו אחר שילמד אותנו ערבית, בלי השירותים הטובים של האנשים האלה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מציע שנחזור ונבדוק את זה בעוד חודשיים. אני בטוח שאני אהיה הצודק.

אבטחת האולפנה בקריית-ארבע

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את שר הביטחון ביום כ"ב באייר התשנ"ד (3 במאי 1994):

נוכח המצב הביטחוני ההולך ומחמיר ביו"ש ונוכח גל הפיגועים של ארגוני הטרור, פנתה אלי הנהלת האולפנה לבנות בקריית-ארבע-חברון בבקשה לסייע לה בהשלמת ציוד חיוני מבחינה ביטחונית לאבטחת המוסד ותלמידותיו בעת פעילויותיהן.

מצ"ב פירוט צרכי הביטחון של האולפנה.

ברצוני לשאול:

1. לאור העובדה שהמוסד הנ"ל נמצא בתחום אחריותו של משרדך, מדוע אין משרדך דואג לצרכי הביטחון הנדרשים?

2. האם ייענה משרדך לבקשת הפונים, באופן חלקי או מלא? אם כן – מה מתכוון משרדך לספק לאולפנה, ומתי?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. האולפנה לבנות בקריית-ארבע הינה מוסד המצוי בתחום המוניציפלי של היישוב בקריית-ארבע.

בהתאם לקריטריונים שנקבעו על-ידי המטכ"ל, לא מוקצה כוח צבאי לאבטחת קריית-ארבע, והביטחון במקום מטופל על-ידי הרשויות האזרחיות באמצעות חברות שמירה ואנשי היישוב.

נושאי הביטחון שהועלו בשאלתא הינם באחריות הרשויות האזרחיות, ועליהן לפעול לשיפור נושאי הביטחון.

מצעד יום ירושלים

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר הביטחון ביום כ"ב באייר התשנ"ד (3 במאי 1994):

נודע לי, כי השנה ביטל צה"ל את מצעד יום ירושלים, שבו היו משתתפים מדי שנה 10,000 חיילים. לאחר לחצים הוסכם לקיים את המצעד במתכונת מצומצמת.

ברצוני לשאול:

1. האם מידע זה נכון?

2. מדוע שונה אופי המצעד לעומת השנים הקודמות?

3. האם מדובר בתופעה חד-פעמית או במדיניות כללית לצמצום אירועים פומביים בירושלים?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. לאור המשימות הרבות והעומס הרב המוטל בימים אלה על יחידות פיקוד המרכז, לא ניתן להקצות כוחות לאבטחת המצעד בלי לפגוע בביצוע המשימות המבצעיות האחרות. לפיכך לא יתקיים השנה המצעד במסלולו הקבוע, העובר באזורים שבאחריות צה"ל והדורשים הקצאת כוחות אבטחה רבים, וכמו כן לא ייטלו בו חלק חיילים. עם זאת, לאחר בקשה של ראש עיריית ירושלים, מתוכננים ליטול חלק במצעד עצמו כמה מאות חיילים.

3. מדובר בהחלטה שהתקבלה לאחר שיקול דעת, לאור המצב הביטחוני העכשווי, ולא במדיניות כללית.

דירוג הקב"א בצה"ל

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר הביטחון ביום כ"ב באייר התשנ"ד (3 במאי 1994):

לאור פניות רבות שהופנו אלי מתושבי רמלה-לוד, המציינים כי דירוג הקב"א – קבוצת איכות – של ילדיהם נמוך בשל מקום מגוריהם, ברצוני לשאול:

1. מה הם המרכיבים והמדדים המובאים בחשבון לצורך קביעת דירוג הקב"א?

2. האם למקום מגורים יש השפעה כלשהי, ישירה או עקיפה, על דירוג הקב"א, ואם כן – כיצד זה בא לידי ביטוי מבחינת הדירוג הסופי של הקב"א? אבקש את רשימת היישובים וסיווגם לצורך קביעת הקב"א.

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הקב"א היא ציון המשמש לסיווג ולמיון כוח אדם בצה"ל והוא מדרג את כל החיילים על-פי רמת האיכות שלהם.

הקב"א משוקללת משלושה מרכיבים: רמת השכלה, רמת האינטליגנציה, שנקבעת על סמך מבחני דפ"ר – דירוג פסיכוטכני ראשוני – שעובר כל מיועד לשירות ביטחון, וציון מסכם של ריאיון אישי הבודק את המוטיבציה לשירות בצה"ל. המתגייסים מחולקים ל-16 קבוצות איכות (מ-41 עד 56).

2. מקום מגוריו של החייל אינו משפיע על הקב"א ואף לא על אחד ממרכיביו, וכן לא על יתר נתוני המיון הצה"ליים, שכולם נקבעים על-פי התכונות וההישגים האישיים של המתגייס.

ידיעה בדבר אירוע ירי לעבר תושב עמנואל

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את שר הביטחון ביום ז' בסיוון התשנ"ד (17 במאי 1994):

נמסר לי כי ביום 2 במאי 1994, בשעות הערב, נורו שלוש יריות לעבר מכונית של תושב עמנואל בצומת ג'נצפוט. קליע אחד פגע במכונית וניפץ את שמשותיה. אנשי הצבא שבאו למקום ניסו לשכנע את נהג הרכב שלא היו יריות, בנוסח: "אולי היו אלה רק אבנים, תעשה טובה ותשתוק, אל תגיד לאף אחד, אל תעשה מזה עניין, אנשי קדומים עלולים עוד להפגין". אחד מאנשי הצבא ניסה להסתיר את התרמילים. על האירוע לא דווח בתקשורת.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים הנ"ל נכונים?

2. אם לא – מה נכון?

3. מה הניע את אנשי הצבא לטשטש את האירוע?

סגן שר הביטחון מ' גור:

הנושא נבדק על-ידי מפקד חטיבת אפרים. באירוע לא נורו יריות, אלא נזרקו אבנים לעבר המכונית ונמצאו עקבות שני ילדים שהובילו לכיוון הכפר.

אי לכך, התשובות על שאלותיך הן:

1. התשובה שלילית.

2. ראה לעיל.

3. לא טושטש דבר האירוע.

לאור מסקנות הבדיקה, לא היה מקום לפרסום האירוע.

היו"ר י' עזרון:

שאלה נוספת לחבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני סגן השר, אם יש משהו שמדאיג אותי בצה"ל, זה דיווחי אמת. העובדה שאנחנו משתלבים במרחב, בנורמה של שכנינו, שהדיווחים אינם מדויקים – ומבשרי חזיתי זאת. במקרה הנדון לא חזיתי מבשרי, אבל תחקרתי את האנשים שהיו במקום. סיפור העובדות נראה לי על פניו כאמת לאמיתה, כיצד ניסו לטשטש את העובדה שהיו יריות, כיצד אמרו להם שכדאי כך וכך שמא תהיה הפגנה של תושבי קדומים – והיום אני תושב קדומים. כאמור, אני לא יכול להגיד לך את האמת, כי לא הייתי שם. אבל מדאיג אותי מאוד ששר הביטחון, סגנו, הרמטכ"ל וכו', לא תמיד מקבלים מידע אמיתי, מפני שהם מתחילים לחפות, מתחילים לעגל פינות, מתחילים לדווח לא אמת.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תאמין לי, חבר הכנסת זאבי, אם היית שומע אתנו הבוקר בתחקיר אחד משותף, החל מהחייילים, עבור לחובש, לרופא, למ"פ, למג"ד, למח"ט, לאוגדנר, לאלוף – היית חוזר בך מדבריך.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר י' עזרון:

חבר הכנסת זאבי, אל תנצל – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר הכנסת זאבי, אני לא הייתי בתחקיר. שנינו התנסינו בתחקירים רבים, ואנחנו יודעים שתחקיר מחייב זהירות רבה. לכן כל כך התרשמתי הבוקר מהנכונות שלהם לשים את עצמם על השולחן.

דן תיכון (הליכוד):

אבל – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני לא יכול לענות.

היו"ר י' עזרון:

סליחה, אדוני סגן השר, חברי הכנסת הנכבדים – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתה לא היית שם, אני לא הייתי שם, הוא לא היה.

היו"ר י' עזרון:

אני לא מסכים. אי-אפשר לעשות זאת בשאלות. השואל קיבל רשות לשאלה נוספת, אחר כך שאל שאלה בישיבה.

דן תיכון (הליכוד):

משום – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

גם אם היית, אתה לא בטוח עד הסוף.

סדרי התפילה במערת-המכפלה

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר הביטחון ביום ז' בסיוון התשנ"ד (17 במאי 1994):

פורסם כי שלטונות צה"ל שללו לאחרונה את זכות התפילה של היהודים באולם הגדול במערת-המכפלה, שהושאר לשימוש המוסלמים בלבד, בעוד לשימוש היהודים הושארו חדרי קטנים בלבד.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא הצידוק להגבלה זו של יהודים מלהתפלל ליד קברי אבות האומה, עקב מעשה טירוף של יחיד?

2. כלום נשקל תיקון המצב, ובהקדם?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הטבח שאירע במערת-המכפלה בחברון העלה את הצורך לבחון מחדש את הסדרי התפילה וסידורי הביטחון במערה, על מנת שיובטח ביטחונם האישי של המתפללים היהודים והמוסלמים כאחד.

ההסדרים החדשים מושתתים על שני עקרונות עיקריים: א. לא תותר הכנסת נשק למערת-המכפלה; ב. תתקיים הפרדה מוחלטת (פיסית) בין מתפללים יהודים למוסלמים.

עקרון ההפרדה המוחלטת בין מתפללים יהודים למתפללים מוסלמים מחייב ביצוע שינויים בהסדרי התפילה, לרבות קביעת האולמות שבהם יותר למתפללים ולמבקרים לשהות וכיוצא בזה.

2. חלק מהסדרי התפילה החדשים נקבעו לתקופה מוגבלת בזמן, ואחריה יוחלט על הסדרי התפילה הקבועים.

סדרי התפילה במערת-המכפלה

חבר הכנסת א' דרעי שאל את שר הביטחון ביום י"ד בסיוון התשנ"ד (24 במאי 1994):

"מעריב" מיום 6 במאי 1994 מדווח על שינוי התנאים במערת-המכפלה באשר לתפילות יהודים וערבים. לדעת המתיישבים היהודים בחברון, הורעו תנאי היהודים ומעמדם, וכן קיימת סכנה בטיחותית. רצ"ב צילום הידיעה.

ברצוני לשאול:

1. מה היו התנאים עד כה ומה הם התנאים כעת?

2. האם אכן נקבעו שינויים, ואם כן – מה הם?

3. האומנם קיימת סכנה בטיחותית לחיי המתפללים היהודים?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הטבח שאירע במערת-המכפלה בחברון העלה את הצורך לבחון מחדש את הסדרי התפילה וסדרי הביטחון במערה, על מנת שיובטח ביטחונם האישי של המתפללים היהודים והמוסלמים כאחד.

ההסדרים החדשים מושתתים על שני עקרונות עיקריים: א. לא תותר הכנסת נשק למערת-המכפלה; ב. תתקיים הפרדה מוחלטת (פיסית) בין המתפללים היהודים והמוסלמים.

עקרון ההפרדה המוחלטת בין מתפללים יהודים למתפללים מוסלמים מחייב ביצוע שינויים בהסדרי התפילה, לרבות קביעת האולמות שבהם יותר למתפללים ולמבקרים לשהות וכיוצא בזה.

חלק מהסדרי התפילה החדשים נקבעו לתקופה מוגבלת בזמן, ואחריה יוחלט על הסדרי התפילה הקבועים.

אפליית דרוזים בקבלה לעבודה בשירות הציבורי

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שר הביטחון ביום י"ד בסיוון התשנ"ד (24 במאי 1994):

בידי פניות המצביעות על מדיניות של אפליית דרוזים בקליטה למשרות בשירות הציבורי.

המועמדים הדרוזים נאלצים לעבור בדיקות ביטחוניות לתפקידים לא-ביטחוניים, שאינן נהוגות לגבי היהודים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים וידועים למשרדך?

2. אם כן – מדוע נהוגה מדיניות האפליה?

3. מה הם הצעדים שיינקטו בנדון?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. לפי ההנחיות, דינם של בני העדה הדרוזית הוא כדין יהודים.

באותם תפקידים שבהם קליטת העובד מחייבת בדיקה ביטחונית, בדיקה זו מחייבת יהודים כדרוזים ואין בכך כל אפליה.

אם יש לשואל מידע על מקרה חריג כלשהו, מוצע שיעבירו למשרדי והדבר ייבדק לגופו.

הצהרת מפקד במשטרה הפלשתינית בעניין ירושלים

חבר הכנסת ג' שגיא שאל את שר הביטחון ביום י"ד בסיוון התשנ"ד (24 במאי 1994):

ביום כניסת המשטרה הפלשתינית ליריחו הצהיר אל-עמיד חאג' אסמאעיל ג'אבר, מפקד כוחות המשטרה באזור יריחו: "עשינו את הצעד הראשון לכיוון ירושלים, שתחזור אלינו חרף העקשנות הציונית".

ברצוני לשאול:

1. מה היא עמדת משרד הביטחון כלפי הצהרה זו?

2. האם פורסמה תגובה כלפי אסמאעיל ג'אבר עקב הצהרה זו?

סגן שר הביטחון מ' גור:

2-1. ירושלים היא בירת הנצח של מדינת ישראל. זו עמדתה של ממשלת ישראל, ועליה הצהרנו פעמים רבות, ולא נתייגע להמשיך ולהצהיר. ירושלים היא בירת ישראל המאוחדת.

עמדתי זו ידועה לפלשתינים, וממילא אין חשיבות להצהרה זו או אחרת של אישים פלשתינים כאלה או אחרים.

היו"ר י' עזרון:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שגיא.

גדעון שגיא (העבודה):

כבוד השר, האם אינך סבור, דווקא על רקע אירועי הימים האחרונים והניסיונות החוזרים ונשנים מצד חוגי הימין להטיל בוץ במאמצי הממשלה לקידום השלום, ולפגוע באמינות ובסמכות של הממשלה וראש הממשלה, ולהתעלם מהסיכויים שנפתחו לצמצום הטרור, לחיזוק ביטחון הפנים ולקידום מצבנו הכלכלי והמדיני, שיש מקום להקפיד ולעמוד על כל תג בהסכם בינינו לבין הפלשתינים ולצאת נגד כל התבטאות מסוג זה הבאה מפי נושאי תפקידים רשמיים מקרב הפלשתינים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אנחנו מקפידים על כך שכל ההסכמים שעליהם חתמו הפלשתינים יבוצעו הלכה למעשה. אני שמח לומר, שעד לרגע זה ההסכמים מבוצעים. אם יש בהם עדיין חסרונות כאלה או אחרים, אי-אפשר להתעלם מן המציאות, שהיתרונות והדברים המושלמים הרבה יותר רחבים ומקיפים.

אנחנו לא יכולים להתייחס לכל הכרזה כזו או אחרת של פלשתיני כזה או אחר. אנחנו כממשלת ישראל הבהרנו ומבהירים, שירושלים היא בירת ישראל המאוחדת עכשיו ולנצח, ואני חוזר ומבקש, והרבה יותר מזה, שאיש לא יהפוך את השאלה הזו לנושא פנים-יהודי. ירושלים היא בירת ישראל.

פיצויים לנפגעי הטבח בחברון

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר הביטחון ביום י"ד בסיוון התשנ"ד (24 במאי 1994):

זמן מה לאחר הטבח בחברון פורסמו ידיעות שלפיהן מציעה הממשלה פיצויים לנפגעי הטבח, לפני משורת הדין, כנגד התחייבותם לוותר על כל תביעה כספית כלפי המדינה.

ברצוני לשאול:

1. אילו סכומי כסף הוצעו למשפחות ההרוגים והפצועים מן הטבח בחברון, ולפי איזה מפתח?

2. מה הוא מספר המשפחות שהסכימו לקבל את הפיצויים וכמה סירבו לקבלם?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעקבות האירוע במערת-המכפלה, חומרתו ואופיו החריג, הוחלט לתת, לפני משורת הדין, פיצוי חד-פעמי לנפגעים ולשאיירים במימון אוצר המדינה. התשלומים החד-פעמיים נקבעו מתוך מגמה לסייע לנפגעים ולבני משפחותיהם, תוך התחשבות בהרכב המשפחה ובחומרת הפגיעה.

להלן פירוט התשלומים לפצועים ולשאיירים: א. התשלום לשאיירים נקבע לפי מצבו המשפחתי של הנפגע ערב פטירתו. רווק – 85,000 שקל; נשוי ללא ילדים – 127,000 שקל; נשוי עם ילד אחד – 150,000 שקל; נשוי עם שניים ושלושה ילדים – 170,000 שקל; נשוי עם ארבעה וחמישה ילדים – 190,000 שקל; נשוי עם שישה ילדים ויותר – 210,000 שקל; בהתאמה, לבודד עם ילדים. "ילד" – עד גיל 18.

ב. התשלום לפצועים לפי מצבו המשפחתי של הפצוע. רווק, פצוע קשה – 85,000 שקל, פצוע בינוני – 51,000 שקל; נשוי ללא ילדים, פצוע קשה – 127,000 שקל, פצוע בינוני – 76,500 שקל; נשוי עם

ילד אחד, פצוע קשה – 150,000 שקל, פצוע בינוני – 89,000 שקל; נשוי עם שניים ושלושה ילדים, פצוע קשה – 170,000 שקל, פצוע בינוני – 102,000 שקל; נשוי עם ארבעה וחמישה ילדים, פצוע קשה – 190,000 שקל, פצוע בינוני – 114,000 שקל; נשוי עם שישה ילדים ויותר, פצוע קשה – 210,000 שקל, פצוע בינוני – 126,000 שקל. התשלום לבודד עם ילדים יותאם על-פי נתוני הלוח לפי העניין. "ילד" – עד גיל 18.

פצוע קל – יקבל סכום של 25,500 שקל.

2. עד כה הוגשו למינהל האזרחי באיו"ש 27 בקשות לתשלום, מתוכן כבר אושרו 22 בקשות ועוד חמש בקשות עדיין נמצאות בטיפול להשלמת פרטים. ל-22 הבקשות שאושרו נופקו המחאות לתשלום בסכום כולל של 1,020,000 שקל. ההמחאות נמסרו לידי מפקד נפת חברון לצורך העברתן לתובעים.

נוסף על האמור לעיל נמצאות בבדיקה ובטיפול של הוועדה הרפואית שהוקמה לצורך העניין על-ידי המינהל האזרחי (בראשות קמ"ט בריאות) 36 בקשות נוספות. לאחר שהוועדה הרפואית תחליט לגבי סיווגן, יטפל המינהל האזרחי בקביעת הזכאות וגובה הפיצוי לגבי כל בקשה.

הרבנות הצבאית הראשית והבאה לקבורה של

חללי צה"ל

חבר הכנסת ג' שגיא שאל את שר הביטחון ביום כ"א בסיוון התשנ"ד (31 במאי 1994):

בתוך פחות משנה היו שלושה מחדלים של הרבנות הצבאית הראשית בראשותו של האלוף גד נבון. שלושת המחדלים קשורים בהבאה לקבורה של חללי צה"ל ופגיעה בכבודם ובמשפחותיהם.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הלקחים שנתקבלו בעקבות המחדלים?

2. מה ייעשה בנדון?

סגן שר הביטחון מ' גור:

2-1. לשלושת המקרים הנזכרים בשאלתך – הראשון נבדק על-ידי מערכת הביטחון והוסקו מסקנות נגד האחראים. לא נמצא רבב בפעילותו של הרב הראשי לצה"ל.

השני אינו כלל מחדל אלא מדיניות שקיבלה את אישורי.

לגבי האירוע השלישי, הדבר נבדק על-ידי ועדת חקירה שמינה ראש אכ"א, הוסקו מסקנות נגד האחראים, וגם במקרה זה לא נמצא רבב בפעילותו של הרב הראשי לצה"ל.

היו"ר י' עזרון:

שאלה נוספת לחבר הכנסת גדעון שגיא. אתה לא חייב, אדוני חבר הכנסת, אבל אם אתה רוצה, בבקשה.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני סגן שר הביטחון, בצה"ל משרתים יהודים, מוסלמים, נוצרים ודרוזים, דתיים וחילונים. לכל אחד מן החיילים ולכל אחת ממשפחות החללים רגישויות משלהם. האם אין כבוד סגן השר סבור, שעלינו לגלות רגישות רבה יותר לרגשותיהם ולכבד את רצונם בשעותיהם הקשות ביותר? האם אין מקום להקפיד על מינוי אנשים הפתוחים יותר ורגישים יותר לכאבן של משפחות הנופלים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אין דבר אשר בו אנחנו חייבים כמו שוויון כלפי החיילים, בוודאי כלפי החללים. כל מה שאנחנו עושים בהקשר זה הוא מתוך המודעות של השוויון המלא, ולפי זה אנחנו פועלים.

ניתוח לחייל בעת שירותו הצבאי

חבר הכנסת ש' בוחבוט שאל את שר הביטחון ביום י"ח בתמוז התשנ"ד (27 ביוני 1994):

בעקבות פרסום ב"מעריב" נמסר כי חייל צה"ל לא קיבל אישור לעבור ניתוח פשוט בקרסול מסיבות תקציביות. החייל אולץ להשתחרר מהשירות למשך חצי שנה כדי לעבור את הניתוח, והודיעו לו כי תקופה זו לא תוכר כתקופת שירות.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסום נכון?

2. מה הם השיקולים שהביאו לשחרורו של החייל מצה"ל?

3. מדוע צריך החייל לשלם מכספו על ניתוח שעבר כתוצאה מפגיעה בעת שירותו הצבאי?

4. מדוע לא מוכרים ששת חודשי האשפוז כשירות צבאי?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

4-1. קצין רפואה ראשי של צה"ל דיווח לי:

"הכתבה היתה רצופה אי-דיוקים.

"על-פי חוק שירות ביטחון יש מבחנים שנקבעו לאי-כשירות קבועה או זמנית לשירות. אחד המבחנים לקביעת אי-כשירות זמנית לשירות הוא קרע ברצועות הקרסול המחייב ניתוח. בהתאם פוטר החייל עם פרופיל 24 לחצי שנה.

"אין זה נכון כלל שהחייל משלם עבור הטיפול מכיסו. הטיפול מבוצע בבית-חולים ציבורי במימון קופת-חולים שבה נשמרות זכויותיו של החייל. יכול החייל לתבוע את אגף השיקום במשרד הביטחון, ואז המימון יהיה על-ידי אגף השיקום.

"כל חייל היוצא לפטור זמני עומד בפני ועדה שלישותית עם חזרתו לשירות, וזו קובעת אם להכיר בתקופה כולה או חלקה. האמירה שהתקופה לא מוכרת אינה נכונה.

"האמירה בכתבה שהניתוח לא בוצע מסיבות תקציביות אינה נכונה."

הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 18),

התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר י' עזרון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לנושא הבא. יש כאן רשימה ארוכה מאוד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אבל אף אחד איננו באולם.

היו"ר י' עזרון:

חבר כנסת שאיננו – איננו, אבל חבר הכנסת המתמיד נמצא. אני אומר את זה בלי מרכאות, הוא מתמיד באמת, הוא נמצא על משמרתו, עומד ויושב.

אם כן, יש כאן דיון ארוך מאוד. לפי הסיכום בנשיאות הכנסת – שלוש דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

על מה מדברים עכשיו?

היו"ר י' עזרון:

על הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 18), התשנ"ד–1994, קריאה ראשונה. יציג את החוק אדוני סגן השר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להציג הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 18), התשנ"ד–1994, לקריאה ראשונה בכנסת, הצעת חוק שאלה עיקריה:

1. יתוקן סעיף 1 לחוק כך שייקבע בו, כי כאשר יש לנספה הורה מלידה והורה חורג או מאמץ בני מין אחד, רשאי קצין תגמולים להורות על תשלום תגמולים לשני הורים שכולים בני מין אחד, גם אם לא היו נצרכים, אם שוכנע כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה זאת אומרת "בני מין אחד"?

סגן שר הביטחון מ' גור:

על-פי המצב החוקי הקיים היום, רשאי קצין תגמולים לראות כשכול רק אותו הורה – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני סגן השר, מדובר פה בהורים בני מין אחד, הורה ביולוגי והורה מאמץ. אין כוונת החוק נוגעת להומוסקסואל?

סגן שר הביטחון מ' גור:

כיוון שאני קורא פה דבר של חוק, אני לא אתן שום פרשנויות שלי, אלא מה שכתוב בחוק, ואני לא אוסיף פרשנויות.

היו"ר י' עזרן:

למה להוסיף חריגים לחוק? קודם כול, החוק ברור. מדובר בהורים טבעיים ומאמצים. מאימתי אנחנו מכניסים פה חריגים וחריגי חריגים ושוליים שבשוליים של החברה?

שאלו יהלום (מפד"ל):

סגן שר הביטחון מ' גור:

על הדברים האלה אפשר לדון בוועדה.

היו"ר י' עזרן:

בוועדה ילובנו העניינים.

אדוני, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

על-פי המצב החוקי הקיים היום, רשאי קצין תגמולים לראות כשכול רק אותו הורה שמחסורו של הנספה היה עליו לאחרונה לפני מותו, או שמחסורו של אותו הורה היה על הנספה סמוך לפטירתו.

מכיון שהמבחן הכלכלי של תמיכת הורה בנספה ערב מותו אינו מתאים בהרבה מקרים ועשוי לקפח הורה מלידה, מוצע התיקון הנדון.

2. מוצע לעדכן את הגדרת "השכר הקובע" בסעיף 1 ולהעמידה על דרגה כ"א בשירות המדינה, במקום דרגה י"ב בשירות המדינה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני סגן השר – – – איזו דרגה בפועל מעלים – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר הכנסת יהלום, אתה יודע שאני לא בקיא בפרטי הפרטים המשפטיים של החוק, ולכן צריך לקבל את החוק כפי שהוא מוצע ולהביא אותו לוועדה לבחינה מעשית של כל השאלות האלה, אבל לא בצד העקרוני שהביא להגשת החוק.

היו"ר י' עזרן:

ודאי, לא מקובל בכלל. יש לאדוני החוק לפניו, מנוסח, ואם יש בעיות נדון בהן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

3. מוצע לתקן את סעיף 7 לחוק כמפורט להלן:

א. גובה התגמולים לאלמנה ללא ילדים מעודכן מעת לעת בצווים. מוצע לעדכן את הדרגה המעודכנת המשמשת בסיס לתשלום תגמולים לאלמנות אלה ולהעמידה על 113% מסך כל המשכורת המשתלמת לעובד מדינה שדרגת משכורתו היא י"ט של הדירוג האחיד.

ב. מוצע שהתגמולים המשולמים לאלמנה ללא ילדים יהיו בסכום הדרגה הקובעת כמתואר בסעיף א' לעיל, ללא קשר להכנסותיה, על-פי המצב הקיים היום בחוק.

4. בסעיף 8:

א. מוצע לעדכן בחוק את הדרגה הקובעת המשמשת בסיס לתשלום תגמולים לאלמנה ללא ילדים, ולהעמידה על דרגה כ"א של הדירוג האחיד במקום דרגה ט"ז של הדירוג האחיד.

ב. מוצע לעדכן בסעיף 8(ב) לחוק את האחוז של הדרגה הקובעת המשמש בסיס לתגמולים המשולמים לאלמנות עם ילדים, באופן שיהיה 144.4% במקום 120% כקבוע היום בחוק.

5. מוצע להוסיף לחוק את סעיף 8ג, שעל-פיו תשלום לאלמנת נספה תוספת של 10% לתגמוליה בהגיעה לגיל 60 שנה, נוסף על תגמוליה החודשיים המשולמים לה, זאת בהתחשב בתוספת הצרכים הדרושים לה בהגיעה לגיל זה.

6. מוצע לעדכן את סעיף 10 לחוק כך שייקבע בו כי הדרגה הקובעת המעודכנת המשמשת בסיס לתשלום תגמולי הורים שכולים תהיה כ"א במקום י"ג של הדירוג האחיד, ושיעור התגמול יהיה 51.1% מדרגה זו.

7. מוצע להוסיף לחוק את סעיף 10ב, ובו ייקבע:

א. לזוג הורים שכולים תשלום, בהגיע אחד מהם לגיל 65 שנה, תוספת של 10% לתגמוליהם.

ב. להורה שכול שאין לו בן זוג תשלום תוספת 10% לתגמוליו, לאב שכול מיום הגיעו לגיל 65 שנים ולאם שכולה מיום הגיעה לגיל 60 שנה.

8. הדרגה הקובעת לעניין תשלום תגמולים ליתום לפי סעיף 13 לחוק אינה מעודכנת. בהצעה זו מוצע לקבוע את הדרגה הקובעת המעודכנת לכ"א במקום ט"ז של הדירוג האחיד, ולעדכן את האחוז מהדרגה הקובעת ל-75.5% במקום 60%.

9. מוצע לעדכן בסעיף 14א לחוק את המענק הראשוני המשולם לאלמנה ולהעמידו על 2,044 ש"ח במקום 5,000 לירות לאלמנה ללא ילדים, או 10,000 לירות לאלמנה עם ילדים.

10. מוצע להוסיף לחוק את סעיף 14ב, ובו ייקבע כי לאלמנת נספה ישולם בתום שבע שנים להתאלמנותה מענק מיוחד בשיעור 2,044 ש"ח.

11. מוצע לתקן את סעיף 21 לחוק כך שייקבע בו כי קצין תגמולים יהיה זכאי לגבות בתביעות שיבוב גם הטבות נוספות ששילמה המדינה על-פי החוק מכוח ההוראות הפנימיות של אגף השיקום, נוסף על התגמולים המשולמים על-פי החוק.

12. מוצע לתקן את סעיף 21א לחוק כך שייקבע בו כי המדינה זכאית לתבוע מהמוסד לביטוח לאומי גם הוצאות עתידיות ששילמה לזכאים על-פי החוק, גם אם טרם הוציאה אותן בפועל.

13. מוצע לתקן את סעיף 22(א) לחוק כך שייקבע בו כי קצבת נכות של הורים שכולים לפי החוק אינה נכללת בהכנסותיהם לצורך חישוב גובה תגמוליהם החודשיים, בניגוד למצב הקיים כיום על-פי החוק, שלפיו קצבת נכות נחשבת כהכנסה לצורך חישוב גובה תגמוליהם החודשיים.

אני מבקש מן הכנסת לאשר הצעת חוק זו בקריאה ראשונה ולהעבירה לצורך הכנתה לקריאה שנייה ושלישית לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

הי"ר י' עזרן:

תודה רבה לאדוני סגן השר.

קצת נחל את הדיונים. הדובר הראשון, חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית ברצוני להעיר הערה. אדוני סגן השר, עם כל הכבוד וההערכה לתפקידך ולהצגת הנושא, כאשר אדוני מציג את הנושא, הרי את הסבר החוק כולנו יכולים לקרוא, וחזקה על חבר כנסת שהוא יודע לקרוא בלי ניקוד. אם סגן השר או השר המציג חוזר על אותם דברי הסבר, התועלת היא לא אופטימלית. מה שמעניין אותנו לדעת – אם אנחנו מעלים מדרגה י"ב לכ"א, זה לא המצב האמיתי. אם זה המצב האמיתי, זו שערורייה שעד היום מקבלת אלמנה לפי דרגה י"ב. אבל זה לא המצב האמיתי.

כנראה פורסמו בין החוק לבין תיקונו כל מיני צווים, ולפיהם היא מקבלת, נניח, לפי דרגה ט"ו. חשוב לנו לצורך הדיון לדעת אילו שינויים נעשו בין מה שכתוב בחוק לבין המצב אתמול. אם איננו יודעים את הדברים האלה, כיצד אנו יכולים לדון לעומק?

אני רוצה להסתפק בשתי הערות. הערה ראשונה: הביקורת שלי כלפי החוק היא, קודם כול, מדוע קובעים את התגמולים לאלמנות ולשאירים של מערכת הביטחון על סמך הדירוג האחיד של עובדי המדינה. קודם כול, זהו דירוג נמוך. גם אם אנו מתקנים היום את הדירוג לדרגה כ"א, וזה בוודאי יהיה המצב העכשווי, כל אחד יודע כי זוהי דרגה בינונית מאוד בדירוג עובדי המדינה. אין כמעט שום עובד מדינה העובד בדירוג זה בלי שעות נוספות, רכב ודברים אחרים שאינם ניתנים לאלמנות. זה גורם לכך שמפעם לפעם צריך להעלות את התגמולים, והאלמנות והשאירים נתונים לשרירות הלב של שר הביטחון, אשר מדי פעם מפרסם צו תיקון. אם הוא מתאחר מסיבות אלו או אחרות במשך חצי שנה, בתנאי אינפלציה אפשר להפסיד כסף.

היו"ר י' עזרון:

חבר הכנסת, אולי לא תאמר "לשרירות הלב" אלא "לשיקולים".

שאל יהלום (מפד"ל):

בגלל שיקול שרירותי. לכן, לעניות דעתי, היה צריך לקבוע סכום לדוגמה, כמו בתגמולים של הביטוח הלאומי. היה צריך לחשב תקרה של פי שלושה מהשכר הממוצע במשק, ואז היו קודם כול רואים את הסכום, אך לא צריך היה להתעדכן ולהוציא צווים. כל יום היו בודקים את השכר ומכפלתו, והיינו מורידים את הביורוקרטיה הזו. מדוע צריך ללכת על-פי דרגות, ובכל פעם לעדכן את התגמולים, מה גם שהדרגות אינן מי-יודע-מה?

והערה שנייה אינה קשורה לחוק הזה, אך אני חושב שצריך להעלותה בכל פעם שדנים בנושא תגמולים לאלמנות ולשאירים של מערכת הביטחון. המצב הזה, ההגיוני רק לכאורה, שאלמנה מקבלת את תגמוליה כל עוד אינה נישאת, וכשהיא נישאת מייד מופסקים תגמוליה, מביא למעשה לכך שאלפי אלמנות חיות היום ללא נישואין. לא זו חובת המדינה לאלמנות אלו ולילדיהן, שאינם מקבלים את שם האב. אותן אלמנות חיות בחטא, וכל זאת משום שאין הן רוצות להפסיד עוד משכורת. אילו היו אלה מקרים בודדים, 20-30, היינו אומרים שאלה חריגים, אך זה הפך נורמה מקובלת. אני בטוח שאדוני, כסגן שר וכרב-אלוף במילואים, מכיר הרבה אלמנות החיות כך, עד כמה הדבר מטריד אותן ועד כמה המדינה חוטאת כלפיהן.

לכן צריך היה לשנות את החוק, וזו חובת המדינה. לא צריך היה להפסיק את התגמולים לאלמנות. אפשר היה להוריד 10%-20% מן התגמולים באופן סמלי. ההבדל בין 100% עתה ל-0% הוא הגורם להן לחיות בחטא. אני מניח, שאילו נשארו עם 80% או עם 75% מהגמלה, הן היו מתחתנות.

אני פונה בזאת לסגן השר כמוביל וכמציג העניין, לממשלת ישראל ולשר הביטחון, לתקן את העניין. החטא שבו חיות אלפי המשפחות האלו פוגע בילדיהן ובמעמדן, מביא לרכילויות ולהתלחשויות, ובוודאי לא לכך התכוונה המדינה כחוב מוסרי לאלמנות אלו, אשר הקריבו מחייהן למעננו.

היו"ר י' עזרון:

תודה. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני מברך על הצעת החוק, שבאה לשפר את המצב הקיים היום בנקודות מסוימות, במצב שבו אין על-פי החוק פתרון ברור. אני מברך על המגמה הזו.

אני רוצה להבהיר את הנקודה שהעליתי בפניך, אדוני סגן השר, בדיון פנימי עם חבר הכנסת מיכאל איתן. קורה שאבי המשפחה נספה, האם נשאת לבדה, והילד עבר לאב ולאם מאמצים בגלל נישואיה. השאלה אז היא, מיהו ההורה האמיתי שלו, והחוק נותן על כך תשובה: מי שהיה נסמך על שולחנו בעת האחרונה הוא אשר מקבל את התגמולים, אלא אם פקיד התגמולים שוכנע שיש לתת את התגמולים גם להורה השני, ואז גם הוא יקבל. אני מברך על התיקון הזה, משום שנוצרות באמת בעיות מסוג זה. אני חושב שהצעת החוק באה לשפר את המצב ולא להרע אותו, וודאי שאתמוך בכך.

אני מבקש להעלות שתי נקודות חשובות. אני מצטרף לדברים שאמר כאן חבר הכנסת שאול יהלום בנושא האלמנות של חללי צה"ל. התופעה ידועה ומוכרת. מחשש שהאלמנות תפסדנה את התגמולים, אף שהן חיות חיי משפחה מלאים, ולעתים אף מביאות ילדים לעולם, הן חיות ללא נישואים פורמליים – רק כדי לא להפסיד את התגמולים. אני מבין שהנשים האלו מפחדות, שאולי אחרי שתינשאנה מחדש, תתגרשנה ותישארנה ללא תמיכה. יכול להיות שניתן היה לפתור את הבעיה אם במסגרת החוק הזה היה מוכנס תיקון האומר: אם האשה תתגרש ותחזור להיות עצמאית, תשוב לקבל את התגמולים המגיעים לה. אולי זה יפתור לפחות חלק מן הבעיות האלו. או, לחלופין, ייתכן שאפשר לומר כי אשה שמתחתנת תקבל בתחילה חלק מן התגמולים, כל שנה תקבל חלק בשיעור הולך ויורד, וכך במשך כמה שנים – בשנה הראשונה 100%, בשנייה 90%, בשלישית 80%, וכך במשך עשר שנים. אם תהיה נשואה במשך עשר שנים, זה מראה שהנישואים יציבים. אם תתגרש, בעלה יהיה אחראי למזונותיה. ירידה הדרגתית כזו תיתן אינסנטיב לאותן נשים לא לחיות ללא נישואין. בגלל 10% לא כדאי לחיות כך, ולסבך את הילדים הנולדים ללא שם האב.

אני רוצה לבקש מהשר לפתור עוד בעיה אשר נסחבת זה ארבעים וכמה שנים, עניין חללי הספינה "אגוז", אשר נטרפה בים בדרכה ממרוקו לישראל ורוב נוסעיה נספו והובאו לאחרונה לקבורה בארץ. עוד בממשלה הקודמת נתקבלה החלטה, נדמה לי שמספרה 113, המכירה בחללי הספינה "אגוז" כחללי מערכת הביטחון. פרט להחלטת הממשלה הזו, לא נעשה דבר בקשר לשאיריהם. יש ארגון בני המשפחות של החללים האלה, והוא נאבק זמן רב ואף פנה אל מערכת הביטחון בבקשה שתהיה התייחסות ספציפית לשאירים הזקוקים לסיוע. הייתי מבקש מסגן השר להביא גם את הנושא הזה לתיקון, אולי במסגרת החוק הזה. לא מדובר במספר גדול של אנשים. אין מדובר בשאירים רבים, ומספרם של אלה הנזקקים לסיוע קטן עוד יותר. אני מציע שניתן כבוד ויקר לקבוצת אנשים שמאוד רצתה להגיע לישראל, אנשים שנפטרו בדרך, במסגרת העלייה שאורגנה בשעתה על-ידי המוסד, במסגרת עלייה ב'. אני חושב שיהיה זה מן הראוי ולכבודה של מדינת ישראל אם תינתן תשובה גם על בעיה זו.

היו"ר י' עזרון:

תודה לחבר הכנסת מאיר שטרית. חברת הכנסת נעמי בלומנטל. חבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד סגן השר, דבר ראשון, אני רוצה לשבח את הממשלה ואת סגן השר על העלאת החוק עם התיקונים. אני חושב שזה בבחינת דבר בעתו מה טוב, וזה סוף-סוף יתקן עוול של שנים רבות שנעשה לאנשים שהאומה חייבת להם את הטוב ביותר שהיא יכולה להעניק.

חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) – יישר כוח שתיקנתם את הדברים, אם כי בוודאי יש תיקונים נוספים.

אני מצטרף למשאלתו של חבר הכנסת שאול יהלום, שגם אלמנות שהתחתנו לאחר האסון תזכנה ב-75% מהתגמולים. אפשר להתווכח על הגובה, אבל בל נאלץ אותן לחיות בחטא וגם בהרגשה לא טובה. אני מכיר את הדברים, לצערי, מקרוב.

אני שואל אותך, כבוד סגן השר, האם ליד קצין התגמולים קיימת ועדת ערר ציבורית בת חמישה אנשים, יש דבר כזה שאלמנה או אבא או הורה חורג יכולים לערער אם הדברים נראים להם טעות, או שזה נתון לשיקול דעתו הבלעדי? אני לא שומע תשובה. קיימת היום ועדת ערר?

סגן שר הביטחון מ' גור:

קיימת היום, אבל אם היא מטפלת ספציפית במקרה הזה, אני מתקשה להשיב לך. אני אבדוק את העניין ואשיב לך.

יוסף בא-גד (מולדת):

בסדר. אני מגיש הסתייגות, תיקון, ובלבד שליד קצין התגמולים תהיה ועדת ערר ציבורית בת חמישה אנשים.

היו"ר י' עזרן:

אדוני יגיש זאת בוועדה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כן, לכל האורך. דבר שני, אני שואל שאלה, האם הסכומים צמודים? אני בטוח שיש הצמדה מלאה –

היו"ר י' עזרן:

שאלות ותשובות; שאלות ותשובות. זה לא מקובל, חבר הכנסת בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

רציתי – – –

היו"ר י' עזרן:

אתה יכול להעלות את השאלה – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מעלה אותה כהסתייגות, ונחכה לתשובה על ההסתייגות.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא הבנתי את סעיף 9: "מוצע להוסיף הוראה בחוק שלפיה ישולם לאלמנה של נספה מענק מיוחד נוסף בתוך שבע שנים להתאלמנותה, שיהיה בגובה המענק הראשוני המשולם לאלמנה עם התאלמנותה". למה דווקא שבע שנים? מה העניין בתוספת אחרי שבע שנים? אודה אם אקבל תשובה.

עכשיו, ברשותך, סגן השר, עוד שאלה מעניינא דיומא. היום היתה קבלת פנים ביריחו לערפאת, נקרא לו איך שנקרא לו. הופתעתי לקבל תג, זה לא מיצג, זה תג קטן, welcoming ceremony for president Yasser Arafat. הובטח כאן, מעל במת הכנסת, שהוא ייקרא: chairman, יושב-ראש. האם הסכמתם להוציא את התגים האלה, שכפי הנראה הוצאו בשיתוף, אני יודע שהכול היה בשיתוף? אנחנו עומדים בתוקף – אין מדינה ואין נשיא. אני חושב שזאת פגיעה בנשיא המדינה, בכבוד הנשיא עזר ויצמן, כי יש רק נשיא אחד למדינת ישראל. אני הייתי מגיש תביעה בשם הנשיא.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

פשוט פוגעים בו.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת, תם זמנו.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני אודה אם אקבל הסבר לדבר. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, אדוני, לידיעתו הנכבדה, חבר הכנסת הרב בא-גד, כל דבר שאינו מופיע בחוק בצורה ברורה ובהירה, אינו קיים, אפשר רק להוסיף אותו – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מגיש הסתייגויות לוועדה, כהצעת היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

כאשר אדוני קורא את החוק, מה שלפניו זה מה שיש. תודה.

חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת יורם לס. חבר הכנסת אברהם יחזקאל. חבר הכנסת סאלח טריף. חבר הכנסת אפרים גור, נס שהוא לא נמצא. חבר הכנסת פיני בדש. חבר הכנסת עמנואל זיסמן. חבר הכנסת אלכס גולדפרב. ודאי שחבר הכנסת מיכאל איתן נמצא פה. בבקשה, חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אכן הנושא של תגמולים למשפחות חיילים שנספו במערכה וחיילים שעקב שירותם נפצעו, נפגעו והפכו נכים – אולי, ברבות הימים, נצליח, אבל היום אנחנו עדיין לא יכולים להמעיט בחשיבותו, אלא, לצערנו הרב, יש לי הרושם שעלינו לתת סיוע ותמיכה במשנה תוקף.

יש איזו נטייה, לדעתי, לפחת בחשיבותו של הצבא. יש נטייה לומר שאולי לצבא, היום, ולכל מה שקשור בו, יש חשיבות פחותה, שאנחנו צריכים להסתגל לעידן חדש, שבו ההוצאות על הביטחון וכל מה שקשור בו תהיינה, אולי, קטנות יותר.

אני סבור שגם אלה שמשליכים את יהבם – ובעיקר אלה שמשליכים את יהבם על הסיכוי שאנחנו קוראים לו סיכון, והם רואים את הצד של הסיכוי, גם הם צריכים לומר, שכל זמן שאנחנו נמצאים במציאות פוליטית עכשווית, כפי שהיא נראית, אנחנו חייבים להדגיש ביתר שאת את חשיבות הצבא, את חשיבות היחס לצבא, ואני רואה בהצעת החוק הנוכחית ביטוי לכך, והיום הכנסת כולה, כך אני מאמין, תתאחד ותעביר את החוק הזה, וגם בכך יהיה מסר שבא ואומר: אנחנו צריכים, זה לא משנה מה ההשקפה הפוליטית לגבי הסיכוי הפוליטי, לסמוך על צה"ל, לחזק את צה"ל, ולתת מוטיבציה לחיילים שלנו, לדור הצעיר שילך לצבא, לבטא את העובדה שאנחנו עומדים מאחוריו, שגם אם יקרה לו, חס וחלילה, משהו, גם במערכה וגם בתאונה, יהיה מי שיעשה את המקסימום שאפשר על מנת שהוא, שאיריו, במקרה של פטירה, נוכל לפצות אותם עד כמה שאפשר; על אובדן החיים אנחנו לא יכולים לפצות.

עם זאת, אני רוצה להעיר שתי הערות, ואני מסיים מייד. הערה ראשונה: לא ברור לי מלשון הסעיף, כאשר נאמר שיש מצב שהורה, שהוא אינו ההורה הביולוגי, אני מבין, יכול להיות מצב של זוג צעיר –

--

הי"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, יש שם התקהלויות, וקשה מאוד – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

-- -- מגדל ילד, ברגע מסוים המשפחה נפרדת, האם או האב עוברים לגור עם בן-זוג אחר, ומגיל צעיר דווקא הוא מגדל אותו. יכול להיות שבמשך הזמן האב או האם הביולוגיים נפטרים, וההורה שמתוקף הנישואים הפך להיות הורה ממשיך לשאת בכל הנטל. והנה הילד מגיע לצבא, נפטר, יש לו בעצם עכשיו שני הורים, יכול להיות ששניהם בני אותו מין, אחד ביולוגי, אם או אב, והשני הורה שגידל אותו בעקבות הסיטואציה שסיפרתי עליה. השאלה היא, מה קורה, למי צריך לתת את התגמולים? כאן נאמר שרשאי קצין התגמולים לראות כשכול את ההורה האחר, לא את ההורה הביולוגי, ואני שואל, האם הכוונה היא רק אותו, או גם אותו, או את שניהם? אני מניח, כנראה נצטרך לדון לקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית, נצטרך להביא את זה בחשבון. בסך הכול הקופה מוגבלת -- --

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת איתן, אנא ממך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים מייד. אם הקופה מוגבלת ואנחנו חייבים להיכנס לנימוק הסוציאלי, השאלה שעולה כאן במלוא חריפותה היא, האם על-ידי זה שנראה גם אותו וגם אותו אנחנו לא מקפחים קבוצות אחרות או מקרים אחרים, מפחיתים מיכולת הסיוע למשפחות נצרכות שגם בהן אירע המקרה, על-ידי זה שאנחנו מרחיבים בנסיבות אחרות?

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אדוני, נכון, זה מה – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

על זה תדון הוועדה.

מיכאל איתן (הליכוד):

והוא הדין בשאלה היותר-כללית, שאולי ראוי לדון בה, אבל אני לא יכול לעשות את זה כרגע בגלל קוצר הזמן, כל השאלה של הפטור ממס על הקצבאות, האם הוא עושה צדק או לא עושה צדק, כאשר הכוונה היא באמת שהקצבאות האלה יסייעו בעיקר לאלה שזקוקים להן כמקור קיום, לשאירים ולנכים.

היו"ר י' עזרן:

תודה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

חבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת שאול גוטמן. חבר הכנסת חיים אורון. חבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת גונן שגב. חבר הכנסת סילבן שלום, בבקשה.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סגן שר הביטחון הביא לכאן היום הצעת חוק, שאני חושב שהיא הצעת חוק טובה, שהיה צריך להביא אותה לפני שנים רבות, כי היא באה לתקן עוול גדול. אבל כבר אמרו חכמינו: מוטב מאוחר מאשר בכלל לא.

הצעת חוק זו באה לתקן מצב שבו הורים, שנותרים את מה שיש להם, את הדבר החשוב ביותר שיש להם, את בנם, מגיעים לאחר מכן למצב של סכסוכים מסיבות כלכליות, כשלא התכוונו לכך: האם יקבל את הקצבה ההורה הביולוגי, או אולי ההורה המאמץ, ההורה החורג? האם מפני שהוא אב ביולוגי, שהוליד אותו, ואולי אחרי חודש עזב אותו, הוא יקבל? או שמא אותו הורה שגידל אותו במשך 18 שנה, עד שהגיע לצבא, הוא זה שיקבל? או להיפך – אולי האב הביולוגי גידל את הבן עד גיל 15? יש מצב, שקרה איזה שבר בתוך המשפחה, האם נישאה בשנית למישהו שהיה עם הילד הזה שנתיים. האם הוא יקבל, או זה יקבל? בסופו של דבר, אם יקבל האב החורג או המאמץ, תיחנה מזה גם האשה, שהיא האמא, ויש פה בעיה קשה.

ולא רק שהם נתנו את החשוב ביותר, לא רק שהם נתנו את הדבר היקר להם ביותר, לאחר שהם נרגעים ומקבלים את המכתב הראשון מאגף השיקום, או האגף שמטפל במקרים כאלה במשרד הביטחון, מגיע מצב שההורים מתחילים להיאבק זה בזה על דבר שבפועל לא היה צריך לקרות. אין שום סיבה שמשפחה, שלאחר מקרה כזה אמורה להתאחד סביב יגונה, תגיע למצב שכל מה שיעניין אותה הוא למי תלך הקצבה, למי ילך הכסף.

אדוני סגן שר הביטחון, ההצעה שלך היא הצעה טובה, הצעה מצוינת. אני חושב שאסור לנו לגרום במו ידינו לכך שבגלל סכומים, שהם לא סכומים גדולים, יהיו מצבים כאלה. כמה מקרים כאלה כבר יש, שמי שנהרג יש לו גם אב חורג או אב מאמץ וגם אב ביולוגי? כמה מקרים כאלה כבר יש – 10, 20, 100 מקרים? לא יכול להיות יותר מזה.

היו"ר י' עזרן:

יש, לצערי הרב, הרבה.

סילבן שלום (הליכוד):

לא יכולים להיות מקרים רבים. 100 מקרים?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אולי עשרה.

סילבן שלום (הליכוד):

אולי עשרה, אבל אני אמרתי: אולי 100. לא יכולים להיות יותר.

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת העלה נקודות מאוד מעשיות. הנקודה המעשית שהוא העלה: כאשר נפרדים – לא רק, חס ושלום, כשיש אלמנה ויתומים – ואשה נישאת בשנית, יש המון מקרים.

סילבן שלום (הליכוד):

אבל כמה מקרים יש שהורים התגרשו וכן שלהם דווקא ייהרג? צריך במקרה זה מצב, שיהיה לו גם אבא אמיתי וגם אבא מאמץ. המקרים האלה לא רבים. בואו נאמר שמדובר ב-100 מקרים, 200 מקרים. כמה כסף זה כבר עולה לתקציב הביטחון, לתקציב הענק של משרד הביטחון?

סגן שר הביטחון מ' גור:

סילבן שלום (הליכוד):

אני יודע את התקציב. אף שזה 18% מהתקציב, בפועל זה הרבה יותר, כי זה 18% מתוך ה-100%, אבל, כידוע, 40% הם החזר חובות, ונשארים רק 60%. 18% מ-60%, בפועל זה אומר הרבה יותר, ותקציב הביטחון לוקח את חלק הארי.

אבל אני רוצה לחזור לבעיה עוד במשפט אחד או שניים: אנחנו חייבים לעשות את המקסימום כדי שהדברים האלה, כשהם קורים – ולצערנו הם קורים, ורק לאחרונה נספו כמה חיילים צעירים – שלפחות המעבר, שהוא קשה, שהוא כמעט בלתי אפשרי, אנשים נושאים את היגון הזה אלי קבר, יהיה, מבחינת טיפול משרד הביטחון, מעבר חלק.

אם אתה יוזם הצעה, סגן שר הביטחון, הרמטכ"ל לשעבר – אני מברך אותך על כך ובאמת מודה לך על ההצעה הטובה הזאת.

הי"ר י' עזרן:

תודה, חבר הכנסת סילבן שלום. חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת עובדיה עלי – אינני רואה אותם. חברת הכנסת ענת מאור. חבר הכנסת עמיר פרץ. חבר הכנסת בנימין טמקין. חברת הכנסת נעמי חזן. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, את היקר מכול, את החיילים שנספו במערכה, איש לא יוכל להחזיר ליקריהם, אבל על החברה, עלינו, מוטל לדאוג לכך שמשפחות החיילים שנספו במערכה יחיו בביטחון לפחות מבחינה כלכלית. אסור לנו שיהיו כעניים בפתח.

אני מודה ומתוודה: מאז חוקק החוק הזה, והוא לא היחיד, אנחנו תמיד נמצאים בפיגור מבחינת העדכון. אני מבקש להביא דוגמה אחת לסעיף האחרון. מוצע לעדכן את מענק הנישואים המשולם ליתום ולציניו בשקלים חדשים: במקום "5,000 לירות", כפי שכתוב היום בחוק, מוצע – "48,400 שקלים חדשים". אנחנו יודעים שיש היום גמלאים שהגמלה שלהם נקובה בדרגה, והדרגה ברחה. פעם דרגות ט"ו, י"ח, י"ט, היו דרגות גבוהות מאוד. היום יש כבר כ"א פלוס ופלוס וכן הלאה.

אדוני סגן שר הביטחון, זה לא חוק יחיד, בחוקים רבים אנחנו מעניקים תגמולים, פנסיות וכדומה לפי דרגות בשירות המדינה, ועד שמעדכנים את החוק הדרגות האלה הופכות להיות מזעריות מבחינת התשלום. אז אנחנו באים ושוב מעדכנים, ולפעמים זה לוקח זמן. הפתרון צריך להיות כזה: יש לקבוע בחוק מהו הבסיס שמקבלת המשפחה, האב המאמץ, ההורה האחר, ומכאן ולהבא יש מדד אחד, מדד המחירים לצרכן, שהוא הקובע את היוקר. אני מבין שיש בעיות בחוקים כלכליים, וייתכן שהמדינה כמדינה אומרת: אני רוצה להיות עם בקרה על גמלאים. אני לא מקבל את זה, אבל אני יכול לנסות ולהבין מדוע זה נוצר. לגבי משפחות חללים קיים הצורך שלהן בביטחון, שלא יחשבו: מתי יתעדכן התגמול? הנה התגמול בורח ממני, הוא קטן בערכו, מתי יתוקן החוק? אני ארים טלפון למשרד השר, לסגן השר, לחברי הכנסת, אני כבר לא יכול יותר. המשפחה מקבלת סכום מזערי. אני חושב שבתחום הזה אנחנו צריכים להיות חדשים, ובחוק מעין זה, שנוגע למשפחות חללים, היינו צריכים להגיע לכך. אני מקווה שנגיע לכך, ובקרוב, אדוני סגן השר.

אנחנו כמובן נצביע בעד החוק הזה, כי, כפי שאמרו חברי הכנסת האחרים, יש בו התקדמות ויש בו רגישות בעצם העלאת הנושא, אבל אנחנו צריכים בתחום הזה להגיע למצב שבו יהיה בסיס למשפחות, ומכאן ולהבא, מן הבסיס הזה – מדד המחירים לצרכן. אם לא לאחרים, למשפחות הנספים במערכה – בהחלט.

היו"ר י' עזרון:

תודה, אדוני חבר הכנסת. חבר הכנסת אברהם בורג. חבר הכנסת אברהם פורז. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. חבר הכנסת אברהם הירשזון, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, מדינת ישראל מיום היווסדה חיה גם על החרב. כל משפחה ומשפחה במדינת ישראל נתבעה לשלם את התשלום הקשה והמר של קורבן, של בנים, של קרובים. דומני שאין משפחה במדינת ישראל שלא ידעה את השכול, אם באופן ישיר ואם באופן עקיף

באמצעות קרובים, ידידים, חברים. אלה הם חיינו, ומאז קום המדינה אנחנו ממשיכים כל השנים לחיות גם על החרב, מתוך תקווה שנגיע בבוא היום לשלום.

משפחות, אמהות, אבות, הורים שולחים את הדבר היקר להם ביותר, את בניהם, ואין דבר קשה יותר מאשר אם או אב ששכלו את בנם. אי-אפשר להשתחרר מזה, זה ירדוף אותם עד קץ הימים.

לא עליתי כדי להתווכח על סעיף זה או אחר, אפשר לעשות את זה בוועדה בעת הכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, יש מקום לכך, נשאל את השאלות ונתווכח. עליתי כדי לומר שאני רוצה לברך את סגן שר הביטחון שהביא את הצעת החוק הזאת. זו הצעת חוק טובה, היא באה למנוע סבל נוסף ומיותר מאותן משפחות שאיבדו את היקר להן.

לכן אתמוך בהצעת החוק הזאת ואת הערותי אעיר בוועדה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, חבר הכנסת יגאל ביבי, חבר הכנסת עובדיה עלי אמור למלא כאן מקום.

עובדיה עלי (הליכוד):

בבקשה, שהוא יעלה.

היו"ר י' עזרן:

מפני שאדוני עומד לנהל את הישיבה הוא ויתר. תודה לך, חבר הכנסת יגאל ביבי, על ההיענות.

יגאל ביבי (מפד"ל):

תמיד אני מוכן לוותר לחבר הכנסת עובדיה עלי. לא רק שמגיע לו, הוא מגלה חברות טובה וידידות אמיתית שראויה לציון וראויה שתירשם בפרוטוקול הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו לא עוסקים בקצבת ידידים אלא בקצבת שאירים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאנשי אופוזיציה אנחנו מורגלים להעביר ביקורת, ובדרך כלל אנחנו עולים לכאן ומבקרים את הממשלה. אני שמח שהיום האופוזיציה נותנת מחמאות לממשלה, מעריכה את החוק הצודק, חוק של חסד, חוק של אהבה ליתום, לאלמנה.

היו"ר י' עזרן:

אני מקווה שוועדת הכספים באה כתגבורת ולא, חלילה, כהתנגדות.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני רוצה לברך את סגן שר הביטחון על הרגישות, אני משוכנע שיש טביעת אצבעות שלו בחוק הזה. מותר לומר מקצת שבחו של אדם בפניו. כשבאופוזיציה אנחנו משוחחים על הממשלה, תמיד אנחנו אומרים שיש קצת אור בממשלה, אומנם הוא סגן שר אבל הוא עם רגישות, פתיחות – אני לא רוצה להגיד רגש ציונות – עם התחשבות.

החוק הזה, שמקיף גם את ההורים ששכלו את בניהם ואולי קופחו, נותן שיקול דעת.

היו"ר י' עזרן:

אדוני מכיר את עמדתה של התורה על נושא העיר הקרובה לחלל? לעיר יש יותר אחריות, זאת אומרת, מי שקרוב יותר לנושא יש לו גם יותר אחריות מוסרית.

יגאל ביבי (מפד"ל):

פורמלית אולי לא מגיע היום להורה תגמול, אבל לפקיד יש שיקול דעת, כי אנחנו עוסקים כאן בבני אדם, לא רק בניירות ובדברים פורמליים. בחוק הזה אנחנו עושים צדק עם אלמנה בלי ילדים, שעד היום היתה מקופחת ועכשיו היא לא תהיה מקופחת; אנחנו קובעים את התשלומים ליתומים, טוב שהעליתם את האחוזים וקבעתם קריטריונים; סוף כל סוף עדכנתם את דרגה ט"ו – אני חושב שאין היום דרגה כזאת בשירות הציבורי – והסדרתם אותה, דבר שמתבטא בפער גדול של כספים; קבעתם את המענק המגיע ועדכנתם אותו. כל הדברים האלה מהווים קידום רציני של הנושא.

חברי הכנסת יהלום ושטרית דיברו על כך קודם. העברתי בקריאה טרומית הצעת חוק בנושא של אלמנות צה"ל שלא נישאו. הן פונות אלינו במכתבים, וצריך למצוא פתרון לעניין הזה. לא יכול להיות שתהיה חרפה כזאת, כאשר נשים חיות עם שניים, שלושה, ארבעה ילדים, והן לא נישאות בגלל הכסף. צריך להפעיל כאן שיקול דעת, לעשות זאת בהדרגתיות ולתת ביטחון. אני מקווה שהנושא הזה יתוקן, ואז יעשה חסד אמיתי וצדק מבחינה מוסרית, וזה גם ימנע פרצה שקוראת לשיבושים.

היו"ר י' עזרון:

אדוני סגן השר, לידיעתך, אלמנה ללא ילדים בחברה היהודית הישראלית יש לה בעיה קשה בגלל הנושא של החליצה, וכאן תוקן עוול גדול מאוד.

חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ידידי סגן שר הביטחון, גם אני מבקש להצטרף לכלל המחמאות והברכות שניתנו כאן.

כשבן למשפחה נספה במערכה, האבל גדול, הנזק הנפשי שנגרם אי-אפשר לתאר אותו, ורק אלה שהתנסו בסבל כזה יכולים להבין מהו סבלה של משפחה, מהו סבלה של אלמנה, סבלם של יתומים, של הורים שאיבדו את היקר מכול. הגיעה העת לתקן את המעוות והתיקונים המוצעים כולם במקומם, אני תומך בהם בכל לבי ואני מברך אתכם על השינויים שאתם מציעים בחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום). יש בו כדי לעשות צדק עם המשפחות האלה. מעבר לכך יש כאן ביטוי לאהבה ולהערכה של כל אחד מאתנו למשפחות האלה, ואולי יש בזה כדי לעודד ולחזק את רוחן.

אני מנצל את ההזדמנות הזאת ומבקש להשוות את תנאיהן של משפחות שנפגעו במעשי איבה, משפחות נפגעות טרוור, לתנאי משפחות שכולות במערכות ישראל; כל הארץ חזית. כאשר ילדים נפגעים במכונית תופת בעפולה או נרצחים רק בשל כך שהם יהודים, אין כל סיבה להעמיס על המשפחות ביורוקרטיה, לשלוח אותן ללשכות הסעד, לשלוח אותן לביטוח הלאומי, להדביק להן סטיגמה ותווית של נצרכים, של נזקקים. העומס הרובץ על משפחות כאלה פשוט לא יתואר.

לאחרונה התנסיתי, לצערי, בעירי וראיתי את המשפחות האלה וראיתי את סבלן. הן לא רק איבדו את היקר להן מכול, עם כל הכאב שמתלווה לכך. המשפחות האלה גם נהרסות כלכלית. אחדות מהן הפסיקו לעבוד מאז האסון. יש משפחה שמכרה את העסקים שלה, והם יושבים היום ללא כל מקור הכנסה. את הדברים הקטנים, המינימליים שנדרשים נותנים להם אחרי מאבקים קשים, ותמיד המתן נעשה בצורה מאוד צנועה, שאינה עונה על הדרישות.

בזה אני מסיים, אדוני היושב-ראש. גם הפצועים באותן פעולות אינם זוכים לתנאים הנדרשים. יודעים, למשל, שפצועים הסובלים מכוויות קשות זקוקים למזגנים. בטפסים של הביטוח הלאומי לא כלול מזגן בצידוד או בדברים שצריכים לספק לאותה משפחה, לאותו ילד. צריך להתנהג כאן בגמישות, צריך להקל עליהם עד כמה שרק ניתן, ואם נעשה את זה, המלאכה תהיה שלמה.

מכל מקום, במה שמונח לפנינו אני תומך בכל לבי, ושוב אני מברך אותך, אדוני סגן שר הביטחון, אני מברך את המערכת ומביע את הערכתי על עצם התיקונים המוצעים לפנינו.

היו"ר י' עזרון:

תודה, חבר הכנסת עובדיה עלי.

חברת הכנסת דליה איציק, בבקשה.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן שר הביטחון, נדמה לי שאפשר לומר, שזה לא פלא שאתה הוא זה שהביא את הצעת החוק, אתה שכל חייך עסקת בנושאים כל כך רגישים, שראית את המשפחות השכולות, שראית בשדה, בזמן אמת, מה קרה למשפחות האלה, ואני גם יודעת מסיפורים של חברים עד כמה ליווית משפחות באופן אישי, ואולי זאת ההוכחה שבמקום שאתה יושב, לא שכחת את הרגישות שלך.

החוק הזה, שם המשחק שלו הוא גמישות. ומי שמדבר על חללי צה"ל, מי שמדבר על משפחות שכולות צריך להבין את הגמישות, צריך להביא אותה לתודעת המשפחה. אסור שמשפחה שכולה אחת במדינת ישראל תחוש, חלילה, שיש פה שרירות לב, שיש פה אטימות, שעובדים בדיוק לפי הספר, שעובדים בדיוק לפי החוק. זה לא מצב שאנחנו יכולים להרשות לעצמנו.

ואם הייתי צריכה להגדיר את מהות החוק, מהות החוק הזה היא באמת גמישות, הרצון לחבר את האוזן, את הלב, את הבטן, ולהקשיב למשפחות.

מדינת ישראל היא אולי אחת המדינות היחידות בעולם שרואה חובה משמעותית בסיוע למשפחות ששכלו את יקיריהן בפעולות איבה או במערכות ישראל. הצעת החוק הזו המונחת לפנינו היא באמת דוגמה מוחשית לחשיבות הרבה שהממשלה שלנו מייחסת לעניין הזה ולרצון העז להביא לידי כך שייעשה ככל שניתן על מנת לייעל את התגמול ואת השיקום של משפחות החיילים שנספו במערכות.

אני רואה חשיבות רבה בכך שכל מקרה שכול ייבדק לגופו, בדיקה שהתוצאות שלה יאפשרו מתן סיוע לפי דרגות מעודכנות וברמות גבוהות יחסית.

אני רק רוצה להגיד לך, אדוני סגן שר הביטחון, שאני לא נוהגת לדבר הרבה מאוד על הצעות חוק. לפעמים אתה צריך להיכנס לתוכן, להבין אותן, ויש פה הצעות שלא נראות לי. מאוד נגעה ללבי הצעת החוק הזו. אני מודה לך שהבאת אותה לכאן, ואני בטוחה שהבית יתאחד סביבה. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת דליה איצ'ק.

רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן, ואחריו – לחבר הכנסת אליעזר זנדברג. חבר הכנסת מגן דוד, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים – – –

הודעת יושב-ראש הכנסת על מותו של חבר הכנסת תופיק זיאד, זיכרונו לברכה

הי"ר ש' וייס:

רק שנייה, ברשותך, חבר הכנסת דוד מגן. אני מתנצל על כך שאני נכנס עכשיו, ואני רוצה קודם כול
להודות מקרב לב לחברי סגן יושב-ראש הכנסת עובדיה עלי שמאפשר לי למסור הודעה, אומנם
הודעה עצובה.

אני מבקש לקום, חברי הכנסת.

חברי הכנסת, אנחנו קיבלנו בשעות הערב המוקדמות ידיעה על מותו של חבר הכנסת תופיק זיאד.
אנחנו המתנו, כמובן, עד אשר הדברים יובהרו כדי שלא לטעות, חלילה, בנסיבות כל כך עצובות.
לדאבון לב, הידיעה התאמתה. חבר הכנסת תופיק זיאד נהרג אחרי השעה 17:00 בתאונת דרכים
קטלנית.

אני רוצה להביע בשם הבית כולו תנחומים, קודם כול למשפחה, לאשה, לילדים, למשפחה הרחבה,
לבני עירו, אזרחי ותושבי נצרת, שהוא הנהיג אותם במשך כ-20 שנה ונבחר בבחירות אישיות, פעם
אחר פעם, לתנועתו הפוליטית, לציבור הגדול של אזרחי ישראל הערבים, שבוודאי חלק מהם ראה בו
את נציגו.

חבר הכנסת זיאד היה לוחם סוער ומסעיר, לוחט, בעל טמפרמנט של משורר, ייצג את האינטרס של
שולחיו כאן בבית הזה, ולא אחת גרם הייצוג המובהק הזה לוויכוחים נוקבים, אבל זה סוד הקסם
והייחוד של הדמוקרטיה הישראלית, שבבית הזה יושבים יריבים פוליטיים, ויחד, במכניזם דמוקרטי,
פרלמנטרי, משוכלל ונאות, מגבשים את ההסכמות ופועלים על-פי החלטות הרוב, ואני חושב שבסופו
של דבר הלוחמים הסוערים והמסעירים של הבית הזה נרשמים בתולדות הפרלמנטריזם באופן ייחודי
ובולט.

כאמור, בשם הכנסת, בשם הבית כולו, אני רוצה להביע רגש של תנחומים למשפחה ולהביע צער על
האסון שפקד את המשפחה, את השבט שלו, את בני דתו ואת אזרחי ישראל ששלחו אותו לבית הזה.

לדאבון לב, זה לא מקרה ראשון שחברי כנסת, אנשי ציבור, כמו רבים מאזרחי ישראל האחרים, נפגעים בתאונות דרכים, ובאותו הקשר עגום ועצוב אני רוצה להשמיע מכאן קריאה לזהירות, לריסון עצמי, ואולי בכל זאת יבוא יום ואנחנו נצמצם את הקטל והרצח הנורא הזה בכבישי המדינה.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרו של המנוח.)

נא לשבת.

אני מודה שוב לחבר הכנסת עובדיה עלי.

הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 19)
התשנ"ד-1994
(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, קשה מאוד להמשיך בסדר-היום, ולפני שאני מתייחס להצעת החוק אני מבקש, כמובן, להביע את צערי ולשגר גם את תנחומי בשם רבים למשפחה.

נכבדי סגן שר הביטחון, חברי הכנסת, הצעת החוק אשר הונחה על שולחן הכנסת על-ידי סגן שר הביטחון כוללת נושאים רגישים מאוד ומורכבים.

אני רוצה לומר בראשית דברי, כי הצעת החוק מניחה את דעתנו, אך אינה מספקת. מאז 1950, מועד חיקוקו של החוק, חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), חלפו, כידוע, 44 שנים, והנה אנחנו נדרשים כבר בפעם ה-18 לחוק הזה, נוכח הניסיון המר שצברנו ונוכח הדרישות והמשאים-ומתנים שיש לנו עם גורמים שונים, נאלצים אנו אחת לשנתיים-וחצי בממוצע להוסיף ולגרוע, לתקן, לשכלל ולעדכן.

הייתי מבקש מסגן שר הביטחון לשקול אפשרות בעתיד, לאו דווקא בהקשר של התיקון המונח היום על שולחנו, כי התיקון, אמרתי, מניח את הדעת ואתמוך בו, אבל כדאי לשקול את האפשרות לצמצם

את סעיפי החוק, מחד גיסא, ולהרחיב ולהגמיש את התקנות, מאידך גיסא. בטיפול במשפחה שכולה אסור שתתגלה נוקשות יתירה. צריכה להיות הבנה וגמישות, ואני חושב כי באחד הסעיפים הראשונים בהצעת התיקון יש לנו דוגמה טובה. למשל, בסעיף ההגדרה, בהגדרת בן משפחה, אתם מציעים שייתוסף: "אם שוכנע כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין". במלים אחרות, לעניין הזה של הגדרת הורה אתם מציעים לתת שיקול דעת לקצין התגמולים. אני חושב ששיקול הדעת צריך להינתן לכל הגורמים העוסקים בבני המשפחה שנותרו שכולים, אם אלו ההורים, אם זו האלמנה, אם אלו הילדים או האחים.

שיקול הדעת חסר פעמים רבות, ואנחנו כחברי הכנסת וכאנשי ציבור נתקלים בכך כאשר סעיף דרקוני בחוק, במשפט המסתיים בנקודה ובסימן קריאה אומר, זהו זה, יש נסיבות מיוחדות, יש מצב מיוחד, אין מה לעשות, זו הוראת החוק. ושר הביטחון, ושר הביטחון, סגן שר הביטחון, הרמטכ"ל, קצין התגמולים ואגף השיקום יכולים לגייס את כל השפעתם לעניין מסוים כדי לסייע למשפחה בתחום הכלכלי ובתחום הסיעודי, והם לא יכולים לעשות זאת משום שהחוק מונע זאת מהם. זו הסיבה שאני מציע שוב ואומר, לשקול את האפשרות שהחוק יכול את הכללים הבסיסיים, אבל התקנות תהיינה גמישות יותר וייתנו מרחב תמרון ואפשרות של שיקול דעת בהתאם לנסיבות.

למשל, אני רוצה לעדכן את החברים בנושא אחר לחלוטין, להבדיל, זכאות לשיכון; אני מדגיש את המלה "להבדיל". הקריטריונים בזכאות לשיכון הם אחרים. מספר הנקודות לזוג צעיר הזכאי למשכנתה נקבע בעיקר בקריטריון שמערכת הביטחון אינה שוקלת אותו, והוא מספר האחים והאחיות של בני הזוג. ככל שמספר האחים גדול יותר, רמת הזכאות עולה. במערכת הביטחון, בכל מה שקשור בתשלום תגמולים או בשיקום של בני משפחות שכולות או של נכים, קריטריון האחים לא קיים. כאשר אני מנסה להשוות מצב של אלמנה שמקבלת את התגמולים, והיא ראויה לקבל את התמיכה הממשלתית, ויש לה רק ילד אחד, לעומת משפחה מרובת ילדים שבכור בניה נפל, ויש לו מספר גדול של אחים שהיו קטנים, וסביר להניח בדרך כלל, שאם היה נותר בחיים, הוא היה מסייע להוריו בפרנסת אחיו הקטנים, כאן, אדוני סגן שר הביטחון, גם אם תרצה להתאמץ אתה לא יכול לעשות זאת, זה לא קיים בקריטריונים. זו הסיבה שאני חושב ואומר זאת בפעם השלישית, בהתייחסי להצעה הזאת, שכדאי להרחיב ולהגמיש את התקנות.

היו שני נושאים נוספים שדיברו עליהם. על נושא אחד דיברו ואני לא רוצה להרחיב בו, התופעה שהאלמנות נותרות אלמנות, כמעט הייתי אומר בעל כורחן, או עגונות בעל כורחן, משום שברגע שהאלמנה נישאת היא מאבדת את הזכויות ואת התגמולים. צריך לתת לזה פתרון יסודי, ואם לא חשבתם במסגרת המשא-ומתן שהיה לכם עד היום עם ארגון אלמנות צה"ל, או עם ארגון "יד לבנים", או עם המוסד לביטוח לאומי, לתת פתרון בהצעה הזו, אני מציע, אדוני סגן השר, שבסעיף 9, כאשר אתם מבקשים לחדש ולתת מענק שני בתום שבע שנים, לקצר את התקופה. ניסיתי במהלך הדיון לסקור כמה וכמה מקרים שאני מכיר. אחרי שבע שנים זה עוזר, אבל לא חיוני. אבל בשנים הראשונות, בשנות השיקום האמיתיות, בכוונה לסייע להיכנס מחדש לתלם של החיים, הסיוע הזה הוא יותר מאשר חיוני. אם מתכוונים לתת אותו, ראוי לקצר את תקופת ההמתנה.

אני מתייחס גם לסעיף 11. בכל מה שקשור למוסד לביטוח לאומי, אני חושש שהמוסד לביטוח לאומי באחד השלבים יבוא וייתלה באמנות בין-לאומיות ויגיד למערכת הביטחון: פה אני לא שותף. הואיל ואני מכיר את הנושא ואת ניגוד הגישות בשנים האחרונות בין ארגון "יד לבנים" לבין ארגון אלמנות צה"ל, ואת הגישה השונה במקצת של המוסד לביטוח לאומי, אני חוזר על הצעתי לתמוך היום בהצעת החוק, לאפשר למערכת הביטחון להתקדם ולשכלל את מערכת השירותים, התמיכות והסעדים לבני המשפחות השכולות ולנזקקים האחרים, ולחשוב על תיקון יסודי יותר בכך שהחוק יצמצם את סעיפיו, יקבע קריטריונים, והתקנות תאפשרנה ותענקנה לגורמים המוסמכים את הגמישות היתירה, בהתאם לנסיבות ובהתאם למקרים המיוחדים שבהם תיתקל המערכת.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, בפתח דברי אני מבקש להביע את תנחומי למשפחתו של חבר הכנסת זיאד, זיכרונו לברכה, להביע צער על אירוע טרגי שכזה.

אשר להצעת החוק שאנו דנים בה, אני רוצה להצטרף לברכות של חברי הכנסת שעלו לפני על היוזמה, על הפעולה הברוכה שבאה לעדכן ולסייע וגם לשפר את מצבם של אלה שבאמת זקוקים לסייע; דבר שאכן מעיד, כפי שכבר אמרו לפני, על רגישות, על אכפתיות ועל דאגה שכולנו צריכים להתאחד סביבה למי שהיקרים להם ביותר נפלו ונספו במערכה.

רציתי לדבר על כמה נושאים שעלו בדבריהם של חברי הכנסת שנשאו דברים לפני, ולא אחזור עליהם. הנושא המרכזי היה אותו פיצוי, אותם תשלומים שאינם משתלמים לאלמנות אשר נישאות מחדש, דבר אשר מחייב אותן להישאר בסטטוס שלא היה רצוי להן, ולדעתי הוא פשוט בבחינת עיוות של המציאות. אני מאמין שמן הראוי שגישה מתקדמת שבאה לסייע ולעזור תמצא גם לה פתרון במסגרת החוקית, בלי שיכריחו אנשים לחיות בדרך שעל-פי אמות המידה שלהם איננה מקובלת, או לפחות יוצרת אצלם קונפליקט. לפעמים העניין הכספי מכריע לצד הפוך ממערכת האידיאות שיש לאותם אנשים.

אבל רציתי להעלות, למען האמת, אדוני השר, נושא נוסף שקשור לדיון, אם כי לא נוגע לחוק עצמו, וזה ציבור אחר של נפגעים – נכי צה"ל. אני מקבל, ואני מניח שכך גם חברים רבים אחרים, עשרות רבות של פניות של נכי צה"ל, המתלוננים על המגע השוטף שלהם עם המערכת השיקומית בשלביה השונים; תלונות על אטימות, על קשיחות, על חוסר היגיון, גם מבחינת נהלים וגם מבחינת הביצוע בשטח. אני טורח להעביר פניות אלה. חלקן מטופלות, חלקן קשות להוכחה. אני לא יכול לבוא ולתאר את המקרים כאן כיוון שזאת לא הבמה לכך. אבל כפי שהצעת החוק הזאת מבטאת רגישות ואכפתיות רבה ביוזמת הממשלה, ביוזמת משרד הביטחון, ביוזמתו של סגן שר הביטחון, אני מביא מפה קריאה, אני מאמין, בשמו של ציבור גדול של נכי צה"ל, שמשרד הביטחון באמצעות סגן שר הביטחון יעשה רבות על מנת לדאוג להקל את המצוקה ואת הקשיים שהם נתקלים בהם כדבר יומיומי במוסדות השיקום השונים.

אני מאמין שאפשר לעשות זאת ללא תוספת תקציבית. זה לא עניין של כסף. זה עניין של מעשים אנושיים. אני מאמין שיש לנו הרצון הקולקטיבי לעזור ולסייע עד כמה שאפשר. אם יש מקרים מסוימים שבהם יש איזו קשיחות יתר כתוצאה מחשדנות, כתוצאה מהטלת דופי בדברים, הייתי מצפה ומקווה שמשרד הביטחון יפעל עמוקות ונמרצות על מנת שהמקרים האלה יצטמצמו ובאמת יבואו לקראת אותם אנשים, פשוט למען ההרגשה הטובה, תוך זכירה של הדברים שנעשו והנסיבות הטרגיות שגרמו להם להגיע לאותם מוסדות שיקום שבהם הם נמצאים, או שאת השירותים שלהם הם מבקשים עתה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג. חבר הכנסת בוחבוט אינו נוכח. חבר הכנסת יצחק לוי. חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. חבר הכנסת אביגדור קהלני. חבר הכנסת עוזי לנדאו. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לשבח את אגף השיקום של משרד הביטחון. אני חושב שאגף זה עושה עבודה רבה וגדולה. יש פה ושם טענות, אבל עדיין זה לא פוגם בתפקוד הטוב והיעיל של אגף השיקום. הלוואי שנפגעי פעולות הטרור המטופלים היום במוסד לביטוח לאומי יטופלו כפי שמטופלים באגף השיקום.

אדוני סגן השר, ב-1974 מינתה הכנסת ועדה, שנקראה ועדת-קרגמן, בראשה עמד ישראל קרגמן, זיכרונו לברכה, שדנה בנושא של אלמנות צה"ל. המסקנה של ועדת-קרגמן היתה, שיש לקבוע את בסיס התגמולים לאלמנות צה"ל בשיעור של 120% מהשכר הממוצע במשק. התשלום היום מתבסס על תחשיב של שכר העובדים בשירות הציבורי, שנשחק מאוד בשנים האחרונות. לכן הקצבה שניתנת לאלמנות צה"ל נשחקה מאוד בשנים האחרונות. אני מציע לכנסת לאמץ, במסגרת ההכנות לקריאה השנייה ולקריאה השלישית, את ההצעה שהתגמולים לאלמנות צה"ל ייקבעו כפי שהמליצה בזמנה, לפני 20 שנה, ועדת-קרגמן, בשיעור של 120% מהשכר הממוצע במשק. אני חושב שזה יהיה צעד חשוב מאוד לטובתן של אלמנות צה"ל.

דבר שני. אני רוצה להצביע על אפליה לרעה של אלמנות צה"ל יחסית לאזרחים אחרים. אלמנת צה"ל מקבלת קצבה, וכשבנה מגיע לגיל 21 הקצבה מצטמצמת. שום אדם שמקבל איזו קצבה או שכר או הטבות בגין ילדים, לא מצמצמים זאת בהגיע בנו לגיל 21. להיפך, בגיל 21, כשהילד משתחרר מהצבא, הנטל על האלמנה גדול יותר. אני מציע, אדוני סגן השר, לבטל את האפליה הרעה ולמנוע את הקיצוץ של קצבת אלמנת צה"ל כשבנה מגיע לגיל 21. הדבר הזה מפלה לרעה, והוא לא טוב. אני מציע, בהכנות לקריאה השנייה לבטל את האפליה הרעה הזאת. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מנע.

חבר הכנסת רפי אלול – איננו. חבר הכנסת אסעד אסעד – איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שפי, ואחרון – חבר הכנסת חיים דיין.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה דנה בכמה נושאים.

בסעיף 1 מוצע לאפשר לקצין התגמולים להורות על תשלום תגמולים לשני הורים בני אותו מין אפילו אם לא היו נצרכים, כאשר קצין התגמולים משוכנע שהדבר מוצדק. זהו חידוש הבא לתקן עיוות שהיה קיים על-פי החוק היבש.

בסעיף 2 יש תיקון לגבי אלמנות ללא ילדים, שהיו מקופחות לעומת אלמנות עם ילדים בוגרים.

בסעיף 3 תעודכן הדרגה הקובעת ותינתן תוספת של 24.4% לעומת שיעור הדרגה הקובעת היום.

בסעיפים נוספים יש תיקון לגבי אלמנות, הורים שכולים, הורים שכולים נשואים ויתומים. כמו-כן מטפל החוק במענק הראשוני ובהצמדה למענק. בחוק סעיפים נוספים שבאים לתקן את המצב הקיים ולעזור לזכאים.

מדי פעם מועלות הצעות חוק פרטיות בנושאים הנ"ל, בדרך כלל הצעות צודקות. לפעמים הממשלה תומכת ולפעמים לא. לכן הצעת חוק זו, שבאה ביזמת הממשלה, היא הצעה ברוכה, ויש לתמוך בה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שפי.

סגן שר הביטחון, אם אתה רוצה להשיב, יש לנו עוד כמה דקות מהצלצול עד ההצבעה. חבר הכנסת חיים דיין איננו.

עד שסגן השר מגיע לדוכן, אני מבקש להצטרף להבעת הצער על חבר הכנסת תופיק זיאד שנספה בתאונת דרכים. אני שולח מכאן את השתתפותי באבלה של המשפחה, באבלה של העיר נצרת ובאבלם של כל אלה ששלחו אותו לייצג אותם בכנסת ישראל.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, הייתי מוכן לגשת מייד להצבעה, אבל כיוון שבלאו הכי נותרו כמה דקות עליתי לדוכן.

ראשית אני רוצה להשתתף באבל המשפחה של תופיק זיאד. אני עוקב כבר הרבה שנים בכנסת אחרי העבודה הפרלמנטרית השוטפת. בדרך הטבע, יש מבט מיוחד לחברי הכנסת הערבים. אין ספק כי שילובם בכנסת הוא אמת מידה לדמוקרטיה הישראלית. צריך לומר במלוא הכנות, שהציבור הערבי

יכול היה להתגאות ברוח הלחימה ובמסירות של תופיק זיאד לעניין של ציבור הבוחרים שלו, בדרך שהוא ראה, שלא היתה דרכי, למען האמת, רחוקה מאוד מדרכי. אבל לא היה אפשר להתעלם מכך שהוא עושה עבודה מתוך תחושה של נאמנות ומסירות לשולחיו, וזה האל"ף-ב"ת של דמוקרטיה. אין ספק שהוא השאיר בכנסת משקל ומשקע שלא יימחקו ביום אחד. אני מקווה מאוד שרישומי ישפיעו גם על המשך הרצון הטוב לדו-קיום בשלום ובכבוד בין העמים.

אדוני היושב-ראש, גם חברת הכנסת דליה איציק, ואם אינני טועה גם חבר הכנסת דוד מגן הדגישו את החשיבות של שיקול הדעת ביישומם של חוקים מסוג החוק שהבאתי לכאן היום. ראשית, אני אביא כמובן בפני עובדי מערכת הביטחון את כל מלות המחמאה שזכיתי לקבל בשמם ובזכותם. אני אעביר את הדברים אליהם. אני חושב שהם עשו מלאכה נאמנה בכיוון שבו החברה צריכה להתקדם.

אני רוצה לומר לכם מניסיוני בשנתיים אלה כסגן שר הביטחון – אני שמח לציין זאת כי שני עוזרי יושבים כאן, גם העוזר הצבאי וגם העוזרת האזרחית – שהצלחנו להפוך את הלשכה שלנו למרכז שאליו פונים אזרחים מכל הסוגים עם הבעיות המקשות עליהם את החיים. אנחנו עדים מקרוב ליכולת לסייע, לעזור.

יש שאלה רצינית, איפה עובר הקו הדק בין החוק שמאפשר לכל המערכת לפעול לבין הכוח והצורך בגמישות ובטיפולים פרטניים. יכול להיות שתוך כדי העבודה שלכם בוועדה על פרטי החוק תוכלו להגיע למסקנות על הפרופורציות האלה, ויכול להיות שחלק מן הפתרון יהיה לתת חלק מהמענה בחוק מתקצב וחלק בקרנות מיוחדות ומיועדות אשר מאפשרות את שיקול הדעת במקרים הפרטניים. מכיוון שהמקרים האלה מאוד קשים ומאוד מסובכים, והחשש העיקרי בטיפול בהם הוא בהיותם תקדימים, יכול להיות שתצטרכו לשיקול בוועדה, בעזרתנו, כמה אפשרויות בכיוון הזה, כי אני מסכים אתכם שמוכרח להישאר פתח גדול מאוד של שיקול דעת כדי לאפשר פתרונות מעשיים ונכונים לנזקים.

אני מודה לכם מאוד על התמיכה בחוק. כפי שאמרתי, אני אעביר את המחמאות לכל האנשים שעסקו בחוק הזה והביאו אותו לכלל הבשלה. אני מבקש להעביר את החוק לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ע' עלי:

רבתי, אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 18), התשנ"ד-1994, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 11, אין נגד, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה, והיא תועבר לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 26), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 26), התשנ"ד-1994, בקריאה ראשונה. יציג את ההצעה סגן שר הביטחון. לאחר מכן יתקיים דיון. כל דובר יקבל שלוש דקות. הרשימה סגורה. דובר שלא ימצא במקומו בשעה ששמו ייקרא, יאבד את זכות הדיבור.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עיקרו של התיקון המוצע לחוק השיפוט הצבאי, שמספרו 26, הסדרת סמכויות בתוך המערכת הצבאית, החל מעיגון סמכותו של הפרקליט הצבאי הראשי, הפצ"ר, וממלא-מקומו דרך הסמכתו לאצול מסמכויותיו לסגנו, עבור להסמכת תובע צבאי לפעול כפרקליט לענייני תעבורה, וכלה בתיקונים הנוגעים לעבירות של חריגה מסמכות. אלה דרושים לשם קידומו של התפקוד התקין במערכת. בנוסף, כוללת הצעת החוק גם תיקונים ושינויים בכמה סעיפים הנוגעים לדרכי ענישה ולחומרת העונשים.

כאמור, חלק עיקרי בהצעת החוק נוגע לסמכותו של הפצ"ר. בסעיף 178 לחוק השיפוט הצבאי בנוסחו היום, חסרה התייחסות לשני נושאים: מילוי מקומו של הפצ"ר, שנבצר ממנו באופן זמני למלא את תפקידו, או כשהתפנה מקומו, וכן נושא מינויו של סגן הפרקליט הצבאי הראשי והסמכויות שיוקנו לו.

סעיפים 8 עד 10 להצעת החוק מתקנים מצב זה. מוצע כי שר הביטחון, בהתייעצות עם הרמטכ"ל, יהיה רשאי למנות ממלא-מקום לפצ"ר, ואילו הרמטכ"ל, בהתייעצות עם הפצ"ר, יוכל למנות סגן פרקליט צבאי ראשי, שתנאי כשירותו לתפקיד זהים לאלה הנדרשים מן הפצ"ר.

כפי שציינו, הצעת החוק כוללת עניינים נוספים, ונמנה את הנושאים המשמעותיים יותר לפי סדר הופעתם בהצעת החוק.

בסעיף 1 להצעת החוק מוצע להקנות לבית-הדין הצבאי סמכות של שיקול דעת רחב יותר בהטלת עונשים "צבאיים", קרי, בעלי אופי "פנימי" לצבא, ולאפשר לו לגזור נוסף על כל עונש אחר גם עונש כמו הורדה בדרגה, נזיפה וכו'.

סעיפים 2 עד 5 להצעת החוק עוסקים בתיקון סעיפי העבירה הנוגעים למעשים שיש בהם חריגה מסמכות ומעדכנים את העונשים הקבועים בחלק מהם.

הצעת החוק אף מסדירה בחקיקה ראשית את האיסור הקבוע בפקודות הצבא לעניין עבודה פרטית של חייל. זאת תוכל להתבצע מעתה על-פי חוק, אך ורק בהיתר מאת רשויות צה"ל.

בנוסף, בהתאם להמלצת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, יבוטל האיסור לציין את דרגתו הצבאית של מי שאינו חייל, כל זמן שציון הדרגה אינו פוגע בכבודו של צה"ל.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אבקשכם לאשר את הצעת התיקון לחוק השיפוט הצבאי המונחת לפניכם, כפי שהוצגה, שעיקרה הקניית מינהל תקין יותר מסודר ויותר סביר בתוך המערכת.

היו"ר על עלי:

תודה לסגן שר הביטחון. אנחנו פותחים בדיון.

אני מזמין את חבר הכנסת יהלום – איננו. חבר הכנסת רן כהן – איננו. חבר הכנסת עמיר פרץ. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו. חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת דוד מנע – איננו. חברת הכנסת ענת מאור – איננה. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת שלמה בוחבוט – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה. כל אלה שהזכרתי בשם עד חבר הכנסת מאיר שטרית איבדו את זכות הדיבור, ושלא יבקשו לדבר בשלב אחר.

דוד מגן (הליכוד):

נשאלת השאלה, למה הם נרשמים?

יוסף בא-גד (מולדת):

נרשמו לפני שבועיים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כמה דוברים יש עוד?

היו"ר ע' עלי:

יש 40.

מאיר שטרית (הליכוד):

אבל ידברו חמישה או שישה.

היו"ר ע' עלי:

יש 40 דוברים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני צריך לצאת לעשר דקות.

היו"ר ע' עלי:

לעשר דקות אתה יכול ללכת. אם תהיה בעיה, אני אדבר עשר דקות.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד היושב-ראש, גם אני מתנדב להשיב.

היו"ר ע' עלי:

לך אני לא אאפשר. מגיעות לך רק שלוש דקות.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק המונח לפנינו, חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 26), אכן בא לשפר ולתקן סוגיות אחדות בתחום השיפוט הצבאי. אני מסכים עם רוב הסעיפים של החוק הזה, כי אני חושב שהם באמת מסדירים נושאים שאני מתפלל שעד היום לא הוסדרו, ואני מתפלל איך פעלו בלי הסדרה של הנושאים האלה.

אבל יש לי הערות אחדות לגבי חלק מהסעיפים. לגבי סעיף 6 בחוק – הסעיף מציע שאחרי סעיף 104 לחוק העיקרי יבוא: חייל שללא היתר על-פי פקודות הצבא או שלא בהתאם לתנאיו עבד בעבודה או עסק בעיסוק שנהוג לקבל בעבורו שכר, או עשה התמחות מקצועית, דינו מאסר שנה.

לכאורה החוק הזה בא לחדש. אבל מה הוא בא לחדש? להרע. זאת אומרת, אותו חייל שעבד עבודה שלא באישור – לפי החוק הצבאי אדם שהוא חייל בסדיר או בקבע והוא רוצה לעבוד מחוץ לשירותו הצבאי או ללמוד, חייב לקבל אישור מהצבא לעשות את זה – הלך לעבוד להכנסתו עבודה נוספת בלי אישור, או למד ללא אישור הצבא, במצב הנוכחי היום אפשר להעמיד את החייל לדין משמעתי ואפשר לשפוט אותו על עבירה שהוא עבר לפי הדין הצבאי. פה מציעים להפוך את העבירה הזו לעבירה חמורה ביותר, שתידון בבית-דין. מציעים שהמאסר הזה יהיה שנה.

אני רוצה להבין, האם הפריצה בצבא היא כל כך חמורה וגדולה שמחייבת את תיקון הסעיף הזה דווקא והחמרתו לשנה? אני רוצה לדעת מה קורה לאותו מפקד שאיננו מבין את מצבו של החייל ואיננו מרשה לו לעבוד עבודה נוספת. האם גם אותו מפקד יעמוד לדין? אם תכתבו את זה בסעיף 6א, אני אתמוך בסעיף בכל לבי. אבל אני יודע על מקרים שבהם חיילים קשי יום, שאין להם ממה להתפרנס ולמשפחותיהם קשה מאוד והם מבקשים אישור, ובגלל יחסים אישיים עם המפקד לא נותנים להם אישור כזה, והם הולכים לעבוד בלי אישור – אתה מצפה שאותו חייל, נוסף על מכתו, יקבל גם שנה מאסר? אני בספק אם הסעיף הזה ראוי להיכלל בחוק הזה. אני מציע לבטל את הסעיף הזה ולחזור למצב הנוכחי. דהיינו, מי שעובר על החוק, בידי צה"ל יש אמצעים מספיקים להעניש אותו בדין משמעתי, ולא צריך גם לדרוך עליו ולרמוס אותו. אני מציע לבטל את סעיף 6.

הערה נוספת, אדוני היושב-ראש, לסעיף 14 לחוק. בסעיף מוצע, שאדם יהיה רשאי לציין את דרגתו הצבאית שהוענקה לו לפי פקודות הצבא, אם אין באופן השימוש בציין הדרגה משום פגיעה בשמו הטוב של הצבא ובכבודו. אופן השימוש בדרגה ייעשה בתנאים שיקבע שר הביטחון. ומציעים עונש על זה. מי שעובר על הוראות סעיף קטן (א), דינו מאסר שישה חודשים. גם פה אני ממש תמה. אני רוצה להבין. למשל, כאשר אלוף או אלוף-משנה בצבא נותן את שמו להודעה בעיתון נגד הממשלה, זה יכול להתפרש כפעולה שפוגעת בשמו הטוב של הצבא, ומאפשרת לתת לו מאסר שישה חודשים, אפילו אם אותו חייל כבר משוחרר או במילואים? אתם מרחיבים את החוק הזה בצורה מוגזמת, כך שגם חייל במילואים שקיבל דרגה צבאית כחוק, אם הוא משתמש בדרגתו הצבאית, מה שנראה לכם כפגיעה בשמו הטוב של הצבא, יקבל מאסר שישה חודשים. אני חושב שזה מוגזם ביותר. אנשים ששירתו בצבא אינם רכוש הצבא, ומי שקיבל דרגה צבאית, זכותו להשתמש בה וזכותו לציין שהוא היה אלוף או אלוף-משנה או סמל, זה לא פוגע באיש. במה זה פוגע בצבא? אני מאמין שבעניין הזה שוב הרחקתם לכת. אני מציע, אדוני, לבטל גם את הסעיף הזה.

אני חושב שבעניין הזה לפחות יש גם תיקונים לקולא, אני אציין רק אחד מהם, את סעיף 15 דווקא, שמציע דבר אבסורדי היום. הוא מציע שבית-דין צבאי מוסמך לקבוע, כי יראו עונש מחבוש שנפסק על-ידו כעונש מאסר לעניין סעיף זה. לכאורה הסעיף הזה נראה כאילו החמרה, אבל זו הקלה, כי עונש מאסר אפשר להמיר בעבודות שירות, ועונש מחבוש, שלכאורה הוא קל יותר, לא ניתן לפי החוק הקיים להמיר בעבודות שירות. זה באמת אבסורד, והסעיף הזה מתקן את זה. אני מברך אתכם על כך, אני רק מבקש שאת סעיפים 6 ו-14 תסירו מן החוק.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מאיר שטרית.

חברי הכנסת גולדפרב, שגב, לנדאו – אינם. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, קצת קשה בפרק הזמן הקצר, שלוש דקות שעומדות לרשותי, לסקור ולהתייחס לכל אחת מההצעות השונות לתיקון, שכן כל הצעה היא עולם ומלואו במידה מסוימת. אני בחרתי להתייחס לשלוש מן ההצעות לתיקון, שלושה סעיפים שונים.

אני יכול לברך על חלק מן היוזמות. אני יכול לומר שבעבר, כשהייתי צעיר יותר, הייתי תובע צבאי, ויש כל מיני מונחים בחוק השיפוט הצבאי שנראו לי תמוהים.

דוד מגן (הליכוד):

אתה היית צריך להיות סניגור דווקא – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

יכול להיות. אני לא יודע אם לקחת את זה כמחמאה, אבל אין ספק שזה צד אחר של העניין.

על כל פנים, יש דברים באמת מוזרים שמן הראוי לבטלם, כמו אותו סעיף שמדבר על פגיעה בשמו הטוב של הצבא, שמציעים לבטל אותו, דבר שתהיתי עליו פעמים מספר בעבר. שאלתי את עצמי, מה זה שם טוב, האם זה שם טוב מקצועי, האם אפשר לומר בכלל שלצבא יש שם טוב, כמו שיש לאיזה משרד ממשלתי שם טוב. באמת יש הוראות, הנחיות שמן הראוי לקום ולבטל אותן.

אבל, אני רוצה להתייחס לשתי הוראות קיימות, או לשתי הצעות קיימות שמן הראוי לחשוב עליהן פעמיים. אחת מהן היא סעיף 6 להצעת החוק, שמדבר על התקנת סעיף או חיקוק סעיף חדש, 104א,

האוסר עיסוק או התמחות של חייל וקובע עונש של שנת מאסר לחייל שמבצע את העבירה החמורה של עיסוק שלא על-פי היתר או התמחות. יש הנחיה, יש פקודה בצבא, פקודת מטכ"ל, שאוסרת לעשות את זה בצורה מפורשת. העונש המוטל על העבירה, של הפרת אותה פקודה, סעיף 133 לחוק השיפוט הצבאי, הוא שנת מאסר. אני לא מבין, והייתי שמח לשמוע הסבר, מדוע יש צורך לייחד הוראת חוק נוספת ספציפית שתעסוק במה שקובעת היום הפקודה, וממילא הסנקציה העונשית תהיה אותה סנקציה עונשית, שנת מאסר, כמקסימום כמובן, למי שעובר אותה עבירה. לדעתי, זה מיותר. אני חושב שהקביעה הזאת כאן יכולה רק לסרביל אחר כך, אם יבוא הצבא וכמדיניות יבחר להקל את נוהלי מתן היתרים לעבודה או להקל בכלל במדיניות. זה נראה לי מיותר. אני חושב שכדאי לחשוב פעמיים על העניין הזה.

עוד הערה אחת, כיוון שהזמן קצר, למיטב ידיעתי. סעיף 15 בא בעצם לעשות צדק עם חיילים שנידונו לעונש מחבוש ולא לעונש מאסר, ודווקא כיוון שנידונו לעונש מחבוש, שהוא כידוע עונש קל יותר מעונש המאסר, לא ניתן להטיל עליהם עבודות צבאיות שהן המקבילה של עבודות שירות, אף שלכאורה הם קיבלו עונש קל יותר מחייל שקיבל עונש מאסר. הטכניקה שמוצעת כדי לתקן את העוול הזה, לדעתי איננה מתאימה, כי נאמר פה שבית-דין צבאי יהיה מוסמך בנסיבות האלה לקבוע, כי יראו עונש מחבוש כאילו מדובר בעונש מאסר. ואני שואל, מדוע לא נקבע בצורה פשוטה וברורה, שגם במקום עונש מחבוש אפשר לקבוע עבודות צבאיות. אז ידעו כולם שאפשר לקבוע עבודות צבאיות במקום עונש מאסר ועונש מחבוש, ולא נגיד שעונש מחבוש, רואים אותו כאילו הוא היה עונש מאסר. לדעתי, זה פשוט קל יותר.

כאמור, יש הערות רבות שנוגעות לדברים שעסקתי בהם בעבר, תובע תעבורה, תובע צבאי, והייתי שמח להתייחס לזה יותר בהרחבה, אבל הזמן לא מאפשר לי, ולכן אסתפק בהערות אלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעיר הערה קצרה.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 25). הסתכלתי על רשימת ההסתייגויות ואני רואה שחסרה הסתייגות שלי. אני מבקש שהמזכירות תברר מדוע חסרה

ההסתייגות שלי, שקובעת שתקופת ההתיישנות על דרישה לתשלום מס רכוש תהיה אותה תקופה של שבע שנים, כפי שמוצע בחוק הזה, לגבי זכותו של אזרח לתבוע החזר חוב מהממשלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד היושב-ראש, אולי מותר לי להוסיף.

הי"ר ע' עלי:

רבתי, אנחנו לא נפתח כעת דיון בעניין הזה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אתמול הועלה החוק, היום זה הובא, לא הספיקו לרשום הסתייגויות.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, ההערה שלך תועבר ליושב-ראש הוועדה הנוגעת בדבר. מכל מקום, ההסתייגויות מועברות למזכירות על-ידי הוועדות, והערות מן הסוג הזה צריך להפנות לוועדות. במקרה זה אנחנו נעביר את הערתך ליושב-ראש הוועדה.

חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בניגוד לדרכי אני אצביע נגד חוק השיפוט הצבאי, ואני קורא לכל חברי הכנסת להצטרף להתנגדותי לחוק. יש פה דברים מזעזעים. כבר אמרו קודמי, ודאי יאמרו הדוברים אחרי, חייל שללא היתר עסק בעיסוק בשכר כדי לקיים את משפחתו, שנה מאסר. אני חושב שצריך להכניס כמעט את כל צה"ל לשנת מאסר. חייל שעשה מעשה שהוא מתחזה כמוסמך לעשותו ואינו מוסמך לעשותו, דינו שנה מאסר. זורקים פה שנים. אני חושב שהמחוקקים שכתבו את זה לא ישבו מעולם בבית-כלא צבאי.

סגן שר הביטחון מ' גור:

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מתכוון לא למחוקקים אלא לאלה שהציעו. אני מציע לקחת אותם ליום אחד לכלא-6 בעתלית ויראו את התנאים, יראו מה קורה. זה לא תענוג. חודש מאסר לא מספיק?

יש פה חמש שנים מאסר. בסעיף 5 כתוב: מי שהתכוון לפגוע בביטחון המדינה, חמש שנות מאסר. רגע, הוא רק התכוון. אם הוא פגע והוכח בעליל שהוא פגע בביטחון המדינה, אני מבין. אבל אם הוא רק התכוון, חמש שנות מאסר. אז מה ניתן למי שפגע?

כבוד סגן השר, אני שמח שנכנסת כעת. אני חושב שיש להחזיר את כל החוק. לא ייתכן, אלה דברים מזעזעים. עברתי סעיף אחר סעיף, סימנתי לי את הדברים, ואני מזועזע לכל האורך. לכן אני מציע להחזיר את החוק, לבדוק מה רלבנטי ומה לא, ואם צריך להקפיד, מספיק חודש מאסר. אוי ואבוי למי שיושב חודש.

אני רוצה להעיר הערה כללית: יש כאן בעיה, אולי צריך בצה"ל יותר מוסר ופחות שיפוט. כבוד סגן השר, היתה לרבנות הצבאית מחלקת מרצים ליד הרב הצבאי, והיו שולחים אותנו להרצות במקומות רבים, גם במקומות שבהם היו בעיות של התנהגות חריגה. עסקתי בכך עשרות שנים בצה"ל, והיתה לכך השפעה. הייתי בפאיד והייתי בלבנון, מנענו הרבה דברים חריגים, לרבות גנבת משמשים ושזיפים. לכן, אנא הגבירו את המוסר והפחיתו את העונשים בצה"ל.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן שר הביטחון, פעם נוספת אני רוצה לציין לשבחך דבר שהוא די חריג בממשלה, לצערי הרב, שנציגיה באים לכאן ומבקשים להעביר חוקים שונים, אבל לא טורחים להקפיד על נוכחות ולשמע את המתדיינים בעת הצגת החוק בקריאה ראשונה. אני רואה שאתה מקפיד באופן עקבי לעשות את זה, וישר כוחך על כך.

בהצעת החוק הקודמת, שבה דובר על תגמולים לשאירי הנספים במערכות ישראל, לא רציתי להעלות את הנושא שאעלה עכשיו. אדוני סגן שר הביטחון, הייתי ביום שישי האחרון בפגישה עם תושבי קריית-נטפים, שם אירע אירוע ביטחוני קשה. נשמעו שם קריאות שאינן לכבודנו, נגד הצבא. קיבלתי רושם קשה מאוד, דווקא משום שבדרך לשם שמעתי את יאסר ערפאת בבואו לעזה, מדבר אל ההמונים בזכות אחדות לאומית, בזכות אחדות השורות, למען המטרה שלהם. המטרות שלהם אינן מוסכמות גם עליך, אדוני סגן שר הביטחון. גם אתה יודע שנצטרך לאמץ את כל הכוחות, כל ממשלה שלא תהיה, על מנת להגן על דברים העומדים בניגוד מוחלט למה שהם רואים כמטרותיהם.

אני שואל אותך, איך ייתכן שראש הממשלה שלנו, שהוא גם שר הביטחון, יאמר דברים כפי שאמר אותם במרכז מפלגת העבודה? יש כנראה איזה ניגוד אינטרסים בין תפקידו כראש מפלגה וראש ממשלה לבין תפקידו כשר הביטחון. אני כבר לא מדבר על כך שהוא גם שר הדתות, גם שר הפנים, גם מנהל את משרד ראש הממשלה וגם מנהל את ענייני ההסתדרות, והוא לא יכול לכהן גם כשר הביטחון, בגלל האספקט של היכולת והצורך להראות שענייני הביטחון הם בידי שר במשרה מלאה. זהו טיעון שאני חוזר עליו הרבה. כאשר אני צריך ללכת למתיישבים ביש"ע, להרגיע אותם ולומר להם שהם חייבים לדגול באחדות שורות, שחרף המצב הקשה שלהם הם צריכים לתת גיבוי לצבא, הם אומרים לי: מה אתה רוצה? מי שאחראי היום לצבא הוא רבין, המשווה אותנו ל"חמאס". איך אנו יכולים להאמין בו?

ונניח לרגע אחד שיש לרבין צורך מפלגתי להשיב לאותם אנשים, לאותו אספסוף הקורא לו קריאות פוליטיות – ואיני חושב שזה נכון – הוא לא צריך לרדת לרמה הזו. הוא ראש ממשלה, הוא לא אחד מההמון, העומד בכיכרות וצועק. נניח שיש צורך כזה, אז שיוותר על תיק הביטחון. הוא לא מסוגל להזדהות עם המתיישבים ולדבר אתם בדרכי נועם, בלי לוותר על עמדותיו הפוליטיות. הוא אינו יכול לעשות זאת בצורה שתבהיר להם כי מוכרח להיות להם אמון בסיסי בצבא ובמי שעומד בראשו. אם הוא אומר: הם לא מזיזים לי, הם כמו ה"חמאס", הם מפקירים את הביטחון בכך שהם הולכים להפגין, אם הוא מפלה בין דם לדם, בין המתנחלים לבין המגינים על גבול הצפון, ובזמן שהילדים שלהם נהרגים שם, הוא אומר להם: לכו תלמדו מגבול הצפון – מה זה? איפה האחדות הלאומית שלנו? איפה תרבות הוויכוח? אני לא דורש ממנו לוותר על עמדותיו, אבל איפה הרגישות?

אם הוא לא יכול להראות את זה, והוא רוצה להיות ראש מפלגה וראש ממשלה, שייתן למישהו במקומו להיות שר הביטחון, למישהו שיוכל לדאוג לאחדות הלאומית. שר הביטחון היום, יותר מאשר בכל שעה אחרת, צריך לדעת לדבר אל האנשים האלה, לקבל את אמונם, להראות להם שאכפת לו מהם, על מנת שיאמינו כי כל מה שצה"ל עושה הוא המקסימום האפשרי. אם אומרים להם: אנחנו רוצים ליישב אתכם, אנחנו רוצים שתלכו מפה, אתם לא חשובים לשום דבר, הם כבר לא מאמינים בצה"ל. שר הביטחון אומר את הדברים האלה, אז איך הם יכולים להאמין בצה"ל?

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה, חבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת רון נחמן – איננו. חבר הכנסת שאול עמור – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו. חבר הכנסת אפרים גור – איננו. חבר הכנסת רפאל אלול – איננו. חבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש בחוק הזה דברים חיוביים ודברים שאינם חיוביים. בנושא תעבורה, בסעיף ג' בהסבר, כתוב: מקום שנקבע לעבירה לפי פקודת התחבורה או לעבירה לפי חיקוק אחר הנוגע לתעבורה, עונש מסוים כעונש חובה, יטיל בית-הדין הצבאי עונש כאמור באותו חיקוק.

נושא זה הוא בעיה ציבורית שיש לטפל בה. יש החמרה בנושא, וצריך היה לשקול שנית כמה סעיפים בחוק זה על ההחמרות הנוספות שבו. אומנם יש סעיפים שהקלו, כמו שלוש שנים במקום ארבע שנים, אבל בסך הכול, לא כל הסעיפים האלה דרושים לנו.

אני רוצה להצביע על תופעה שנתקלתי בה ואף הגשתי שאילתא עליה, בנושא מאסרים. פנו אלי הורים של בחור צעיר, ששירת שלוש שנים בצבא ביחידה קרבית, לא ננזף ולא נענש. שנה וחצי לאחר שהחל לשרת במילואים, איחר שעתיים – יושבים כאן אלופים לשעבר ורמטכ"ל לשעבר – והמפקד שלו אמר לו שילך לשבועיים מאסר. כל זה משום שאיחר שעתיים, לאחר ששירת בלבנון במשך שלוש שנים. טלפנתי לסמח"ט ואמרתי שאני לא מאמין וגם ההורים מתפלאים, כיצד קיבל שבועיים מאסר – בחור צעיר שהולך פעם שנייה למילואים. נאמר לי כי זהו עונש לדוגמה. בסוף הורידו את העונש לשבוע מאסר.

אני בעד משמעת צבאית, חשוב להרתיע, אבל אני לא מקבל את הגישה שלפיה אם 20 מאחרים, תופסים קורבן תורן. כל אדם הוא נפש, ואי-אפשר להטיל מאסר על אדם אחד. טיפלתי בעניין זה, וגם הגשתי שאילתא לשר הביטחון.

יש נושאים שהם קריטיים – נושא התחבורה, נושא התעבורה, דברים כאלה – אבל על כל דבר כאן להטיל שנה, לתת מאסרים, לדעתי זה לא הפתרון. לצבא יש הכלים שלו, יש לו פקודות המטכ"ל שלו. לדעתי, חקיקה נוספת בתחומים שלא צריך, היה רצוי שלא תיעשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה. בינתיים, עד שחבר הכנסת עלי יעלה לדוכן, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

מי אחריו?

היו"ר ד' שילנסקי:

אחריו – חברי הכנסת אברהם פורז, אברהם הירשזון, אסעד אסעד, אברהם בורג, פני בדש, דליה איציק, אלי דיין, רחבעם זאבי, דוד מגן.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 25), התשנ"ד-1994, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה.

הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 26), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קשה לבוא אחרי חבר הכנסת מיכאל איתן, אחרי הדברים הנרגשים שאמר, ולא להצטרף אליהם.

אני חושב שאי-אפשר להחמיץ את ההזדמנות שיש דוכן ומיקרופון, וכן סגן שר הביטחון, שבאמת מסמל את כל מה שחבר הכנסת מיכאל איתן ביקש לדבר עליו. אתה מסמל את הפתיחות, את ההקשבה, את האוזן הקשבת למתנחלים ולמתיישבים, לבעיותיהם, לקשייהם. אני מאוד מתרשם מדרך התפקוד שלך. חבל שראש הממשלה ושר הביטחון אינו לומד בעניין זה מהדוגמה שיש לו במשרד שלו, באחד החדרים הסמוכים אליו.

ראש ממשלה מצווה דווקא לעת כזאת לסמל את האחדות, לדבר על האחדות. אני פשוט לא מבין אותו. מה הוא משיג בכל כינויי הגנאי שהוא מדביק לאנשים, לקבוצות, לקיבוצים? מה הוא משיג

בזה? זו דוגמה של שר הביטחון, של ראש הממשלה? אני – וחבר הכנסת מיכאל איתן – גם לא מסכים שראש הממשלה ידבר כך, לא מסכים. מדוע לקרוא לכולנו ימין קיצוני, מדוע להשוות אותנו ל"חמאס"? אתה חושב שאנחנו "חמאס"? איך הוא מעז? איך יש לו החוצפה הזאת? איך אין לו הבושה לדבר כאן בצורה כזאת? אני לא מבין את זה. אילו זה שירת במשהו את המדיניות שלו, אני מבין. אבל במה זה משרת את המטרות שהוא רוצה להשיג?

לצערי, אין לי הזדמנויות להשמיע את הדברים האלה באוזניו. אולי דרך, ידידי סגן שר הביטחון, הם יישמעו. אני חושב שכאן הוא חוטא למטרה. הוא פוגע באנשים שלא לצורך. נדמה לי שבסך הכול יש אופוזיציה אחראית, רצינית. גם האופוזיציה הזאת תרמה משהו למדינה, לביטחון המדינה. הוא תמיד עומד כאן ומתגאה שהוא תרם. בסדר, איש לא מנסה כאן לפגוע כהוא זה בזכויותיו, ויש לו זכויות רבות רבות בביטחון המדינה, בביסוס המדינה, בתחום המדיני, בתחום הביטחוני, בתחומים אחרים.

אבל לבוא לכאן ולדבר על חברי הכנסת רחבעם זאבי, דוד מגן, מיכאל איתן, יגאל ביבי, חיים דיין, דב שילנסקי, עלי ועל אחרים כפי שהוא מדבר, אני חושב שכאן הוא חוטא חטא קשה וכבד מנשוא. כל אחד מאתנו תרם את חלקו, בדרכו, אם זה להקמת ערי פיתוח, אם זה לביסוס החברה, אם זה בתחום החינוך, אם זה בתחום הביטחון. קצת דרך-ארץ. הסטיגמות האלה הן מיותרות והן פוגעות בו. הוא גורם כאן לפירוד, הוא לא מביא לאחדות. היום מתבקש מראש הממשלה דווקא ההיפך מכך.

לא התכוונתי לדבר על כך, אבל אחרי הדברים הנרגשים של חבר הכנסת מיכאל איתן, אי-אפשר להתעלם. אני מצטרף לקריאה שלך, ואני מקווה שהדברים ייפלו על אוזניים קשובות, על אוזניים כרויות.

לגופו של עניין, ביחס להצעת החוק, יש בחוק הזה הרבה פרקים חשובים שחסרונם מורגש. צריך להסדיר את נושא הסמכויות שמוענקות לפצ"ר, לממלא-מקומו, לסגנו, לקצינים אחרים, זה חשוב למינהל התקין וחשוב מבחינות שונות. מערכת חשובה כזאת, לא ייתכן שתתפקד ללא הוראות ברורות, ללא סמכויות ואחריות ברורות. אני לא מבין איך לא הוסדרו הדברים עד היום. חסרונם מורגש. יש בחוק הזה כדי לסתום איזו פרצה שקיימת, וטוב שהדברים מונחים לפנינו.

עם זאת, אני מבקש כאן להעיר הערות אחדות לסעיפים אחדים, וחלק מהדברים כבר צוינו על-ידי קודמי; בכל זאת אבקש להוסיף את הערותי. סעיף 6 לחוק, בנושא של עבודות פרטיות, התמחות – אני מבין את החומרה. חייל שאינו מציית לפקודות מטכ"ל, הולך ועובד עבודות פרטיות ללא אישור מתאים – זה דבר חמור. אבל לבוא ולהטיל עליו עונש כזה כבד – זה לא מוצדק. זה כבד מדי. לבוא ולהטיל על חייל כזה שנת מאסר, או עד שנת מאסר, זה עונש כבד מדי, לדעתי, וכדאי שמשקול את הדברים האלה במידת החסד ולא במידת הדין. לא בכל מקום צריך לקבוע: ייקוב הדין את ההר. גם בנושאים כאלה לא תמיד ייקוב הדין את ההר.

סעיף 14, בנושא ציון דרגות – הנושא הזה קצת מסוכן. אני לא יודע למה אתם מתכוונים כשאתם באים ומדברים על אדם, אם הוא רשאי לציין את דרגתו הצבאית שהוענקה לפי פקודות הצבא או לא, באילו תנאים מותר, באילו תנאים אסור. לפי הדוגמאות שהיו לאחרונה ומהתנהגות הממשלה בנושא של מעצרים מינהליים וכלפי קבוצות כאלה ואחרות, אני חושש מהענקת הסמכות הזאת. יש לי הרגשה לא טובה, אני מדבר כאופוזיציה, כאשר לא אחת, לאחרונה, השתמשה הממשלה לרעה בכל הסמכויות שהוענקו לה. אחד הדברים שמאוד מקוממים אותי הוא המעצרים המינהליים. מעצרים מינהליים – זה נושא שמקומם אותי. במדינה דמוקרטית אפשר לשלוח אדם לחודשים רבים למעצר מינהלי, מאחורי סורג ובריוח – זה אינו מתיישב עם השקפת עולמי. וזאת אומנם סמכות שמוענקת

בחוק לגורמים המוסמכים בצה"ל, אבל יש לי הרגשה שהשימוש בה אינו תמיד שימוש מושכל ובמינון הנכון.

הערה אחרונה, לסעיף 15, אדוני סגן שר הביטחון, הכוונה רצויה, המעשה אינו רצוי. הכוונה טובה. כן מבקשים לאפשר את הגמישות הזאת לבית-הדין להמיר מחבוש בעבודת שירות למען הציבור. אבל להמיר את זה במאסר? אפשר למצוא תחליף יותר טוב. במקום לכתוב: להמיר את המחבוש במאסר, שזה עונש, כפי שידוע, חמור יותר וכבד יותר, יש לומר שבמקרה של מחבוש אפשר להמיר אותו בעבודת שירות. מדוע להמיר אותו בעונש יותר כבד? אני מסכים עם הכוונה. הכוונה נכונה ובמקומה. לדעתי, הפתרון שניתן כאן הוא פתרון לא רצוי, ואם תוכלו לתקן זאת, אני מאוד אעריך זאת.

עם זאת, כפי שאמרתי, יש כאן הרבה מאוד פרקים חשובים, חיוניים, וחסרונם עד היום היה מורגש, וטוב שהבאת אותם לתיקון בהצעת החוק המונחת לפנינו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לרשום שחבר הכנסת עלי ואני לא תיאמנו את הנאומים, כי אני הולך לדבר על שתי הנקודות המרכזיות שהוא דיבר עליהן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני פה בבעיה. נדמה לי שאני אהיה שלישי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני כיוונתי לדעת גדולים.

היו"ר ד' שילנסקי:

כנראה אותה יבלת לוחצת על כל אחד.

חברי הכנסת אברהם פורז, אברהם הירשזון, אסעד אסעד, אברהם בורג, פני בדש, דליה איציק, אלי דיין – אינם נוכחים. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דוד מגן.

חבר הכנסת עובדיה עלי, אם אתה רוצה להתאושש כמה דקות, אתה יכול להתאוורר בערך עשר דקות, ואחר כך אני נואם. תלך, תעשה חיים, ישבת היום הרבה שעות. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אני מבקש להעיר על שני סעיפים בהצעת החוק, שהם, בעצם, תיקונים לחוק השיפוט הצבאי. האחד הוא סעיף 6, שלפיו יהיה אסור לחייל לעשות עבודה או השתלמות אלא באישורים, וכל הסיבוך הביורוקרטי הנלווה לכך. אנחנו יודעים, שהצבא יכול להיות טוב מאוד בסיבוכים של אישורים וביורוקרטיה.

אני סבור, שכל עוד אנחנו נותנים משכורת כל כך נמוכה לחייל, ולא יכולים לתת יותר כי אנחנו מדינה שזה מה שיש לה, אנחנו לא יכולים למנוע מהחייל את האפשרות לגייס לעצמו משאבים כספיים כדי שהוא יוכל לענות על צרכים אלמנטריים שהוא זקוק להם, החל מסיגריות ומשקה קר, וגמור אפילו בפריטי ציוד צבאי. אומרים שיש היום חלק ברובה שאובד או נשבר, והחיילים קונים אותו ומחזיקים בקופסה כמה פריטים רזרביים.

אנחנו לא יכולים לצפות לזה שהחייל, כשמזדמנת לו חלטורה כשהוא יוצא לחופשה, או אם הוא נמצא בבסיס מינהלתי ומגיע מוקדם הביתה, לא יתפוס פה ושם כמה שעות שבהן הוא יוכל למלא את ארנקו הדל כדי שיוכל להתקיים בכבוד.

מטרת הסעיף הזה היא כאילו ליצור שוויוניות, אבל היא ההיפך משוויוניות, כי בני עשירים לא נזקקים לזה, ובני קיבוצים לא נזקקים לזה, ומי שנזקק לזה זה החייל שבא מהמשפחה הדלה, כשהוא מקבל 140 שקל בחודש. הרבה חיילים אינם נזקקים עוד לכביסה הצבאית ומכבסים במכבסות אזרחיות, בעיקר בגדי א', ומכבסים במכבסות אזרחיות, וזה עולה להם כסף, ואם זה עולה להם כסף והם רוצים לגייס את הכסף בעצמם – תן להם.

אותו דבר עם השתלמויות. אם החייל או החיילת יכולים לתפוס פה קורס קצר או שם קורס ארוך, שאינו פוגע בתפקוד הצבאי שלהם, מדוע שלא נאפשר להם זאת?

אני יודע שהתשובה תהיה: ניתן להם, אבל שיבקשו רשות ממפקדיהם. לבקש רשות מהמפקד פירושו שהוא הולך לעקוף חוק, ואז אתם מציעים לתת לו שנת מאסר. אני חושב שזה בלי פרופורציה. אפילו אם היינו מקבלים את זה שחייבים לקבל אישור לחלטורה בעבודה או ללימודים כלשהם, שנת מאסר – זה קצת רחוק, מוגזם מאוד מאוד. תזכור שהיום גם הביטוח הלאומי מפסיק לשלם למשפחות עבור ילדים לאחר גיל 18.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, תואיל בטובך לשבת. תסתובב, תעבור לצד ההוא ותשב. אני כבר הרבה פעמים מתפלא עליך. קיבלת כיסא בכנסת ואתה לא מתמיד לשבת בו אלא לעמוד.

דן תיכון (הליכוד):

אני חבר כנסת עומד. אני לא תופס כיסא, אז לא באים אלי בטענות. הוא לא נדבק לכיסא. הוא עומד.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מקווה שזה לא על חשבוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

בהחלט. לא נקפח אותך.

רחבעם זאבי (מולדת):

אנחנו מפסיקים לשלם למשפחה עבור ילדים בגיל 18, כי הביטוח הלאומי אומר שהם הגיעו לבגרות, ומשפחות מתקשות, לא כולן, אבל רבות מהמשפחות בישראל מתקשות לתת כסף-כיס לחייל, והחייל זקוק לזה. הוא זקוק ל"מצופה", לזופלה, למשקה הקר, לסיגריה, לפעמים לסבון אחר, וכן הלאה וכן הלאה. מדוע שנתעלל בהם?

הערה שנייה מתייחסת לסעיף 14 בהצעת החוק שלכם, שמדבר על השימוש בדרגה הצבאית. הדרגה היא רכוש של האיש לא פחות מאשר של הצבא, ואני אספר לך סיפור, אדוני סגן שר הביטחון. פעם הייתי צריך להציג את מאיר פעיל ברב-שיח, ואמרתי לו: מאירק'ה, איך להציג אותך? אלוף-משנה במילואים, ד"ר מאיר פעיל, או חבר הכנסת? אז הוא שימש כחבר הכנסת. הוא אמר לי: רק אלוף-משנה. שאלתי אותו: זאת למה?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יהושע מצא.

רחבעם זאבי (מולדת):

שאלתי את מאיר פעיל, למה רק את הדרגה הצבאית? והוא אמר לי: זה הדבר היחיד שעבדתי עליו ברצינות. ד"ר – בא לי ככה, וחבר הכנסת – בא לי ככה, אבל בשביל הדרגה הצבאית הלכתי הרבה שנים בשדות, ראיתי הרבה פעמים את המוות; תן לי, מכל שלושת התארים, את התואר: אלוף-משנה במילואים פעיל.

בסיפור הזה רציתי להדגיש, שהדרגה היא רכושו של האיש לא פחות מאשר רכושו של הצבא, והעובדה שיש לשר הביטחון יכולת למנוע שימוש כזה ואחר מדאיגה אותי, לא מפני שהיום אני באופוזיציה ושר הביטחון במפלגה נגדית, קוטבית. סברתי כך גם כאשר הייתי בצד השני של השולחן. אסור לתת את הכלי הזה בידי שר ביטחון שיעשה בזה שימושים שנוחים לו, לפעמים במצוקה, בלחץ ציבורי, בלחץ מפלגתי, בלחץ של צוק העתים. אל תפגעו בדרגה שהושגה בהרבה עמל על-ידי אנשים שנתנו את מיטב שנות חייהם. זכותם להשתמש בזה.

כמובן, לא הייתי רוצה לראות שיהיה כתוב: סוכן אבובים או סוכן שוקולד – אלוף-משנה, או סגן-אלוף, וכן הלאה. איני מגן על השימוש המסחרי הלא-מוצלח. אבל שימוש פוליטי, שימוש חברתי – כן. בכל מדינה בעולם, בארצות-הברית, באנגליה, בגרמניה, בארצות הסקנדינביות, על כרטיס הביקור האיש משתמש בדרגתו, כי הוא מתגאה בה, וזה גם לכבוד הצבא. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להדגיש בפני סגן שר הביטחון, גם אם חברי הכנסת זאבי, עובדיה עלי ואני יושבים באותו אגף, לא תיאמנו את נושא הדיון, שני נושאים מודגשים כאן, לפחות מבחינתי, ואני נאלץ פשוט לחזור על דברי חברי הכנסת זאבי ועובדיה עלי. הראשון – עניין התיקון שאתם מבקשים אחר סעיף 104 להוסיף סעיף 104א: "חייל, שללא היתר על-פי פקודות הצבא או שלא בהתאם לתנאיו עבד בעבודה או עסק בעיסוק שנהוג לקבל בעבורם שכר, או עשה התמחות מקצועית, דינו – מאסר שנה".

נכבדי סגן שר הביטחון, זו גזירה שהחייל לא יוכל לעמוד בה. בהצעתי, כדי שלא להתפלמס יותר מדי, אני מבקש שתשקול אפשרות לשכלל את הטופס, מה שנקרא בעגה הצבאית: הפס, אישור שהייה מחוץ למחנה, שתיתוספנה שתיים-שלוש שורות המדברות על ההיתר הקיים או לא קיים לאותו חייל לעסוק בעבודה בתקופת החופשה שלו, הכול לפי ההמלצה בקביעה של מפקדו הישיר, אם תרצה תקבע מרמת מ"פ ומעלה, וכיוצא בזה. החייל יוצא לעתים לחופשה רגילה, לא תמיד הפרוטה מצויה בכיסו, לא תמיד הוריו מבוססים, וכדי לשאוף אוויר צח בכל המובנים הוא חייב לעמוד, חלק מאתנו עושים זאת בעבודת מלצרות, חלק בעבודות מזדמנות, והצבא, בעידן המודרני, חייב להיות ליברלי ככל האפשר לגבי עבודות מהסוג הזה.

אני מבין את הבעיה המשפטית הקיימת, ואני מבין גם מדוע הפרקליטות הצבאית המליצה על התיקון, משום שכשהוא עובד בעבודה אחרת הוא אינו מבוסס, אבל לדעתי זוהי סוגיה – והראיה, שכמה חברי

כנסת תקפו את הנקודה הזאת – שצה"ל צריך לגלות בה גמישות וליברליות. אני מבקש ממך, אם תוכל, לטפל בנושא הזה.

הרשיתי לעצמי להציע את שכלולו של אותו טופס, כדי שההתייחסות תהיה הרבה יותר חופשית, ויכול להיות שהמפקד, בטרם הענקת אותו אישור שהייה מחוץ למחנה, יצטרך לשקול ולקבוע באיזו עבודה, באיזו כתובת, וכל מה שקשור בזה. את זה אפשר יהיה לעשות ברמה הפיקודית הצמודה, ולא ברמה המרכזית – לגזירה כללית.

העניין השני, והוא מאוד רגיש, עולה בקנה אחד עם ניסיונות, לפחות שלי, בחודשים האחרונים. חשבתי להניח הצעת חוק – היה לי קשה לגבש אותה, עובדה שהיא לא גובשה ולא הונחה – המדברת על שימוש בתארים בצמידות לנושא.

קורה שראש עיר, למשל, הוא במקרה חבר הכנסת. הייתי כזה, והקפדתי: בתקופה החופפת – חמש שנים – כשהייתי גם ראש עיר וגם חבר כנסת, לא תוכל לראות מסמך אחד בעיריית קריית-גת, שראש העיר חתם שם כחבר הכנסת. לא מופיע. ראש עיר – ראש עיר. כשנאלצתי באותה תקופה לעשות שני תפקידים ציבוריים, ובעניין אחר הייתי צריך להיות חבר כנסת, פעלתי כחבר הכנסת.

היום אנחנו רגילים לראות את התארים האקדמיים המיתוספים לשמו של כל אדם אשר רוצה להבליט את הרקורד שלו בעניין הזה. לצערי הרב – ואני אומר "לצערי הרב" משום שאני חושב שכן צריך למסד, זו היתה הכוונה המקורית שלי – בתארים הצבאיים, שהם מכובדים מאוד ומעידים על ניסיון עשיר, על השכלה, על עבר – אני מדבר במיוחד בדרגות הבכירות – תמיד לא משתמשים, אלא, וזאת הנקודה, כשיש צו גיוס פוליטי. כולנו חרדים מהפוליטיזציה בצה"ל, אנחנו יודעים שצה"ל נשמר מכך, ואנחנו צריכים להיזהר שהפוליטיזציה לא תיכנס דרך הקצונה במילואים. תופעה זו, שבמאבקים פוליטיים, כאשר יש חידוד עמדות פוליטיות, הקצינים במילואים מתייצבים משני עברי המתרס ואז משתמשים בדרגותיהם הצבאיות, היא תופעה שצריך לשרש אותה.

אני חושב שצריך בהחלט לחשוב על האפשרות שקצין בצה"ל או במשטרה, גם בהיותו בגמלאות, יוכל להשתמש בדרך קבע בתוארו – אלוף במילואים, או ניצב בדימוס, או כל דרגה אחרת, ואז אם יש התייצבות פוליטית או ויכוח ציבורי, הוא משתמש בתואר שהוא רגיל להשתמש בו בכל ימות השנה. זה נושא שאני מציע לחשוב עליו, ולא להסתפק במה שקבוע כאן בהצעת החוק, שאופן השימוש בציון הדרגה ייעשה בתנאים שיקבע שר הביטחון.

אני חושב שבנושא הזה, עם כל הכבוד לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, ראוי שהכנסת במליאתה תחווה את דעתה, וראוי בשלב הבא, כשהחוק הזה יגיע למליאת הכנסת, להרחיב את הנושא הזה עד כמה שאפשר.

אמרתי: אני כשלעצמי חושב שהכיוון צריך להיות – לעודד את הקצונה הבכירה בצה"ל, קצונת המילואים, להשתמש בתארים ובהישגים הצבאיים שלה. זה לא פחות חשוב מכל תואר אחר, וציון זאת טוב ממני חבר הכנסת זאבי.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מגן. חבר הכנסת חיים דיין, ואחריו, אחרון – חבר הכנסת דב שילנסקי.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה במעמד זה לשלוח תנחומים למשפחתו של חבר הכנסת תופיק זיאד. בלי שום הקשר פוליטי, אני חושב שחבר הכנסת תופיק זיאד מילא את תפקידו כלפי בוחריו בצורה הטובה ביותר, ואין לי מה להוסיף על מה שאמר היושב-ראש.

אדוני, אנחנו דנים בחוק הנוגע בתחום שאני תמיד בא לגונן עליו, וזה המאבק בעוני. אתה תשאל אותי, איך זה משתלב בנושא החיילים – ואני רוצה לתאר איך אני הרגשתי בתור חייל סדיר, כשהייתי צריך להשלים את שכרי. אני זוכר שקיבלתי אז אולי 80 שקלים בחודש, זה היה מעט מאוד. למשפחתי לא היה כסף לתת לי, והייתי צריך להשלים את המשכורת הצבאית שלי כדי להתנהג בצורה מכובדת, כשיצאו לסרט, או סתם כדי לשבת בשק"ם, ותמיד בחופשות הקטנות שהיו נותנים לי הייתי צריך להשלים כמה שעות עבודה, אפילו בעבודה חקלאית, ב-7 לירות לשעה, כדי שאוכל ללכת גאה. ופה אתם הולכים לחוקק חוק, שבעצם אומר: אני היום, חייל סדיר, צריך לשבת שנה בבית-סוהר כיוון שלא קיבלתי אישור לעבודה.

אינני מתייחס לעובדה שיש חיילים שעובדים שבוע שבוע, ואולי באותו שבוע שהם נמצאים בחופש המפקד שלהם סתם לא רוצה לתת להם אישור העסקה, לא רוצה. יש מקרים כאלה. המפקד לא רוצה לאשר לחייל לעשות עבודה בחופשות שלו, ואז הבן-אדם נמצא מוגבל ולא תהיה לו ברירה אלא לעשות את העבודה ולקחת את הסיכון הזה.

לגבי השתלמויות, רציתי לשאול שאלה אחת: את רשיון הנהיגה שלי הוצאתי כחייל סדיר ואף אחד לא מימן לי אותו, אלא מימנתי אותו מאותה עבודה שעבדתי מעבר לשעות. היום, כדי להשתלם בנהיגה, כשהצבא לא נותן לי להוציא רשיון וההורים שלי לא מסוגלים לתת לי, אני כחייל אלך ללמוד שיעורי נהיגה. זו לא השתלמות? אני לא אצטרך לשלם על זה את המחיר? הרי אני אצטרך לשלם על זה את המחיר. מישהו נתן את הדעת על הנושא הזה?

אני לא רוצה להיכנס לנושאים שדיברו עליהם חברי, אבל יש גם נושאים מאוד כואבים, שאולי כדאי לתת עליהם את הדעת. אני אתן לך דוגמה פשוטה: חייל שהגיע למרפאה אזרחית. הוא חלה, לא יכול היה להגיע למרפאה צבאית. ההוראות מחייבות אותו להגיע למרפאה צבאית והוא לא יכול להגיע, המצב שלו קשה. נתקלתי במקרים כאלה: נתנו לו אישור מחלה לארבעה-חמישה ימים, והוא לא יכול היה להגיע למרפאה צבאית. אדוני, האדם הזה נחשב נפקד, ואם הוא חזר ליחידתו ונשפט לחזור לכלא והוא ברח חזרה, הוא נחשב לעריק, וכך המצב שלו מתחיל להידרדר. למה אדוני סגן השר לא יכול לחשוב על אפשרות כזאת שחייל שבאמת נמצא חולה – ואנחנו יודעים שזה יכול לפתוח פתח מסוים – למה לא יכולים לחשוב גם על הדברים האלה, גם לטובת החייל, לא רק לרעתו? תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה, חבר הכנסת דיין.

חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה, אחרון הנואמים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני ארשה לעצמי להתייחס בשני משפטים לחוק משפחות חיילים שנספו במערכה, אשר דנו בו קודם. אני האזנתי לכל הדיון בחוק בחדר שלי למטה, עליתי רק להצביע ושמעתי את הנואמים האחרונים. חשתי שיהיה יותר נכון אם לא אשתתף בדיון, ואני רוצה להביע הערכה לחברי הכנסת שניכר היה שהם דיברו בנושא הזה מכל הלב. זה מראה שבעניינים שברגש, ששייכים לעולם כולו, חברי הכנסת הם לב אחד. אני מקווה שכל התיקונים וההצעות שהם הציעו, שהם בדרך כלל נכונים, אכן בקריאה השנייה והשלישית יתקבלו גם במליאה.

אשר לחוק הזה: צר לי, אצטרך – כמו שאמרתי – לחזור על כמה דברים שחברים כבר אמרו. כנראה כולנו חשים אותה יבלת. אני רוצה להגיד בקשר לחייל שעובד עבודה פרטית ללא היתר. כולם דיברו על הנקודה שהנה הוא רוצה עוד סיגריות, הוא רוצה כל מיני דברים לעצמו. אני מצטרף לזה והולך הלאה: הוא יוצא לחופשה. ואני מדבר על החייל שבא מבית דל אמצעים. ראשית כול, כשהוא מגיע לקבל את ההיתר, תלוי מיהו המפקד. אם זה קצין שפעם ידע מחסור, אולי הוא יבין יותר, אבל אם זה קצין שנולד וגדל עם כפית זהב בפה – שיהיה לו לבריאיות – לא תמיד הוא יכול להבין את החייל במחסור, לא תמיד הוא יכול להבין שהחייל רוצה לקנות לו חולצה יפה, כי הוא רוצה לצאת בערב עם חברים אחרים ועם בחורות, או עם חיילת, כשאחרים באים לבושים יפה והוא לא יכול להרשות לעצמו.

אבל יש דבר נוסף. חייל אשר בא מבית שבו מצוקה גדולה והוא יוצא לחופשה ועובד כמו חמור, הוא לא גנב, הוא לא פשע – לצערנו יש חיילים, לא רבים, שבזמן החופשה מבצעים עבירות – הוא לא ביצע עבירה, כי בבית יש מצוקה, והוא לא יכול להתגבר עליה. לכן, לדעתי ההצעה של שנת מאסר מוסיפה רבות – אינני מציע עכשיו ניסוח, אבל נוסף על הורדה מהשנה, יהיה צורך לחפש בוועדה אפשרות שלשופט תהיה גמישות גדולה יותר, כי זה מאוד אנושי.

אני רוצה לגעת בכמה משפטים בנושא המעצר המינהלי. היכן נשמע שבמדינה דמוקרטית – המדינה שלנו דמוקרטית, אף שלי ולאחרים יש ביקורת – יהיה מעצר מינהלי כשאינן כל סכנה של פגיעה בביטחון המדינה? בואו נדבר גלויות: הרי אותם חבר'ה שנעצרו במעצר מינהלי אינם חשודים כאויבי המדינה, כולם יודעים שהם פטריוטים, אחרים חושבים שהם סופר-פטריוטים, יודעים שיש חשש שהם יפגינו בצורה לגלית ובצורה לא-לגלית. נניח שחוששים שהם יפגינו ויצעקו צעקות, שהן אינן לטעמי ולא לטעם רבים – כמעט לא לטעם כולם – וישתמשו בביטויים, האם זה מצדיק מעצר מינהלי? זו פגיעה קשה בדמוקרטיה, זה תחליף לדמוקרטיה, אבל תחליף אסור.

אם ממשלה זו רוצה לשמור על כבודה, הרי היא צריכה לבטל את כל המעצרים המינהליים המסוימים האלה – כולם יודעים למה הכוונה – ולשלוח את האנשים הביתה. יש לנו משטרה, אומרים שזו משטרה יעילה, יש שירותי ביטחון, שירותי ביטחון יעילים, הם צריכים לדעת לבצע את העבודה בלי שהאיש יהיה במעצר.

בהמשך לזה אני רוצה להגיד דבר אחרון, על הביטויים של ראש הממשלה. צר לי, אין לי הזדמנות לדבר אתו ישירות, וחברים לחצו עלי. כולם יודעים שתמיד היה לי לב פתוח, חיבה והערכה אישיים אליו, חוץ מלאידיאולוגיה, אבל אני גם יודע את האידיאולוגיה שלו, זה לא מה שהוא עושה היום.

הנה ראו, המרצח הזה – כשאני אומר יאסר ערפאת ויצחק רבין, אני אומר: להבדיל אלף אלפי הבדלות – מה הוא מדבר? הוא מדבר על אחדות, הוא עושה הכול לאחד את הערבים, עושה הכול כדי להפוך אותם לאגודה אחת, הוא משבח את היריבים שלו ואת השונאים שלו בנפש, שרצו לרצוח אותו, והוא יודע שגם היום הם רוצים זאת, דבר שאינו קיים אצלנו, עם כל החריפות בוויכוחים הפוליטיים. מה עושה ראש ממשלתנו יצחק רבין באותו זמן? – להבדיל אלף אלפי הבדלות – מטיל פירוד בעם.

אדוני סגן השר, אתה יהודי טוב עם לב חם, אני אומר לך: אני חי בציבור הזה, זה ציבור שיש לי אתו דעה משותפת, זה ציבור שפעלתי, אני פועל ואפעל אתו יחד, אני מכיר אותו – הכאב הוא איום, כי הוא חש את הפגיעה, חש כי רוצים להשפיל אותו. איום ונורא מה שקורה.

רק דוגמה. הייתי עם חבר הכנסת חנן פורת בבית-הכנסת ביריחו, בהתאם לכל הכללים של הדמוקרטיה. לא התנגשנו עם חיילי צה"ל, להיפך, בילינו שם אתם יחד באהבה רבה ובחיבה, גם עם הקצינים, אמרתי – כולם ידעו זאת – שלא אפגע בציפורן של חייל צה"ל. כשאני יושב שם, אני שומע ברדיו את ראש הממשלה מתבטא כלפינו.

הכי חמור עכשיו, אדוני סגן שר הביטחון, ביום שישי דיברתי ברדיו ואמרתי דברים שאני חוזר עליהם; אמרתי: רבותי, תהיינה הפגנות, יהיה קשה, יכול להיות שיהיו התנגשויות והמשטרה תדחף את זה ואת זה. ביום חמישי בלילה ראיתי איך פנחס ולרשטיין מדבר, והמשטרה, שוטר מסוים שראיתי אותו, לא כולם, דוחף אותו או מכה אותו ללא הצדקה, פנחס ולרשטיין ממשיך לדבר, הוא לא מרים יד, עומד כך והשוטר ממשיך לדחוף אותו בברוטליות. אמרתי שיכול להיות שתהיינה תמונות שכאלה, ואוי ואבוי אם מישהו ידבר בצורה לא הוגנת כלפי שוטר עברי. אני חוזר ואומר גם פה: אוי ואבוי למישהו אם הוא יוציא, חס וחלילה, את המלה "נאצי" לגבי שוטר עברי; אני אלך נגדו אף כי אנחנו יחד באותה חזית. אני השתתפתי באותה הפגנה במוצאי-שבת, הייתי מההתחלה ועד הסוף, ואני מבקש שלא יפגעו בציפורן של שוטר או של חייל עברי לא פיסית ולא מילולית, ומה אני שומע? – ראש הממשלה מכנה אותי אש"ף.

קריאה:

"חמאס".

דב שילנסקי (הליכוד):

סליחה, "חמאס".

אדוני סגן שר הביטחון, כולכם יודעים אילו התנגשויות היו לי בהיסטוריה שלי, עם הפגנות קשות, לא כמו היום, וכמה מקלות קיבלה השכמה שלי, אבל מעולם, בימים הכי קשים, לא פגע בי ולא חשד בי אדם במה שקשור לפטריוטיות. אני מביא את עצמי כדוגמה לחיילים; אני בגיל יותר מתקדם, ואני מנוסה מהם וכולם יודעים שעברתי את כל מערכות ישראל. ראש הממשלה פוגע בי במה שקשור לפטריוטיות? אני חולק עליו במלוא מובן המלה בהשקפתו ובדרכו, אני כועס וזועם. בפטריוטיות שלו ובמעשים שהוא עשה הוא טועה, הוא מביא לאסון, אבל אני אגיד עליו "חמאס"? הוא מדבר על חברי ועלי, על כל חברי הכנסת שנמצאים פה, כולם היו בהפגנה.

בעבר היו לי הזדמנויות לשוחח ולדבר אתו אישית, היום אין לי ההזדמנות הזאת כי גם בכנסת הוא לא מופיע, ואם הוא מופיע, הוא מופיע לדקה. אני מנצל את ההזדמנות להבהיר את הדבר הזה באמצעותך. תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שילנסקי.

סגן שר הביטחון, בבקשה. נא לצלצל, ומייד ניגש להצבעה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אחרי הנאומים האחרונים קשה להיזכר מה היתה הצעת החוק שהעליתי. שמתם לב שהדגשתי את הדברים שנוגעים יותר לצד הפנימי של המערכת המשפטית, ולכן אני מבקש שתאפשרו להעביר את החוק הזה להמשך הטיפול.

תוך כדי האזנה והקשבה – את שני הדוברים הראשונים שמעתי בחדר – חשבתי שיכול להיות שלאור הדברים שלכם, חשוב שדווקא החלק השני יעלה בדיונים של הוועדה בקשר לחוק, כי מצטיירת פה תמונה שההבהרה שלה היא די חיונית.

יש חשיבות רבה לכך שהאנשים ממערכת הביטחון שעוסקים בצד החוקי ישמעו את הדברים שהשמעתם פה, כי יש פה, לפי הערכתי, הדגשים שהם שונים בפן החברתי שלהם, אני אומר פן חברתי בראייה כוללת. למשל, כולכם שמתם דגש בזכות החייל לעבוד – אני עושה את זה בקיצור, אבל הנושא ברור – או בשימוש כזה או אחר בדרגה, ובקשר לכך עלו כמה אספקטים, שלפי הערכתי יש בהם הבדלי דגש בין מה שאתם כחברי הכנסת ונבחרו ציבור חשים ומציגים לבין האופן שיכול להיות שהמערכת הצבאית היותר-סגורה רואה אותם.

מכיוון שמבחינתנו הנושאים שמאפשרים מינהל יותר תקין במערכת השיפוטית הם חשובים, הייתי רואה חשיבות רבה בכך שתתמכו בהעברת החוק הזה לדיון בוועדה ושם יהיה העימות על הנושאים שהעליתם, שיש להם פן חברתי יותר מאשר פן תחוקתי, פנימי, של המערכת הצבאית.

באופן אישי אני מוכרח לומר לכם, שכל ארבעת הילדים שלי שירתו בצבא, ואני לא זוכר אחד מהם שלא עבד. אנחנו לא מדברים על משפחה ענייה – כשאני הייתי ילד היינו משפחה ענייה, אבל אנחנו לא משפחה ענייה, והילדים עבדו לצרכים אלה ואחרים, מה עוד שראינו בזה שהם רוצים לעבוד ערך מבורך.

אשר לשאלה של השימוש בדרגה – אני חושב שחבר הכנסת דוד מגן העלה את הרעיון שאני אפילו לא חשבתי עליו, שישתמשו בתואר הצבאי בהקשרים מסחריים כאלה או אחרים – אני לא יודע אם זה פסול או לא. תלוי. גם פה אני פשוט לא חשבתי קודם על הצד הזה בהקשר זה, אבל יכול להיות שיש חשיבות לדין ודברים שיהיו בוועדה בכנסת, כי לפי הערכתי יש פה אולי ראייה אחרת של הדברים הקשורים אלינו כחייילים אזרחים, והם נראים אחרת בעיניים הצבאיות הסגורות יותר, ונראים אחרת מהכיוון שלנו פה כחברי כנסת, נציגי ציבור. כך שזה דבר שיכול לתרום, לפי הערכתי, תרומה שאני מודה שלא חשבתי עליה קודם. אם אפשר יהיה להשיג את שני הדברים, זה טוב.

למשל, ההערות של חבר הכנסת בא-גד לגבי עוצמת עונש המאסר. אני מודה שיש חשיבות לדברים שנשמעו פה על-ידי חלק מהדוברים, ואתם יודעים מה זו שנה מאסר, מה זה להגיד לילד צעיר: שנה הלכה במאסר. אני, לשמחתי, לא כל כך יודע, אבל אני מבין את העוצמה של העניין, ואני חושב שזה מאוד חשוב שיימצא איזה איזון בהקשרים החברתיים האלה.

לכן, לפי הערכתי, עוד יותר חשוב שהנושא יעבור לוועדה. בוועדה יעלו האספקטים האלה שאתם העליתם, ויכול להיות בהחלט שזה יעזור לראייה המשולבת יותר של הצבא כצבא העם, הצבא כצבא האזרחים וכדומה.

אני, כמובן, לא יכול שלא להתייחס לפנייה אלי כצינור לראש הממשלה, ואינני רוצה לדבר בשמו. א. הוא לא הסמיך אותי; ב. גם לו הייתי רוצה, אינני חושב שאני יכול. אני כן יכול להציג את הדבר כפי שאני רואה אותו כמי שעובד עם ראש הממשלה ושר הביטחון, ואת זה מיותר לומר, כי כבר דובר הרבה פעמים על כך שאני עושה כמיטב יכולתי על מנת למתן את העימותים, ולפי הערכתי, צריך, אפשר וחייבים למתן אותם, ובמציאות המתלקחת מדי פעם אני מוכרח לומר שדי קשה אפילו להיות אובייקטיבי, והימים האחרונים מקלים עלי. אני אקח לדוגמה את נושא ירושלים. זה הנושא שעלה בימים האחרונים. תאמין לי, חבר הכנסת שילנסקי, אני לא יודע אם אתה היית פה באולם כשאני ציינתי שכבר העירו לי שבימים האחרונים הייתי פעיל מעבר לממוצע בהתרגשות בעניין ירושלים. במאמצים עצומים, במשך כל המשא-ומתן מאוסלו, לא נתנו שיהיה בכתובים, בהבנה, בהסכם שמך של שמך הקשור לעתיד ירושלים.

אחר כך בא עניין המכתב, ולפי מיטב הכרתי – ואני אמרתי את זה גם פה – לא היתה בו משום פגיעה בירושלים. עכשיו אני לא מדבר על האמינות, אם היה מכתב או לא היה מכתב. זה לא עסקי. אני אדבר על ירושלים.

והנה, כאשר אנחנו עסוקים בעיון מעמיק במשמעות הביקור של ערפאת בעזה וביריחו, אני לא יודע אם אתם שאלתם את עצמכם למה הוא נסע לעזה ולא ליריחו. חבר הכנסת בא-גד, שאלת את עצמך מה פתאום? הלוא מהתחלה מדובר על זה שהוא יתמקם ביריחו. מה קרה, חבר הכנסת זאבי?

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה רוצה הסבר?

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני אתן לך. הכניסה לעזה היתה דרך רפיח, כלומר, ממצרים, והפטרון היה מובארק.

סגן שר הביטחון מ' גור:

נכון.

רחבעם זאבי (מולדת):

אילו נכנס מיריחו, הפטרון היה צריך להיות חוסיין, והיום היחסים בין חוסיין לבין ערפאת אינם מתאימים לזה, וערפאת לא רצה שהפטרון שלו יהיה חוסיין. גם חוסיין לא היה מתלהב מהתרגיל הזה. לכן הכניסה היתה משם, עם קפיצה לכאן, והוא רצה לעשות עוד קפיצה אחת לירושלים, והעובדה שעם ישראל הפגין בירושלים הביאה אתכם, הממשלה, ואותו, ערפאת, להבין שהפעם זה לא ילך ולדחות את זה לסיבוב אחר.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

סגן שר הביטחון מ' גור:

עכשיו אני אגיד לך עובדות. ראשית, הניתוח שלך לגבי מצרים וירדן, לפי הערכתי, נכון, אבל לפני כחודש היה סיור של ראש הממשלה ושר הביטחון ביריחו, ואחד הנושאים בדיון היה: עוקף-יריחו. נסענו לאורך הקו מסביב. בחלק הראשון של הדיון אני, כדרכי, לא השתתפתי. המערכת יש לה האיזונים שלה, וכל אחד בתפקידו צריך להיות זהיר. והשאלה היתה, האם פותחים את יריחו, את

הכביש הראשי. עם כל הרצון להזדרז בסלילת כביש המערכת, זה לוקח הרבה זמן. הסיכום של ראש הממשלה – אני עושה את זה בקיצור – היה לפתוח את יריחו מייד.

עכשיו אני מגיע לנקודה העיקרית. מול השיקולים של אנשים אשר חשבו שאולי לא טוב לפתוח את יריחו לפני ביקורו של ערפאת, מסיבות שונות, עמדה השאלה, מה המשמעות של פתיחת יריחו לתנועה ישראלית חופשית לפני בואו של ערפאת. ולשמחתי, סיכם ראש הממשלה לפתוח את יריחו מייד.

עכשיו אני רוצה שתדע, חבר הכנסת זאבי, שערפאת קיבל דיווחים, שיריחו כעיר ישראלית מלאה תנועה אזרחית, מלאה דגלים ישראלים, פרוצה, והוא עלול להגיע ליריחו ולהימצא כביכול תחת שלטון ישראל. זה היה הנימוק העיקרי – הנימוקים שאתה הבאת נכונים – זה היה הנימוק העיקרי והמכריע בסופו של דבר. אני גם יכול להגיד לך, כי אני ספרתי לקראת הדיונים האלה כמה כלי רכב עוברים ביריחו כל יום, ואתה יודע איפה שטחי האימונים. גם הם ספרו את מספר הטנקים על מובילים שנסעו בכביש הראשי, שעוברים ביריחו, מעבר לכל כלי הרכב האחרים. תאמינו לי, גם אנחנו חושבים על זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

תרשה לי להוסיף משפט.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

בהחלט רבין לפתוח את יריחו היתה לך תרומה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא אמרתי שלא.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני יודע את זה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

פה אנחנו לא משחקים. אני הערכתי מפני שאני שותף לדיונים, אבל בדיונים שותפים הרבה אנשים, אני אומר לשמחתי, ואנחנו שנינו היינו בתפקידים ואנחנו יודעים שהעיקר זה מי המחליט ואיך הוא מחליט; החליט.

למה אני אומר את זה? בעוד אנחנו "משחקים" את המערכת הזאת בשיא הרצינות, מועלית שאלת ירושלים. למה? למה? בשביל מה צריך היה ליצור תמונה כאילו בינינו אין אחדות לגבי ירושלים? רק בשביל שיהיה איזה שדה קרב פוליטי?

יוסף בא-גד (מולדת):

מה עם "אוריינט האוס"?

סגן שר הביטחון מ' גור:

תאמין לי, בא-גד, לא יצא טוב. עכשיו אני מדבר כבר בדיעבד. לא יצא טוב.

יהושע מצא (הליכוד):

מותר לשאול שאלה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מוכן. אני אומר לכם, תעזבו את ירושלים.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה רבין היה צריך להזמין את ערפאת להתפלל בירושלים? אפילו עיתון "הארץ", שהוא בהחלט רחוק מרחק אדיר מעמדת הליכוד, אמר: אמירה מיותרת. הוא הכניס את ירושלים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא אכפת לי לענות אם היושב-ראש יאשר, אבל בתנאי שהדיון מתנהל בצורה מסודרת.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מצא, בבקשה. בזה נגמר. רבותי, יש עוד חמישה חוקים הערב בקריאה ראשונה. זה ייגמר ב-02:00.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני סגן השר, יש לי מלוא ההערכה אליך, ומשום שלא השתכנעתי ואני מתכוון להמשיך כל הזמן, מתוך זה שיקרה לי ירושלים, להעלות אותה לסדר הדין, השאלה שלי אליך היא אחת: אין לי ספק שאתה צודק ואתם לא התחייבתם על ירושלים. אבל כשאני רואה מול עיני מהלכים או אמירות שמובילים לאיזה פתרון, ואני רק אזכיר אותו פתרון של ביילין, שמסתמך על בנבנישתי והשגריר במצרים, שמיר, שמדברים על חלוקתה של העיר לא מהאספקט של חלוקת הריבונות בה, אלא חלוקה פונקציונלית, יש לי דאגה בלב, ואני רואה את זה מול עיני. על זה אני מוסיף את "אורינט האוס" וכו', והדאגה גדולה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני שמח על השאלה. כיוון שהיושב-ראש לחץ, אני אענה לך באופן ישיר.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, טעיתי. יש שמונה נושאים ולא חמישה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני אענה באופן ישיר על הדאגה הזו שלך. זה שאתם מביעים דאגה, אין בלבי ספק, לא רק בלבי, שהדאגה אמיתית. עכשיו אנחנו מדברים על האסטרטגיה הנכונה. כשאמר חבר הכנסת זאבי את מה שאמר לגבי מצרים וירדן, וכאשר אני אמרתי שאנחנו "משחקים", אנחנו יודעים בדיוק אילו גורמים באים בחשבון בהסדר ברבות הימים. אנחנו יודעים טוב מאוד, וחזרנו ואמרנו כל השנים – אני מדבר על מפלגת העבודה – שאסור בשום אופן לנהל מדיניות שתשאיר אותנו לבד עם הפלשתינים, וצריך תמיד לשמור על אופציות אחרות. אני לא עושה עכשיו חשבונות עבר. אני אומר לכם, שכאשר אני מדבר על ניהול אחראי של מערכת, אפשרויות לעתיד זה הנושא המרכזי, לא רק באידיאולוגיה פנימית שלנו אלא בריאל-פוליטיקה, שיכולה להתפתח, למנוע את האפשרויות שאנחנו לא רוצים אותן, אבל אי-אפשר להסתפק במלים, צריך ליצור אסטרטגיה, וצריך לעבוד עליה. אי-אפשר לעשות אותה יום יום בראש חוצות.

יוסף בא-גד (מולדת):

אתה מתואם עם ראש הממשלה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אנחנו מדברים ברצינות עכשיו. כאשר אנחנו אומרים לכם: זה לא תורם לירושלים – נעזוב עכשיו, אני מדבר על מה שהיה עד הרגע, וביקשתי מהלשכה שלי לארגן לי כמה פגישות עם אנשי יש"ע, כפי שדיברתי אתם עד היום, אני רוצה לעשות סיכום של החודש האחרון ולראות מה היה חיובי ומה היה שלילי בונה-פידה. אני מקווה שנוכל להגיע לזה כדי ליצור מכנה משותף להתנהגות בהמשך, כי פה מדובר על לב לבה של המדינה ושל העם היהודי, ואת זה צריך לעשות באחריות ולא רק בהפגנות, תסלחו לי.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לסגן שר הביטחון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר – – –

היו"ר ע' עלי:

הוא כבר ירד.

מיכאל איתן (הליכוד):

עוד דקה.

דוד מגן (הליכוד):

אין לך מושג כמה סגן שר הביטחון מציל את הממשלה בפני האופוזיציה.

מיכאל איתן (הליכוד):

על דעת כל חברי כאן, ואני מקווה, לא יכולנו להתייעץ גם אתך, אדוני סגן יושב-ראש הכנסת ומי שעכשיו מנהל את הישיבה, אני רוצה לומר לסגן שר הביטחון: אנחנו בהחלט מעריכים גם את הגישה שלך וגם את הנוכחות שלך כאן, אבל אנחנו רוצים למחות, וכדאי שתסתכל מה יש מולך. הממשלה – אין שר אחד. כל ספסלי הקואליציה – אין כאן אדם אחד. אתם הבטחתם שאתם תשנו את הנורמות, שתביאו איכות שלטון יותר טובה. איפה כל הקואליציה? איפה מי שצריך למלא את תפקידו ולתת גיבוי להצעות חוק שאתה מביא בשם הממשלה? הנה אנחנו עומדים פה, האופוזיציה, שתפקידנו להפיל את החוקים, להפריע לממשלה בנושאים שיש לנו חילוקי דעות עליהם. בחוק הקודם לא דיברנו מלה. זה היה חוק שיש לגביו אחדות לאומית, שאין עליו ויכוח. אמרנו, נעשה את העבודה. אבל בחוק הזה, שאנחנו לא שלמים אתו, אנחנו עומדים עכשיו, מצד אחד, צריכים לבצע את תפקידנו כאופוזיציה; מצד שני, יש לנו הערכה. לכן, על דעת כל החברים כאן, אנחנו מציעים לך, על מנת שלא נצטרך להפיל את החוק, תדחה את ההצבעה למועד אחר.

יוסף בא-גד (מולדת):

עם תיקונים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

ואם אני אתנגד תצביעו נגד?

מיכאל איתן (הליכוד):

ייפול החוק אם תעמוד על זה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני לא הולך לשבור את הראש. אני אדחה את ההצבעה.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש כאן להבהיר.

יהושע מצא (הליכוד):

האם יש הליך כזה בכלל?

הי"ר ע' עלי:

זהו. אני מבקש להבהיר – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

זה בניגוד לתקנון.

הי"ר ע' עלי:

רבותי, לפי התקנון אין סעיף שמאפשר לדחות, אבל יש איזה נוהל, אם יש הסכמה כללית של כל הנוכחים כאן – אפשר אולי, בהתאם לנוהל, המזכיר, לדחות את ההצבעה למועד אחר?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני אביא לדיון את הדברים שהושמעו פה.

הי"ר ע' עלי:

אולי באמת לדיון הבא גם ההערות שהושמעו כאן יתוקנו.

יהושע מצא (הליכוד):

ואז זה בהתאם לתקנון, כי סגן השר לא סיים את דבריו.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הערה לתקנון ולנוהל.

הי"ר ע' עלי:

בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שבוע, גם אז לפי הצעה של ידידי וחברי הטוב, שאני מאוד מכבד אותו, חבר הכנסת מיכאל איתן, שהוא גם פרלמנטר מעולה, נעשה אותו דבר לגבי חוק של שר האוצר וההצבעה נדחתה למועד אחר. אז היה רצון טוב של האופוזיציה והיום חוזר דבר כזה, אם כי זה בניגוד לתקנון. אם השר, באותו מקרה שר האוצר אברהם שוחט, ובמקרה זה סגן השר גור, לא היה עולה לסכם את הדיון והיה אומר שהוא יסכם במועד אחר, אפשר לדחות את ההצבעה. אבל מאחר שזה לא נעשה, תקנונית אי-אפשר לדחות את ההצבעה. מכיוון שיש כאן רצון טוב – – –

יהושע מצא (הליכוד):

אם סגן השר לא סיים את דבריו והוא מתכוון עוד להשיב, זה תקנוני.

דב שילנסקי (הליכוד):

לא. זה לא כך.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת דב שילנסקי צודק לפחות מההיבט הזה, שזה לא יהיה תקדים.

דב שילנסקי (הליכוד):

מאחר שאנחנו הסכמנו, היה לנו דיון לבבי על רמה ממלכתית עם סגן השר, אני לא רוצה להכשיל. אני רוצה רק להבהיר לכולנו, שזו הפעם האחרונה שאנחנו עושים את זה, ואנחנו מבקשים שיהיה רשום בפרוטוקול על דעת הכול, שזה לא יהיה תקדים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שילנסקי.

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להבהיר. ראשית, סגן השר ישלים את תשובתו בפעם הבאה, כשיביא תיקונים לחוק המונח לפנינו בהתאם להערות שהושמעו בדיון.

שנית, אני מבין שאין כאן אף לא אחד מחברי הכנסת שמתנגד להצעה של חבר הכנסת איתן. אילו היו מתנגדים, לא הייתי מסכים לדחות את ההצעה. אני מבין שיש הסכמה כללית של כל הנוכחים.

דב שילנסקי (הליכוד):

עם הערה של כל הנוכחים, שזה לא ישמש תקדים.

היו"ר ע' עלי:

אם כל הנוכחים כאן מסכימים כולם כאחד לדחות את ההצעה בחוק הזה – יש כאן 15 חברי כנסת מהאופוזיציה; מהקואליציה נמצאים סגן השר גור וחבר הכנסת פורז בלבד – אנחנו דוחים את ההצעה למועד אחר שייקבע, וזה גם ביטוי להערכה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

יש לי הצעה.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אולי תאפשר לי לסיים את המשפט, ואתה בוודאי לא תתנגד לו. זה גם ביטוי להערכה של כולנו לסגן שר הביטחון, שכולנו רוחשים לו כבוד על הדרך שבה הוא משיב ומנהל את העניינים ושומע בלב פתוח וחם.

חבר הכנסת איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אולי אפשר לברר בהתייעצות עם מזכיר הכנסת אם יש אפשרות על-פי התקנון, אם אנחנו מציעים משהו שקשור בנוהל ההצבעה או הצעה לסדר, על-פי הסעיפים הרלבנטיים, אם אפשר לעשות את זה תוך העלאת נושא כזה להצבעה.

היו"ר ע' עלי:

אין צורך להצביע. אנחנו מסבכים עניין. אם יש הסכמה כוללת, אני מחליט שאנחנו דוחים את ההצבעה למועד אחר.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בתנאי שזה לא יהיה תקדים.

היו"ר ע' עלי:

בהמשך לדברים של חבר הכנסת דב שילנסקי ושל חבר הכנסת מיכאל איתן, אין בזה תקדים. בהסכמה כללית דוחים את ההצבעה למועד אחר.

הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד-1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה. יוזם ההצעה הוא חבר הכנסת דוד מגן.

חבר הכנסת סאלח טריף בא להחליף אותי. אני מודה לו.

יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, בבקשה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני כקודמי רוצה להביע השתתפותי בצער משפחתו של תופיק זיאד, שנהרג בתאונת דרכים, ובכך נקטעה דרכו הפוליטית. נקווה שהבית הזה והמשפחה לא ידעו עוד צער.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם ועדת הפנים ואיכות הסביבה אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד-1994, עוד אחד מפירות היוזמה הברוכה של חבר הכנסת דוד מגן, שבספרי החוקים של מדינת ישראל הוא בתחרות די מואצת עם מחוקק אחר אצלנו פה בבית, שממלא את ספרי החוקים – חבר הכנסת פורז. שניהם עושים מלאכה טובה. אני מברך את חבר הכנסת דוד מגן על היוזמות שלו ועל החוק הזה.

הוועדה מביעה תודה מיוחדת למפקח הארצי על הבחירות, עורך-הדין אהוד שיל"ת, על עזרתו הרבה במתן ביטוי לרצון הוועדה לפרט בחוק את הסדרי הבחירות למועצות האזוריות.

אדוני היושב-ראש, החוק קובע לא רק את מועד הבחירות לכל המועצות האזוריות אלא גם את הדרך לקבוע את מועד הבחירות הראשונות לכל מועצה אזורית אחרי כינונה.

אנחנו יודעים שהיום הבחירות למועצות האזוריות נערכות על פני תקופה של שנים, אין מועד אחיד, הכול כפי שנקבע על-ידי המפקח הארצי על הבחירות סמוך או בתום תקופת כהונתה של המועצה. פה באים לקבוע מועד בחירות לכל מועצה אזורית אחרי כינונה.

כן נקבעות הוראות שלפיהן יכול שר הפנים, בהתייעצות עם ועדת הפנים ואיכות הסביבה, לדחות מועד בחירות במועצה אזורית פלונית כאשר הנסיבות מחייבות את הדבר, ולפעמים גם את מועד הבחירות שלאחריהן באותה מועצה אזורית. אנחנו יודעים שיש פרובלמטיקה מיוחדת למועצות אזוריות, כך שיכול להיות שמועצה אזורית תכהן גם שתי קדנציות ומעלה, שלוש קדנציות, ובשל נסיבות מחייבות לא קובעים להן מועד בחירות.

בהוראת מעבר בחוק זה, של חבר הכנסת מגן, נקבע שמועד הבחירות הראשונות לכל המועצות האזוריות יהיה לא לפני שנת התשנ"ח. לעניין זה יש הסתייגות אחת של חבר הכנסת הירשזון, ואם הוא ינמק את הצעתו אבקש לענות, אם יהיה צורך.

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך מאוד. אנחנו צריכים לעבור להצבעה.

היו"ר ס' טריף:

לפני כן, תרשו לי, חברי הבית, להביע צער וכאב אישי על מותו הטרגי של חבר, חברנו, חבר הכנסת תופיק זיאד. אני מבין שכל חברי הבית וכל הסיעות שותפים לכאב הזה. אנחנו מביעים את תנחומינו האישיים למשפחה ולציבור הערבי ולכל אלה שהיו בדרכו והלכו אתו דרך ארוכה. חבר הכנסת תופיק זיאד, יהי זכרו ברוך.

אני מתכבד להזמין את היוזם ומציע החוק, חבר הכנסת דוד מגן. אחרי כן יש הסתייגות של חבר הכנסת הירשזון.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אתייחס במשפט אחד לעצם הצעת החוק, ובשלושה משפטים – לתקדימים שנרשמים בהליך החקיקה בקריאה שנייה ושלישית בכנסת בשבועות האחרונים.

הצעת החוק במקורה התכוונה לאחד את מועד הבחירות לרשויות המקומיות, מועצות אזוריות, יחד עם העיריות והמועצות המקומיות. התנגדות של סיעת העבודה והמפד"ל הולידה פשרה, לאחר משא-ומתן של שנתיים ולאחר דיונים עמוקים בוועדת הפנים. הפשרה מונחת היום לקריאה שנייה במסגרת הצעת החוק ומדברת על כך שלא יהיה איחוד במועד, אלא שכל המועצות האזוריות ייבחרו באותו תאריך. גם זה התקבל לאחר הרבה מאוד ויכוחים עם משרד הפנים.

ההצעה המקורית היתה מרחיקה-לכת, וההצעה המונחת על שולחן הכנסת אומרת שהמועצות האזוריות אומנם תיבחרנה בנפרד, אבל, באותו יום.

אברהם פורז (מרצ):

לפי המצב היום כל אחת יכולה להיבחר בנפרד?

דוד מגן (הליכוד):

כן. לא רק יכולה, אלא כל אחת נבחרת בנפרד. לפי דעתי, זה מצב לא תקין.

שאול יהלום (מפד"ל):

מה רע בזה?

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת יהלום, כשהיית בחוץ הזכרתי שבמקור היתה הצעה אחרת וכן את התנגדות סיעת העבודה והמפד"ל לעניין. הזכרתי את הצעת המפד"ל – – –

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אני מבקש מכם לשבת. חבר הכנסת בא-גד.

דוד מגן (הליכוד):

הזכרתי את הצעת המפד"ל בזמן הקריאה הראשונה, כאשר חבר הכנסת יצחק לוי, חבר סיעתך, אמר – ואני מצטט אותו, פחות או יותר – איחוד המועד עם כל הרשויות המקומיות, לא; איחוד הבחירות

במועצות האזוריות כקבוצה אחת, כן. מה רע שאני מקבל את דעתו של חבר הכנסת יצחק לוי, ודעתו זו היא שאומצה על-ידי ועדת הפנים ומשרד הפנים?

וכאן אני עובר לעניין האחר. חבר הכנסת פורז, זה מגיע במיוחד לך. לפני שלושה שבועות, בעת הצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק – – –

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת זנדברג ואני חושדים שצדקת במקור. כל הבחירות לרשויות המקומיות צריכות להיות באותו מועד. זו התקדמות.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת, זה לא הזמן לדיון עכשיו.

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת פורז וזנדברג, לפני שלושה שבועות ניגשה הכנסת להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק של חבר הכנסת יהושע מצא – ביטוח רפואי לקטינים. היה תקדים שאני לא זוכר. בעת ההצבעה בקריאה השנייה, בשונה מכל הסיכומים אשר היו בוועדות ובמשאים-ובמתנים בין המציע לבין הממשלה ובין הסיעות הגדולות – בבת אחת, מארב פרלמנטרי, סיעת העבודה הצביעה וקברה את החוק.

אני מודיע כאן, אדוני היושב-ראש, אם יש כוונה – וראיתי כאן התרוצצות שאני לא מבין אותה – של אנשים שנמנעו מלהשתתף בדיונים של ועדת הפנים, שלא הגישו הסתייגויות, שמשום-מה, משום ששר הפנים עדיין קובע משהו בעניין, ושר הפנים קובע בעניין בכל הרשויות המקומיות, והצעת החוק לא גורפת מספיק לטעמם, אם יש כוונה לערוך מארבים בהצבעה גם בקריאה שנייה, אני מודיע לך, אדוני היושב-ראש, אתה תראה כאן שרשרת של נפילות של הצעות בקריאה שנייה למרות הסכמות שמושגות לכאורה.

אברהם פורז (מרצ):

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

--- מה זה?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת הירשזון. אני מסכים אתך, תעשה הצבעה. תשאל אותו ותדברו ביניכם. הדיון תם בוועדת הפנים. חבר הכנסת הירשזון, יש לך הסתייגות, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

בשביל מה?

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תודה רבה על הגנתך. אני מאוד מודה לך.

אדוני היושב-ראש, אני וחברי משתתפים באבלה של המשפחה של חבר הכנסת תופיק זיאד ומביעים תנחומים למשפחתו.

אשר להצעת החוק, אני מברך את ידידי חבר הכנסת דוד מגן על הצעת החוק הזאת, אבל אינני מאושר ממנה. אני חושב שההצעה האמיתית היתה צריכה להיות כזאת שהבחירות לרשויות המקומיות מתקיימות באותו זמן, חבר הכנסת יהלום, ולא אחד עושה לעצמו שבת ביום זה ואחד עושה שבת לעצמו ביום אחר.

אבל, אני מבין שזו תוצאה של מאבקים, אין מנוס ויש התפשרות. לכן, אני מבקש רק לסייג את הסתייגותי שבסעיף קטן (א), במקום "לא קודם לשנת התשנ"ח" יבוא "לא קודם לשנת התשנ"ה ולא יאוחר משנת התשנ"ח". אינני עומד על התשנ"ה. אבל אני עומד על כך שזה יהיה לא יאוחר משנת התשנ"ח. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק המועצות האזוריות. אין עכשיו משאים-ומתנים.

לסעיפים 1 עד 4 אין הסתייגויות.

הצבעה מס' 6

בעד הסעיפים 1-4 – 12

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיפים 1-4 נתקבלו.

היו"ר ס' טריף:

12 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיפים 1 עד 4 נתקבלו בקריאה שנייה. אנחנו ממשיכים. בסעיף 5 נצביע בהתחלה על הסתייגותו של חבר הכנסת הירשזון.

הצבעה מס' 7

בעד התיקון של חבר הכנסת א' הירשזון לסעיף 5 – 7

נגד – 6

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' הירשזון לסעיף 5 נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

שבעה בעד, שישה מתנגדים, אין נמנעים. ההסתייגות של חבר הכנסת הירשזון נתקבלה. עכשיו נצביע על סעיף 5, בכלל זה התוספת של חבר הכנסת הירשזון.

הצבעה מס' 8

בעד סעיף 5, עם התיקון שנתקבל – 12

נגד – 4

נמנעים – אין

סעיף 5, עם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

12 בעד, ארבעה נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 5 נתקבל.

אני מעמיד להצבעה את סעיפים 6-7 כהצעת הוועדה, ללא הסתייגויות.

הצבעה מס' 9

בעד סעיפים 6-7 – 11

נגד – 2

נמנעים – אין

סעיפים 6-7 נתקבלו.

היו"ר ס' טריף:

11 בעד, שניים נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיפים 6 ו-7 נתקבלו בקריאה שנייה. לפני שאנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שלישית, אדוני יושב-ראש הוועדה, לאור הסתייגותו של חבר הכנסת הירשזון שהתקבלה, מה עמדתך?

חבר הכנסת מגן, חבר סיעתך מביא הסתייגויות.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה קורה עכשיו?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

חבר הכנסת איתן, אתה מנכ"ל הכנסת הזאת? עליתי לדבר, מה אתה שואל מה אני עושה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני גם לא סטטיסט.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

מייד אסביר לך. חבר הכנסת איתן, מאחר שעברה הסתייגות, בניגוד לדעת הוועדה, יש לי זכות לקחת את החוק חזרה. זה מה שנשאלתי. אולם מאחר שהחוק הזה – – –

קריאה:

ברם.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

יהיה ברם. אולם, מאחר שהחוק הזה – – – חבר הכנסת חנן פורת, אתה מפריע לי ברגע די דרמטי. מאחר שחבר הכנסת דוד מגן – ואני לא מתלוצץ – ניהל משא-ומתן ארוך ומייגע של חודשים רבים עם סיעות שונות, ובעיקר עם מפלגת העבודה, והגיע אתן לסיכומים, אני רוצה לשאול את חבר הכנסת דוד מגן – אולי זה לא מקובל – אם חבר הכנסת דוד מגן יגיד לי שהחוק הזה עם התיקון הזה נראה לו במהותו, ולא יכולה להיות התנגדות, אני לא אקח את החוק חזרה. חבר הכנסת מגן?

דוד מגן (הליכוד):

ההסתייגות משמעותה ששר הפנים יצטרך לקיים את הבחירות לא אחרי 1998, וזה עולה בערך בקנה אחד עם כוונת החוק.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

תודה רבה, אדוני. אני לא לוקח את החוק בחזרה.

משה גפני (יהדות התורה):

יש לי שאלה אל יושב-ראש ועדת הפנים.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת מצא כבר ירד. תוכל לשאול אותו אחר כך.

אנחנו ניגש להצבעה על חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד-1994, בקריאה שלישית. נא להצביע – מי בעד ומי נגד.

הצבעה מס' 10

בעד החוק – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד-1994, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

ללא הפתעות, 16 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שחוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד-1994, התקבל.

אני מברך את יוזם החוק, חבר הכנסת דוד מגן, ואת יושב-ראש הוועדה חבר הכנסת מצא. אני מודה לכולכם.

בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזוהמים; בטיחות הרחצה בים

ובברכות השחייה

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום בנושא: בריאות ציבור המתרחצים בחופי ים מזוהמים, של חבר הכנסת אברהם הירשזון, ובטיחות הרחצה בים ובבריכות השחייה, של חבר הכנסת דוד מגן, הצעות סיכום בלבד. ראשית, חבר הכנסת אברהם הירשזון, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, שיהיה ברור שיש הצעות סיכום של חבר הכנסת הירשזון והצעות סיכום שלי.

היו"ר ס' טריף:

כך זה בסדר-היום וכך זה יהיה, חבר הכנסת מגן, שלא יהיה לך חשש.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לקרוא את הצעות הסיכום לאחר הדיון המעניין והמרתק שהתקיים פה לפני שבוע.

1. הכנסת קוראת לכל משרדי הממשלה לתת עדיפות מיוחדת לכל נושאי איכות הסביבה ואיכות החיים, ובמיוחד בשנה זו, שהיא שנת איכות הסביבה.

2. הכנסת קוראת למשרד האוצר, למשרד הפנים, להעמיד תקציבים מיוחדים לטובת איגוד ערים דן לביוב ולכל הרשויות המקומיות המצטרפות לאיגוד, לצורך הנחת הקו המזרחי, לשם איסוף והובלת השפכים למפעלי הטיהור – ה"שפדן".

3. הכנסת קוראת למשרד לאיכות הסביבה לקדם את החקיקה בנושא זיהומי ים, אוויר, נהרות, רעלים, מי תהום, מקווי מים וביוב בפרט ואיכות הסביבה והחיים בכלל. כן נדרש המשרד לפרסם בעיתונות היומית ובשילוט חופים את התוצאות המעבדתיות של מי הים ואת גבולות המותר והאסור, כמעשה של יום יום.

4. הכנסת קוראת למשרד החינוך התרבות והספורט לפעול להגברת המודעות והכרת נושא איכות הסביבה, סכנות הזיהומים בים ובכלל.

5. יועמדו אמצעים להרחקת סכנת זיהום החופים ואתרי הרחצה במי השופכין.

6. חוף העלול להזדהם בשל תקלה במערכת הביוב ייסגר לאלתר, ותוצב משמרת למניעת הרחצה בו, כל עוד טמונה סכנה בריאותית למתרחצים.

7. תוצאות בדיקת דגימות יומיומיות בהיבט הבריאותי יפורסמו בתחום החוף על גבי שלט גדול ובולט ו/או דגל בצבע מיוחד, המתריע כי הרחצה אסורה בחוף זה באותו יום.

תודה רבה לך, אדוני.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת הירשזון.

חבר הכנסת דוד מגן, סיכום דיון בנושא בטיחות הרחצה בים ובבריכות השחייה, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הואיל והדיון היה דיון משולב, אין מניעה לראות את הצעות ההחלטה שאני מגיש כחלק משלים להצעות שחבר הכנסת הירשזון קרא, ואני מציע להוסיף:

8. בעונת הרחצה של קיץ התשנ"ד, יינקטו אמצעים מיוחדים ויוחל בתהליכים לשינוי התפיסה המערכתית בכל הקשור בהבטחת שלומם ובריאותם של המתרחצים בים, בבריכות השחייה, במקווי המים השונים ובנהרות.

9. הממשלה, באמצעות ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל, תפעל לאלתר להגדרת האחריות של כל אחד מהגורמים הבאים: א. משרד הפנים; ב. הרשויות המקומיות; ג. משרד החינוך התרבות והספורט; ד. המשרד לאיכות הסביבה; ה. משרד הבריאות; ו. משרד המשטרה; ז. משרד התיירות; ח. משרד העבודה והרווחה; ט. משרד התחבורה; י. משרד האוצר – בתחום הכנת תשתית בריאותית במקומות הרחצה המוכרזים והמוכרים והבטחתה ובתחום צמצום סכנת הטביעה והתאונות במקומות אלו. במקביל להגדרת תחומי האחריות, יוגדר ויובטח התיאום בין כל הגורמים הנ"ל, למען הבטח שלומם ובריאותם של המשתמש באתרי הרחצה.

10. תופעל תוכנית ללימודי שחייה בכל בתי-הספר היסודיים והכרת הסכנות האורבות בים.

11. תיאסר תנועת כלי שיט, למעט כלי שיט לשיטור ולהצלה, במקום המיועד לרחצה.

12. ייקבעו תקנים ברורים וסבירים לסידורי הצלה בחופים, לרבות קביעת מספר המצילים, דרכי הכשרתם, נוהלי הפעלת תקשורת להזעקת רכב חירום וכיוצא בזה, בהתחשב בפוטנציאל הסיכונים הקשור גם למספר המשתמשים בכל חוף.

13. יינקטו אמצעי הרתעה וענישה כלפי המתרחצים בחופים שהוגדרו כאסורים לרחצה, ויוגברו אמצעי הפיקוח במגמה להגביר אכיפת החוק והתקנות.

14. יושב-ראש ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל ידווח לכנסת, בתום עונת הרחצה התשנ"ד, ולא יאוחר מיום י"ב בחשוון התשנ"ה – 17 באוקטובר 1994, על הפעולות שנקטו מכוח ההחלטות הנ"ל, על הלקחים שנלמדו ועל התוכניות לקראת קיץ התשנ"ה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

אם כן, חברי הכנסת הנכבדים, אנחנו נצביע על הצעות הסיכום של חבר הכנסת הירשזון וחבר הכנסת דוד מגן ביחד. נא להצביע – מי בעד, מי נגד. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 11

בעד הצעות הסיכום – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

הצעות הסיכום שהביאו חברי הכנסת א' הירשזון וד' מגן נתקבלו.

היו"ר ס' טריף:

תוצאות ההצבעה: חמישה בעד, ללא מתנגדים, ללא נמנעים. אני קובע שהצעות הסיכום של חבר הכנסת מגן והירשזון נתקבלו. אני מודה לכם.

דוח מבקר המדינה מס' 44; דוח מבקר המדינה מס' 44 לסעיפיו השונים

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בנושא הבא בסדר-היום: דוח מבקר המדינה מס' 44. רשומים חברי כנסת, ואני מתכבד להזמין את חבר הכנסת דוד מגן לפתוח את הדיון המשולב על דוח מבקר המדינה, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דוח מבקר המדינה 44 חמור, אך חומרתו לא מצדיקה בשום אופן את התגובה ההיסטרית של גורמים בכירים בממשלה, כשראש הממשלה צועד לפני שריו בהתקפה בוטה ואישית נגד מבקרת המדינה, אשר כל "חטאה" היה עריכת דוח שנתי המתחייב מהוראת החוק.

מבקרת המדינה, השופטת בדימוס מרים בן-פורת, עושה עבודתה נאמנה וללא משוא פנים, ומול השתלחויות ראש הממשלה וחלק מחבריו לממשלה עומדת הכנסת, והיא צריכה להבהיר זאת היום חזר ובהבהר, כחומה בצורה המגינה על מעמדו של מבקר המדינה כרשות נפרדת ועצמאית.

אני רוצה להזכיר ליושב-ראש ולחברי הכנסת, כי בצמוד להנחת דוח מבקר המדינה שמענו התבטאויות חסרות תקדים מאת ראש הממשלה, אשר השתלח במבקרת המדינה.

על אותו רקע, מילאתי את תפקידי כיושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, והרשיתי לעצמי לכנס את הוועדה, כדי לדון בהתבטאויות החריפות, החריגות והבלתי מקובלות של ראש הממשלה כלפי מבקר המדינה.

בעקבות אותו דיון, כתבתי לו ב-20 במאי 1994 מכתב, אשר עד עצם היום הזה טרם נענה. בגלל השעה המאוחרת, אצטט רק שני קטעים במכתב. פתחתי וכתבתי: "דווקא על רקע חומרתו של דוח מבקר המדינה 44, ציפיתי כי תפעיל סמכויותיך הרחבות והשפעתך הגדולה, כדי שהרשות המבצעת על כל מרכיביה תתייחס בכובד ראש להערות מבקר המדינה ותתקן במהירות וביסודיות את כל הליקויים שנחשפו". חתמתי את המכתב בקטע: "מול התקוות הנ"ל, אני חש אכזבה עמוקה מגל ההשתלחויות של גורמים בממשלה כנגד מבקר המדינה. ההתבטאויות של שר התעשייה והמסחר ושל היועץ המשפטי לממשלה נראות לנו מוזרות, מזיקות ומסוכנות, ועל כולן עולה ציטוט דבריי בעיתונות הבוקר, כאילו בהתייחסותך למבקרת המדינה אמרת אתמול – 23 במאי – מי היא שתצפץ ותדבר על הפלמ"ח? אם הציטוט מדויק, יהיה עלי להציעך לחזור מדברים אלו, או לתקנם ולהבהירם. הוועדה לענייני ביקורת המדינה, בישיבתה היום, חוזרת ומחזקת את ידי המבקרת, ומעניקה לה פה-אחד גיבוי מוחלט. בשם הוועדה מבקש אני, כי תורה להפסיק לאלתר את מסע ההשתלחויות כלפי מבקרת המדינה, העושה את מלאכתה נאמנה, במסירות, ביסודיות ובחריצות הראויה לכל שבח".

אדוני היושב-ראש, אמרתי שהמכתב הזה טרם נענה, אבל למען ההגינות אני חייב לומר, כי ראש הממשלה יזם פגישה אישית עם מבקרת המדינה, ובעקבות אותו ביקור פרסמה לשכת ראש הממשלה הודעה בדבר התפייסות בינו לבין מבקרת המדינה. הכנסת צריכה לתהות ולשאול, מה נאמר באותה פגישה. ראש הממשלה, ראש הרשות המבצעת, אשר השתלח במבקרת המדינה בפומבי, צריך היה לענות על המכתב הזה בגלוי, או להתייצב בפורום פומבי ולהביע את ההתנצלות, אשר אני מעריך – אינני יודע – כי הביע כנראה באוזני מבקרת המדינה באופן פרטי. מי שהשתלח, מי

שניסה לערער את מעמדה של מבקרת המדינה, מי שניסה לתקוף אותה אישית, צריך לחזור בו בפומבי ולא בסתר.

אני מבקש להזכיר לחברי הכנסת, לראש הממשלה ולחברי הממשלה שני סעיפים בחוק-יסוד: מבקר המדינה. סעיף 2(ב) אומר: מבקר המדינה יבחן את חוקיות הפעולות, טוהר המידות, הניהול התקין, היעילות והחיסכון של הגופים המבוקרים, וכל עניין אחר שיראה בו צורך. על רקע הדברים המופיעים היום בדוח 44, אני מדגיש כי מבקרת המדינה התייחסה בפירוש להיבט של חוקיות הפעולות. היא נגעה כמובן גם בכל שאר ההיבטים. על רקע זה נערכים דיונים מעמיקים בוועדה לענייני ביקורת המדינה, ואני מקווה כי המטלות שהחוק מטיל על היועץ המשפטי לממשלה תמולאנה עד תומן, כדי שהחששות העולים במישרין ובעקיפין מדוח מבקר המדינה, יתבהרו ויתבררו עד תומם.

הסעיף האחר שאני מבקש להדגיש בחוק-היסוד הוא סעיף 6, האומר: במילוי תפקידיו יהיה מבקר המדינה אחראי בפני הכנסת בלבד, ולא יהיה תלוי בממשלה. אני אומר זאת כדי להזכיר את הדברים לכל אלה שניסו לפתח אופנה חדשה: אם אין תשובות אמיתיות על הערות המבקר, תקוף את המבקר. אני אומר את הדברים גם לראש הממשלה, גם לשר החוץ וגם לשר התעשייה והמסחר, אשר מאז פרסומו של דוח 44 מתנצח בכל הזדמנות עם מבקרת המדינה, אינו מוכן לקבל את הערותיה, וממשיך – כנראה בעידודו של ראש הממשלה, ואני מקווה שאני טועה בהנחה זו – לתקוף ולנסות לערער את עבודת מבקרת המדינה בתחומים שאינם שלו. לא שר התעשייה והמסחר צריך לקבוע למבקרת המדינה מה סדר העדיפויות של עבודתה. הוא צריך לעשות סדר במשרדו, לתקן את השגיאות, להתייחס להערות, ולא להגיב ולומר שמבקרת המדינה אינה מבצעת ביקורות במקומות אחרים. נמתין לדוח 45, ובעזרת השם לדוח 46, ונראה אם אומנם מתבצעות ביקורות ובדיקות גם בתחומים אחרים.

אי-אפשר להעלות את הנושא לדיון בכנסת בלי להתייחס לתופעה המוזרה והמסוכנת של ההתבטאויות החריגות והחריפות של היועץ המשפטי לממשלה. היועץ המשפטי לממשלה, לפי דעתי – ואמרתיו לו זאת במסגרת הישיבה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה – נפל קורבן לחוסר הניסיון שלו. אני בטוח שהוא לא התכוון, אבל בהתבטאויות חסרות אחריות הוא יצר רושם שהוא נטל על עצמו משימה קשה, לקעקע את מעמדה של מבקרת המדינה. אנו, ככנסת, חייבים להביע גם בפומבי את תמיהתנו על צעדיו התמוהים. אני מאוד מקווה, כי אותם עיתונאים הכותבים כי כל כוונותיו של היועץ המשפטי לממשלה בהתקפות הבלתי צודקות, הבלתי נכונות והמסוכנות על מבקרת המדינה, לא באו אלא כדי לשאת חן בעיני ראש הממשלה טועים. אסור שיווצר אפילו רושם כזה, בוודאי אסור שיווצר מצב שכזה.

אני עדיין מעניק אשראי ליועץ המשפטי לממשלה, ומאמין שלא אלו הן כוונותיו, והוא ימצא את ההזדמנות המתאימה והמוקדמת, אף שהיו לו כמה הזדמנויות בשבועות האחרונים והן הוחמצו; אני מקווה שימצא את ההזדמנות הפומבית המוקדמת, כדי להביע חרטה, כדי לתקן את דבריו ולהדגיש שלא היתה לו ואין לו שום כוונה לפגוע במוסד מבקר המדינה, שהוא כזכור רשות עצמאית ובלתי תלויה, ככתוב וכמפורט בסעיף 6.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להדגיש, כי דוח מס' 44 חמור הרבה יותר מכפי שהוא נראה לכאורה. הוועדה לענייני ביקורת המדינה, בתקופה בת חודש וחצי, מאז הונח הדוח לפנייה, ב-18 במאי 1994, הספיקה לתקוף ולברר 91 נושאים.

לא אזכיר את כל הנושאים בגלל קוצר הזמן, אך בוודאי יוכל להעיד כאן חבר הכנסת שאול יהלום, חבר הוועדה לענייני ביקורת המדינה, כי אני, כחבר ותיק בכנסת, לא זוכר מחזה מביך ואפילו מביש כמו זה שנתקלתי בו לפני שבוע בישיבה פתוחה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה. הוועדה דנה דיון מס' 2 בהסדר ההבראה של קופת-חולים, המופיע כפרק בדוח מבקר המדינה מס' 44. הופיעו בפניו שר האוצר, שר הבריאות ושר הבריאות לשעבר, חבר הכנסת חיים רמון. לא זכורות לי התבטאויות חריפות והאשמות חריפות בין שני אישים שהיו חברים באותה ממשלה, על אותו עניין. שר האוצר האשים את שר הבריאות לשעבר בשחיתויות. שר הבריאות לשעבר האשים וכינה את שר האוצר "מושחת", ואנו, חברי הוועדה, ישבנו, תהינו ולא האמנו למשמע אוזנינו ולמראה עינינו.

על רקע חומרת העניינים, ואמרתי שהחומרה הולכת ומתגלה יותר ויותר, בכל ישיבה אנחנו נעשים מודאגים יותר. אנחנו רואים שהדוח טומן בחובו ביקורת נוקבת יותר מכפי שנראה בקריאה ראשונה. זוהי הממשלה החדשה, אשר הבטיחה טוהר מידות, אשר הבטיחה לשרש את המינהל הלא-תקין.

אמרתי כי לא אציין ולא ארחיב אפילו אותם 91 נושאים שכבר נבדקו על-ידי הוועדה. אבל, דומני כי הניסיונות הנעשים לאחרונה להצר את עבודתה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה הם ניסיונות שצריך לבלום אותם, ומייד.

בשבועיים האחרונים – ומהבחינה הזאת אני רוצה לומר שאני מאוד מצטער שחבר הכנסת חגי מירום, יושב-ראש ועדת הכנסת, שהשתתף ביזומה לכלול את הנושא בסדר-היום, לא נמצא כאן במליאה, כי רציתי להקדיש פרק מיוחד ליושב-ראש ועדת הכנסת חגי מירום, אבל אני לא אנהג כמוהו ולא אומר את ביקורתי עליו, כפי שהוא נוהג לומר עלי בישיבות ועדת הכנסת, או בישיבת סיעת העבודה בשבוע שעבר. אני מחכה, אדוני היושב-ראש, להזדמנות הראשונה, ואני מקווה שהיא תינתן, להתמודד עם יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר סיעת העבודה, אשר כנראה חוזר בו מהביקורת שלו כלפי הממשלה ומנסה להטיח ביקורת בוועדה לענייני ביקורת המדינה.

אני אסתפק בעניין הזה, בגלל היעדרו, ואומר רק משפט אחד: ועדת הכנסת איננה ועדת-על, והוא לא יוכל בשום אופן לשבש את עבודתה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה. הוועדה לענייני ביקורת המדינה מבצעת את תפקידה לפי החוק, ומי שמנסה למנוע צירוף חברים לוועדה כפי שהחוק מחייב, יצטרך לתת על כך דין-וחשבון. אמרתי שההגינות מחייבת אותי שלא להרחיב בסוגיה הזו בגלל היעדרו, גם אם הוא הרשה לעצמו להתייחס לעבודת הוועדה ולי אישית בפורומים שאני לא יכול להשתתף בהם, בוודאי לא בסיעת העבודה, ובוודאי לא בישיבות של ועדת הכנסת, כשהוא לא כותב את הנושא על סדר-היום ונמנע מלהזמין אותי לדיון בנושא.

אדוני היושב-ראש, אני מנצל כמובן את זה שאתה גם חבר נשיאות הכנסת, ואני אומר כך: יש לנו תחושה כי לאחר שהוועדה לענייני ביקורת המדינה גילתה כוונות לבדוק וללמוד את דוח 44 ביסודיות, לנסות לתרום תרומה ציבורית בתיקון הליקויים, תיקון אמיתי, לרבות שינוי התפיסה המערכתית בחלק מהנושאים, למשל, אדוני היושב-ראש, אף שהזמן מוגבל, אני רוצה לומר בשתי דקות: לא ייתכן שאנחנו נטפל כמה שנים בנושא חומרים המסוכנים ונבדוק כל משרד לגופו ולא ננסה ליצור פעולת תיאום; ואם יהיה צורך – לפנות לראש הממשלה ולדפוק על השולחן ולהגיד לראש הממשלה: אחוז את השור בקרניו, יש כאן מערכת של תיאומים בין שבעה גורמים שונים. אם ראש הממשלה לא ייטול על עצמו את עבודת התיאום או יפקיד אותה בידי מישהו אחר בצורה הברורה ביותר, אנחנו צפויים לסכנה בכל מה שקשור בעניינים הטמונים בחומרים המסוכנים.

או בסוגיה אחרת שהפינו לראש הממשלה – משק המים. 17 רשויות סטטוטוריות ואחרות מטפלות במשק המים, ואנחנו עומדים בפני שוקת שבורה. פנינו וביקשנו שינוי התפיסה המערכתית, כדי שחלילה לא יגיע משק המים לידי משבר חמור בשנים הקרובות. עשינו זאת גם בנושאים אחרים.

מול הדברים הללו אנחנו רואים ניסיונות להצר את עבודת הוועדה. הניסיונות הללו מגיעים כנראה מכיוון הסיעה השלטת, מכיוון מפלגת העבודה. פניתי היום אל יושב-ראש הכנסת במכתב האומר חד-משמעית, כי אם הניסיונות החיצוניים להשפיע על עבודת הוועדה יישאו פרי, הוועדה תסיק מסקנות מרחיקות לכת ותביא את הדברים לידי דיון ציבורי בפרלמנט ועל כל במה ציבורית אחרת, משום ש"איני מכיר דרך למילוי תפקידי הוועדה זולת הדרך שנקבעה עם כניסתי לתפקיד היושב-ראש". זהו קטע ממכתב שכתבתי ליושב-ראש הכנסת, וקבעתי כמה כללים: הוועדה מקיימת שמונה דיונים בממוצע בשבוע, עורכת סיורי שטח בתיאום עם מבקר המדינה, מגישה סיכומים והצעות למליאת הכנסת, עוקבת אחר תיקון הליקויים שעליהם מצביע המבקר, מנהלת מעקב להבטחת מימוש החלטות הכנסת בכל הקשור לביקורת המדינה.

אני כותב ליושב-ראש הכנסת: אין טעם בקיום הוועדה אלא אם דיוניה מקיפים, יסודיים ומעמיקים והיא מצליחה אף לסכמם. זאת הסיבה שהוועדה מתכנסת ופועלת ארבעה ימים בשבוע. דרך אגב, השבוע אנחנו נאלצים בכורח הנסיבות להתכנס חמש פעמים.

בסופו של המכתב אני פונה אל יושב-ראש הכנסת ומציין: "יש דיספרופורציה בולטת בין היקף ועומק הפעילות של מבקר לבין כוח האדם העומד לרשות הוועדה במגמה לסייע לה לדון בדוחות המבקר כמפורט בחוק. יש גם דיספרופורציה בכנסת, בין אמצעי כוח האדם העומדים לרשות המרכיבים השונים של הבית לבין האמצעים העומדים לרשות הוועדה לצורך קיום הוראת החוק. אני בטוח שצמצום אמצעי הוועדה לענייני ביקורת המדינה נעשה בטעות ובתום לב, ולא היתה בעבר ובהווה כל כוונה לפגוע ביכולתה לתפקד. אני מבקש ממך להיכנס בדחיפות בעובי הקורה, במגמה להחזיר לוועדה את הכלים הדרושים למילוי תפקידיה".

לסיום, אני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, שאני מקווה שהשמועות המגיעות אלינו, כאילו יש כוונה לנסות לצמצם את ביקורת המדינה על-ידי הגבלת האפשרות של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לפעול ולנתח וללמוד ולהתייחס לכל הערות מבקר המדינה – אם יש ניסיון כזה, סופו שייכשל, ואנחנו נכונים למאבק.

אני קורא לכל גורמי הבית, יושב-ראש הכנסת, יושב-ראש ועדת הכנסת ואחרים, לא להיכנע בשום אופן לקו החדש שאותו מוביל ראש הממשלה – התקפות נגד מבקר המדינה; ואיך אמרו בזמן על ההתנחלויות – "יבוש" הוועדות העוסקות בביקורת המדינה בכנסת. מי שינסה זאת לא יצליח, ואני מקווה שנזכה לטיפול דחוף בסוגיות שהעלינו ונוכל לתרום את תרומתנו לתיקון המידות.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

חברי הכנסת, אני פותח את הדיון ואני מבקש ומודיע שרשימת הדוברים סגורה. אני אקפיד על הזמן, ומי שאינו נוכח יאבד את תורו אם אקרא את שמו והוא לא יהיה באולם.

אני מבקש להזמין את ראשון הדוברים, חבר הכנסת שאול יהלום, אחד המציעים, שיקבל חמש דקות. כל דובר אחר יקבל שלוש דקות. אני כבר מודיע, אדוני – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

המציעים רק חמש דקות?

יוסף בא-גד (מולדת):

אנחנו המציעים של החלק השני בדיון המשולב.

היו"ר ס' טריף:

אם אתה מציע, אתה תקבל חמש דקות. אל תדאג. אין ספק.

בבקשה, אדוני, חבר הכנסת יהלום. אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

שאול יהלום (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לכאורה עומד כאן לדיון דוח מבקרת המדינה. למעשה עומד כאן לדיון המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל, אמון העם ואזרחי המדינה במשטר, כאשר הדברים האלה הולכים ומתערערים, הולכים ומתרופפים, והסמליות הגדולה של ההתרופפות דווקא ניכרת בתגובות מערכת השלטון – – –

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אתם מפריעים לחברכם. אני מבקש מכם. חבר הכנסת איתן. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אתה מפריע לחבר הכנסת יהלום. אני מבקש ממך.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — — בתגובות של מערכת השלטון על הדוח. מה קורה? אנחנו רגילים לכך או מודעים לכך או חייבים להקפיד על כך שיהיו במדינת ישראל שלושה גורמים אובייקטיביים מורמים מעם, שאינם ניתנים לכיפוף פוליטי, וכל עוד שלושת הגורמים האלה אינם כאלה, האסון למשטר הדמוקרטי ברור וודאי. שלושת הגורמים האלה הם קודם כול בית-המשפט, מערכת המשפט בראשות בית-המשפט העליון; היועץ המשפטי לממשלה, שלמעשה הוא ראש מערכת התביעה והוא היועץ המשפטי למדינה ולא לממשלה, הוא בוודאי לא יועץ משפטי לראש הממשלה, ובוודאי אסור לו לשקול שיקולים פוליטיים לפי הקואליציה או לפי האופוזיציה, או לתת את דעתו יותר לכיוון הממשלה והקואליציה; וכמובן האישיות השלישית – מבקרת המדינה.

ברגע שאחד מהם מתרופף ומתכופף פוליטית, אחד משלושת היסודות הדמוקרטיים הולך ומאבד את משמעותו, והדבר פוגע וחודר אל תוך אושיות הדמוקרטיה, מייאש את הציבור, ועלול להביא להרס כל משטרנו המוסרי שהנהגנו בארץ.

אתחיל במבקרת המדינה. אין היום במדינה אדם שאינו רואה שמבקרת המדינה אובייקטיבית. הדוח כלפי ממשלת העבודה-מרצ, ממשלת השמאל, הוא בין החמורים ביותר, ויש אומרים החמור ביותר מאז קום המדינה. לפני שנתיים, כשהיה דוח נגד ממשלת הליכוד, אף הוא היה דוח בין החמורים ביותר. זאת אומרת, לא משנה מי עומד בראש הממשלה, מבקרת המדינה ומשרד מבקר המדינה עושים מלאכתם נאמנה, ומבקרים באופן אובייקטיבי. אבל כאשר מתפרסם הדוח, והיועץ המשפטי לממשלה אינו משרת את האינטרסים של המדינה, שלפיהם במקרה זה הוא אמור לבוא ולומר: אני מתייצב לימין מבקרת המדינה, אלא היועץ המשפטי לממשלה מצטרף לדברי הביקורת הבוטים, המהרסים, של ראש הממשלה, של שר החוץ, של שר הבינוי והשיכון, של שר התעשייה והמסחר – הרי בכך הוא הורס גם את מעמדו וגם את בסיס הדמוקרטיה.

היועץ המשפטי לממשלה עשה זאת. היועץ המשפטי לממשלה ביקר את מבקרת המדינה ואמר, לדוגמה, משפט אחד: בעקבות הפרסום נוצרו ערפול, מהומה תקשורתית, דרמטיזציה ופגיעה חמורה במעמדו של היועץ המשפטי לממשלה. זאת אומרת, הוא תוקף את מבקרת המדינה.

היועץ המשפטי לממשלה מיתמם ואומר: מה בכלל אמרתי? הבעיה היא לא מה הוא אמר, אלא מה הוא לא אמר. כאשר בישיבת הממשלה, לאחר הדוח, קם ראש הממשלה וקמו שרים ותקפו את מבקרת המדינה, היה היועץ המשפטי לממשלה צריך לקום ולהגיד: הרפו, הרף מדברי הביקורת, עלינו לכבד את הדוח, לתקן את הליקויים, לחזור בנו, להכיר בכל המעשים הבלתי תקינים שעשינו. לא רק שהיועץ המשפטי לממשלה לא אמר את זה, אלא הוא הצטרף לחיגה התקשורתית, להתקפות הבלתי מרוסנות, להתקפות בסגנון בוטה, שמחוסר זמן לא אצטט כאן, של ראש הממשלה, של שר החוץ, ובעיקר של שר התעשייה והמסחר.

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, אני קורא מכאן לשרי הממשלה, לראש הממשלה, ליועץ המשפטי לממשלה, להבין שהם לא בעלי-הבתים של המדינה. בקושי הם מנהלים ממשלה שהולכת מדחי אל דחי – — —

היו"ר ס' טריף:

אדוני, אבקש לסיים.

שאל יהלום (מפד"ל):

אני מסיים. – – – הולכת מדחי אל דחי בכל דבר שהיא נוגעת בו. לכן, ברגע שנוצר, מובא, מתבצע ומתפרסם דוח חמור כזה, היועץ המשפטי לממשלה חייב לעמוד לימין הדוח, לדרוש את תיקון הליקויים, לנזוף במבקרו, לנזוף באלה שאינם מבצעים, וכל עוד הוא עושה את ההיפך מכך – הדבר יהרוס לא רק את מעמדו אלא יהרוס את עצם קיומנו כמדינה עם אמונה דמוקרטית, עם משטר דמוקרטי ועם רצון להגיע מעלה מעלה לתיקון המידות.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט, חבר הכנסת יורם לס, והרשימה ארוכה.

דן תיכון (הליכוד):

אין פה אף אחד.

היו"ר ס' טריף:

מה לעשות, אדוני? אני יכול לקרוא את הרשימה פעמיים?

דן תיכון (הליכוד):

תודיע לפחות מי נמצא.

היו"ר ס' טריף:

אנחנו, בכל זאת, נשמע את חבר הכנסת יוסף בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת ריקה נכבדה, יש לנו כאן דוח מבקר המדינה ה-44. אתם רוצים לדעת מה היחס לדוח? – 1,190 עמודים, קואליציה ריקה, אין אף אחד מן הקואליציה. זה יחס הממשלה לכל ביקורת המדינה, ואוי לה למדינה שראשיה וממשלתה מתייחסים לביקורת בצורה שפלה שכזאת; אוי לה למדינה.

אתם מבינים שלעבור על דוח כזה, של 1,190 עמודים, זה דבר שלא ניתן, ואני משבח את יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת דוד מגן, ואת קודמו, חבר הכנסת דן תיכון, שהעלו אתמול הצעת חוק לעבור על זה פרק-פרק.

מה כותבת מבקרת המדינה, בכמה מלים? הביטחון: יש להגביר את הפיקוח על נושאים רגישים. גזרה זאת עודנה פרוצה. ההפקרות במשרד הביטחון, בענייני הביטחון, בזבז כספים, חוסר פיקוח, והיא דורשת שימוש זהיר וחכם בנושא כזה. היא מדברת על עובדי ציבור מיומנים שיעשו את עבודתם אך ורק למען אינטרס הציבור, ללא שיקולים זרים, ועל מינוי האנשים הראויים. היא מדברת על ההפקרות שבקבלת החלטות עקרוניות, בלי בירור ממצה. משקיעים מיליונים, מיליארדים, אף אחד לא יודע למה, לא בדקו את השווקים, והדבר הזה חוגג. הדרישה לקריטריונים ולפיקוח עדיין לא חדרה במידה מספקת לתודעת הרשות המבצעת. היא מביאה דוגמאות קשות ממינהל מקרקעי ישראל וממשרד הבינוי והשיכון, ששם הדבר חמור במיוחד. מה נאמר? אמרו כבר קודמי, היא מסכמת: אין להסתפק בכך, מה גם שצצים חדשים לביקורים ליקויים חדשים, שמקומם לא יכירם במינהל הציבורי החייב לפעול כנאמן הציבור בכל דבר ועניין.

דוח חמור כזה עדיין לא היה. אנחנו, כולנו, טרודים עם מכירת ארץ-ישראל, עם הבאת ערפאת, ושוכחים שמקעקעים את יסודות המדינה עם הפקרות של שלטון, ותוך התייחסות למבקרת המדינה בהתקפות, בהשמצות ובזלזול.

רציתי לומר לכם איך צריכה להיראות ביקורת מדינה של עם יהודי. הגמרא אומרת, המשנה, במסכת שקלים, פרק שלישי, הלכה ב', תראו מה זו זהירות בכספים: "אין התורם נכנס" – לביית-המקדש, למקום שאוספים את הכספים – "לא בפרגוד חפות". תארו לכם, אסור שיהיה קפל במכנסים למטה, שמא ייפול איזה מטבע לקפל, מה שאנחנו קוראים ביידיש: מנג'טים. חייב להיות ללא קפל. "לא במנעל" – לא בנעליים, שלא יהיה חשוד שהוא הכניס לשם כסף. "ולא בסנדל", אפילו "ולא בתפילין", אולי הוא ישתמש בבתים של התפילין לכסף. "ולא בקמיע" – שמא יעשיר ויאמרו: מתרומת הלשכה העשיר, שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום, שנאמר 'והייתם נקיים מה' ומישראל'. ואומר: 'ומצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם'. על המשנה הזאת מספרת הגמרא עוד סיפור: "תני רבי ישמעאל, קוּוץ לא יתרום מפני החשד". מי שיש לו תלתלים, לא יכנס לאוצר המטבעות, אולי בתלתלים יידבקו כמה מטבעות. יותר מזה: "מדברים היו עמו משעה שהוא נכנס עד שעה שהוא יוצא", שלא יוכל להכניס לפה מטבעות. עד כדי כך חשדו.

לכן, אני חוזר ואומר: אוי לה למדינה שכה מבזים את מבקרת המדינה. יישר כוח למבקרת המדינה על העבודה הנפלאה, ויותר יישר כוח לוועדת הביקורת אם היא תיקח חזק את העניינים לידיים ולא תיתן להפקרות לחגוג.

היו"ר ס' טריפי:

תודה. חבר הכנסת אלי גולדשמידט. חבר הכנסת יורם לס. חבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

חברי הכנסת, נמשיך בדיון מייד אחרי חבר הכנסת מיכאל איתן. רשימת הדוברים ארוכה, שלוש דקות לכל דובר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מדבר עכשיו פעם נוספת – כפי שאתה ראית פעמים מספר, אדוני היושב-ראש – אל הציבור שצופה כעת בשידור הזה, ואני מבקש ממצלמות הטלוויזיה פעם נוספת להראות את ספסלי הממשלה הריקים, את ספסלי הקואליציה. איש מהם איננו כאן. אנחנו מדברים על דוח מבקרת המדינה. מי שרוצה לדעת איך הממשלה הזאת מתייחסת למינהל תקין, איך הממשלה הזאת מתייחסת לחוק, איך היא מתייחסת לשלטון, כמו איזה ממשל ביזנטיני, רודני, בלי שמץ של רגישות – הנה, יסתכל פה ויראה. זו הצורה שלהם.

כרך עב-כרס מגישה מבקרת המדינה ואומרת לממשלה: מחדל אחר מחדל, זה לא בסדר וזה לא בסדר וזה לא בסדר. מה עושה הממשלה? כמו שהיא עושה כאן: היא לא מתייחסת. היא לא מנסה להגן על עמדותיה, היא לא מנסה לתקן, היא תוקפת את מבקרת המדינה. ראש הממשלה, שבכל דבר מתערב, במקום לבוא ולומר: אנחנו נבדוק ונתקן את הדברים, תוקף את המבקרת. איפה הוא? איך אנחנו נראים?

באתם לעם, ביקשתם את אמון העם, אמרתם: ננהיג נורמות חדשות. תראו מה אתם עושים. כל אחד יכול לראות, כל מי שצופה עכשיו בטלוויזיה. דוח מבקרת המדינה נדון בכנסת – אין נציג אחד של הממשלה. כל חברי הכנסת של הקואליציה אינם כאן. זאת הצורה שלכם. כנראה, אני לא הייתי שם, במשרדי הממשלה אתם נוהגים אותו דבר – בלי שום רגישות לחוק, בלי שום רגישות לכללי מינהל תקינים. תוקפים את מבקרת המדינה. הרי אין לכם בושה, אין לכם בושה.

שר הבינוי והשיכון, בריאיון לעיתונות, כשמאשימים אותו במעשי שחיתות, מה הוא אומר לכתב? – אתם מאשימים אותי בשחיתות? אם אני רק אפתח את הפה, חצי מדינה תשב בבית-הסוהר. כלומר, שר הבינוי והשיכון מעיד על כל חבריו ממשרדי הממשלה האחרים. מה טענת האליבי שלו? – אתם מאשימים אותי בשחיתות? אני לא לבד, כולם מושחתים.

אני שואל, אחרי שזה מופיע שחור על גבי לבן בעיתון במדינת ישראל: מה עשה ראש הממשלה, פיטר אותו? לא. מה עשה ראש הממשלה, קרא ושאל אותו: תגיד לי, אתה יודע על מעשי שחיתות, בוא נבער אותם? לא. השיטה נמשכת. אתם מעזים מיום ליום יותר ויותר. אבל לא לעולם חוסן. כל אדם עם טיפת מצפון, כל אזרח עם טיפת מצפון, לא משנה מה השקפתו המפלגתית המדינית, יבוא ביום הדין ויאמר לכם: בגדתם באמון, קלקלתם את האמון, השחתם עוד יותר נורמות, גם את אלה שהיו מקולקלות. במקום לשפר אתם גורמים נזק מתמשך.

אני מאחל לכל עם ישראל וגם לך, אדוני היושב-ראש, שאתה היחיד כאן כרגע מהקואליציה: אתה יודע מה? הלוואי שיהיו לנו פחות דיבידנדים מפלגתיים כאופוזיציה, ובלבד שתופעות כל כך מחרידות וכל כך מבישות לא תחזורנה על עצמן.

היור"ס' טריף:

אני מודה לך.

חבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. חמש דקות לחבר הכנסת ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה ומתוודה: הכנתי נאום מנתח על תפקידה של המבקרת, ראייתה, כיצד היא ממלאת את משימותיה כרשות רביעית ביחס לרשות השופטת והרשות המבצעת והרשות המחוקקת, שזו הכנסת. אני מניח את הכול הצדה, משום שדווקא הכנסת הריקה הזאת והשעה הקצת מאוחרת מאפשרות מעט הרהורים.

אני זוכר כיצד הם עלו לשלטון בצורה דמוקרטית, הממשלה הזאת. באו לעולים החדשים, שעוד לא ידעו עברית, ואמרו: אנחנו עבודה, אנחנו ניתן לכם עבודה, כך קוראים לנו, תבחרו בנו. עבודה. והעולות מרוסיה, שנמצאות בקשר אתנו, כששאלתי אותן: במי אתן בוחרות? – אנחנו בוחרות בעבודה. רבין ייתן עבודה, זה עבודה.

אחר כך מה הם אמרו? – נמאסתם, מושחתים, אנחנו נביא את הגאולה, נשנה סדרי עדיפויות. עברה שנה אחת לשלטונם, לשלטון מפלגת העבודה בראשות רבין, ובשנה אחת, בממשלה כל כך מוכשרת, שהצליחה ללמוד מה שהליכוד לא הצליח לעשות במשך 15 שנה, ה"מושחתים, נמאסתם" הפך לבומרנג. מי מושחת? נא לפתוח את דוח מבקר המדינה, אדוני היושב-ראש, החמור ביותר מאז הוקמה המדינה, עם נסיגה אחורה.

פרוטקציוניזם? דיברו על פרוטקציוניזם אצלנו, אצל הליכוד? מה הם עשו? לקחו ראשי ערים שהם ממפלגת העבודה, הזרימו להם כספים פרוטקציוניסטיים ופגעו בתושבים. במי הם פגעו? בתושבים שהם גם בוחרים של מפלגת העבודה. זה הפרוטקציוניזם שלהם, במאות אלפים. כשאתה מזרים תקציבי פיתוח לא לפי קריטריונים אלא משום שיש ראש עיר ממפלגת העבודה, ובעיר אחרת יש גם כן מאות אלפי בוחרים של העבודה, כשאתה לא מזרים להם כספים אתה פוגע בהם, לא בראש העיר של הליכוד. זה פרוטקציוניזם מהסוג הזול ביותר, ואינני רוצה להשתמש במלים חריפות יותר.

אחר כך דיור. הנכס היקר ביותר שהמדינה הזאת נותנת למעוטי הכנסה הוא זכות להיכנס לדירה בשכירות סוציאלית. במקום לשלם 500 דולר בשוק אומרים למשפחה: תשלמו פחות מ-100 דולר. כך, מי שנכנס לדירה כזאת מקבל הטבה של 400 דולר לחודש. זה המון כסף.

מבקרת המדינה אומרת, שבתחום הזה היה עושק עניים. מדוע? משום שהכניסו לדירות הללו אנשים שאינם זכאים. הייתי יושב-ראש חברה משכנת, קוראים לה "עמיגור", אני יכול להגיד שנזהרנו ומעולם לא היה מקרה אחד שבו הכנסנו לדירה את מי שאיננו זכאי. כי מי מחכה בתור? הנחשלים ביותר. מבקרת המדינה אומרת, שזה מה שהממשלה הזאת עשתה בשנה הראשונה לשלטונה.

מה לא אמרו על מינויים פוליטיים: אתם ממנים את שאינם מסוגלים לכהן במשרות – כך אמרו לליכוד – אנחנו נשנה סדרי עדיפויות, אנחנו נהיה טובים יותר, נביא חיים חדשים למדינת ישראל. רבותי, הם הזרימו חיים חדשים לפעילים שלהם, הכניסו אותם לתפקידים ולמשרות בפרוטקציה. את זה אומרת מבקרת המדינה, לא אומרת את זה האופוזיציה; אומרת את זה הרשות הרביעית, שממלאת את תפקידה ביעילות. מה קורה כשהיא אומרת את זה? בא ראש הממשלה ואומר: ננמיך את קומתה הזקופה של מבקרת המדינה. כך אומר ראש הממשלה על הביקורת.

היו"ר ס' טריף:

אדוני, אני מבקש לסיים.

אריאל וינשטיין (הליכוד):

אני מסיים.

ההתקפה היא על מבקרת המדינה.

אדוני היושב-ראש, אני יודע שלאדם שנמצא בקואליציה קשה לשמוע את הדברים הללו.

היו"ר ס' טריף:

לא, אדוני, אני מאוד מכבד את דבריך, צריך לשמור על הזמן.

אריאל וינשטיין (הליכוד):

אני אומר שמבחינה אמוציונלית קשה לשמוע זאת, אני לא מדבר על הזמן, על הזמן אתה שומר וזה תפקידך בכל שעה, בוודאי בשעה זו. בוודאי קשה לשמוע את הדברים, אבל זוהי האמת הניבטת מדוח מבקר המדינה שאנחנו דנים עליו.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת מאיר שטרית. חבר הכנסת אברהם פורז. חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתמול, כדרכי בימי שני, נסעתי מרעננה לירושלים, והנה פקק בצומת-מורשה, 20-25 דקות, אחריו פקק במחלף-שפירים, בבחינת ילך מחיל אל חיל.

שאלו יהלום (מפד"ל):

טוב שהקורות לא נפלו עליך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

השתדלתי לא לעמוד מתחת לגשר. אחר כך פקק בכניסה לעיר, עוד כ-25 דקות.

הרושם של אדם המתעורר בבוקר ונוסע לעבודתו הוא שהוא תקוע בפקק, לא לבד, עם הציבור כולו. ובכל מקום שבו תקועים בפקק יש עבודות של משרד השיכון. במקום שמשרד השיכון איננו עובד – הנסיעה חלקה. בונים כבישים, יש שלטים, וההיגיון צריך היה לומר: כשיש יותר כבישים יש פחות פקקים. אבל קורה ההיפך: בונים יותר – תקועים יותר. למה? את השאלה צריך להפנות אל מלך הפקק, לשר השיכון.

בין השאר, נותנת מבקרת המדינה הסבר בדוח האחרון מדוע תקועים בפקק. דוח מיוחד שקיבלתי על-פי בקשתי, לאחר שפניתי ללשכת המהנדסים והארכיטקטים, נותן חיזוקים והסברים – מדוע יש במדינת ישראל כבישים שפותחים אותם ואין מסיימים אותם.

כיצד צריך היה משרד השיכון לעבוד? את כל התקציב שיש בידיו היה צריך לרכז בכבישים מספר שתוכניותיהם מושלמות; תקעת יתד – עבדת מהר, עושים את העיכוב המינימלי והמזערי שצריך לעשות, עובדים יום ולילה, גומרים כביש אחד, עוברים לכביש השני. באותו זמן מינימלי שקיים בו הסבל בגלל ההשתהות והעיכוב בתנועה ובפקק, ותאונות שיש בגלל זה, צריך לעשות את המקסימום. אבל משרד השיכון פועל אחרת. הוא לוקח את כמות הכסף שיש לו, פורס אותה על מספר ניכר של כבישים, בכל כביש – אולי אני מגזים, לא בכל הכבישים, בכבישים רבים – בכמות שאיננה מספקת. כפי שכותבת מבקרת המדינה: במספר ניכר של כבישים התוכניות אינן מושלמות, בחלק מן הכבישים אין תיאומים מושלמים, למשל, עם חברת החשמל, עם "בזק", עם החברות שאחראיות להובלת דלק בצינורות תת-קרקעיים, ובחלק מן המקרים גם אין כושר ביצוע מספיק של המשק.

יש מספר מסוים של חברות שמסוגלות לבנות, ואם אתה נותן לכולן את החוזים במספר גדול של כבישים, שאין בכוחן להרים, התוצאה היא שבמדינת ישראל כולה שמים את ה"ניו-ג'רס"ים, אותם מתקנים מפרידי תנועה, בצבע לבן-אדום, לבן-אדום, שלכאורה נועדו להגדיל את הבטיחות. כאשר

שמים את כל מפרידי התנועה האלה, התוצאה היא שהתנועה קשה יותר, ובכל מקום שאתה מתחיל עבודה נוצרים פקקים. משום שאין מצליחים לסיים עבודה שהתחילו אותה, או משום שאין כסף או משום שפתאום לא תיאמו עם חברת החשמל, או עם "בזק", או שיש צינור ניקוז בסביבה, התוצאה היא שבעשרות כבישים, אולי במאות, יש התחלות של עבודה אבל אין המשך של העבודה. ורבים מאתנו הנוסעים היום בכבישים רואים את הכבישים פתוחים ואין עובדים בהם. בכל מקום שיש התחלה של עבודה ויש כל אותם מתקנים – ה"ניו-ג'רסים" בלבן-אדום, לבן-אדום – יש הפרעה לתנועה, הפרויקט מתנהל בעצלתיים, התנועה מתנהלת עוד יותר בעצלתיים. ובחלק מן המקרים, כשיש מסלולים של ה"ניו-ג'רסים" שמקשים את התנועה, במיוחד בלילה כשאינך מכיר את המסלול, לעתים אתה צריך לעבור במין סלאום, להיזהר ולא להתנגש בהם. התוצאה היא כפולה: יש גם פקקים, ומדינת ישראל כולה נראית כפקק אחד גדול, ולצערי הרב, יש גם פן של תאונות דרכים.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש לסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מייד מסיים.

יש גם פן של תאונות דרכים; השנה היה גידול במספר תאונות הדרכים. רציתי לשאול את כבוד שר השיכון, שהוא מוקד של ביקורת חריפה של מבקרת המדינה בתחום הזה, האם נעשתה בדיקה באיזו מידה הדרך הזאת של פיתוח הכבישים גורמת גם לתאונות נוספות?

אני רק אסיים ואומר, שלצערי, כמו שמדובר בהתחלות בנייה ואין סיומי בנייה, יש התחלות כבישים ואין סיומי עבודה, אבל העיקר שיש הרבה שלטים. את ראש הממשלה צריך היה לשאול, כאשר כעס על הפקידות, על ה"פוגלים": מה קורה פה? כאן זו בעיה של משרד, של שר. מדוע אין הוא דואג לזה?

אדוני היושב-ראש, פעם היה במדינת ישראל מלך הפלאפל. קראו לו "המיואש". לנו יש היום מלך הפקק, אבל המיואש הוא עם ישראל. אני סבור שצריך לטפל בנושא הזה. מבקרת המדינה שמה אצבע על חלק מהתקלות. הכנסת צריכה להמריץ את שר השיכון לפעול ולהסירן. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני. חברת הכנסת ענת מאור, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, חבר הכנסת דוד צוקר, חבר הכנסת גזן שגב – אינם באולם. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה, אדוני, שלוש דקות.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, דוח מבקר המדינה מס' 44 הוא אחד הדוחות החמורים ביותר שהוגשו לכנסת, אם לא החמור שבהם.

הממשלה הזו באה ואמרה בבחירות לפני שנתיים: "מושחתים, נמאסתם", והססמה הזו תפסה תאוצה עם דוח מבקר המדינה, שהוא חמור פחות מדוח זה. ואני בא ושואל את הממשלה הריקה הזו, את הקואליציה הריקה הזו, את האנשים שאינם פה: מושחתים, אתם רק שנתיים בשלטון וכבר נמאסתם. רק שנתיים בשלטון, רק שנה אחרי שעליכם לשלטון, המבקרת פרסמה את מה שפרסמה, וכבר נמאסתם. על מה? על מחדלים מתמשכים ושונים, שלא היו כדוגמתם.

באתם ותקפתם את ממשלת הליכוד, ממשלה שקלטה 420,000 עולים חדשים, ובגלל זה האבטלה עלתה, ולא היה מחסור בדיור, והיום אין כמעט עלייה לארץ, וזוגות צעירים משוועים לדיור. באתם ותקפתם את ממשלת הליכוד בזמנה. אז קלטנו 420,000 עולים. אתם קולטים בקושי 30,000 או 40,000 עולים לשנה, וגם המספר הזה הולך ופוחת, והיום כבר מתגעגעים לימים של שרון ואומרים: בתקופתו היו הרבה דירות, היו הרבה התחלות בנייה, לא היה מחסור כזה בדיור.

באתם ואמרתם: סדר עדיפויות חדש, והקפאתם את הבנייה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, אבל גם הקפאתם את הבנייה בתוך "הקו הירוק": באופקים, בנתיבות, בשדרות. כשהטרקטורים עלו על השטח, ראינו שינוי בעיירות הפיתוח, ראיתם דירות חדשות, ראיתם שזוגות צעירים יכולים לרכוש דירות באותם מקומות, והיום קשה להשיג דירות, לא רק במרכז הארץ, אלא גם בעיירות הפיתוח. והיום באים ואומרים: הלואי שהיינו חוזרים לאותם ימים שבהם באמת אפשר היה לבנות דירות ולקנות דירות.

מה עשיתם אתם, ממשלה ריקה, ליצחק שמיר, שפעם התבטא ואמר משהו נגד מבקרת המדינה? הרי שיפדתם אותו, העליתם אותו לראש חוצות, רציתם לפגוע בו על ביטויים פחות קיצוניים מהביטויים של מר רבין כלפי מבקרת המדינה. מה עשיתם ליצחק שמיר, שהתבטא בצורה חמורה פחות מיצחק רבין, מה עשיתם לו?

וראש הממשלה הזה תקף בברוטליות את מבקרת המדינה – – –

היו"ר ס' טריף:

אבקש לסיים, חבר הכנסת דוד מנע.

דוד מנע (הליכוד):

– – – מלים ברוטליות, שממשיכות בימים האלה נגד המחנה הלאומי, מחנה הימין, והשוואתו ל"חמאס". בושח וחרפה לראש ממשלה כזה.

באתם ואמרתם: מינויים פוליטיים.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דוד מנע, אני מבקש ממך לסיים, משפט סיום.

אליעזר זנדברג (צומת):

אני מוכן לתת לו דקה מזמני.

היו"ר ס' טריף:

אתה לא יכול לתת לו שום דבר, אדוני.

דוד מנע (הליכוד):

למה? הוא יכול לתת לי דקה מזמנו.

היו"ר ס' טריף:

שום דבר, אדוני. אני מבקש ממך לסיים.

דוד מנע (הליכוד):

למה, לא נאה לך לשמוע?

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש להקפיד. אין פה נדבות של אף אחד.

דוד מנע (הליכוד):

למה? יש.

היו"ר ס' טריף:

יש פה כללים.

אליעזר זנדברג (צומת):

הוא אומר דברים של טעם.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זנדברג, אני מכיר גם אותך כמי שאומר דברים לא חסרי טעם.

אליעזר זנדברג (צומת):

אתה צודק.

היו"ר ס' טריף:

אז תן לחבר הכנסת מנע לסיים במשפט אחד. בבקשה, אנחנו נקפיד.

דוד מנע (הליכוד):

באתם ואמרתם: מינויים פוליטיים, והצפתם את משרדי הממשלה במאות מינויים פוליטיים, תוך פגיעה ברוטלית בעובדים שהועסקו במשרדי הממשלה בשנים האחרונות.

איפה התמונות של העולים החדשים? ופה אני מסיים, אדוני היושב-ראש. בתקופת ממשלת הליכוד צילמתם עולים חדשים נברים בפחי אשפה בשווקים. מדוע אין היום תמונות של עולים חדשים? מדוע הצילומים האלה הופסקו? מה, מצבם של העולים החדשים טוב יותר? מצבם רק רע יותר.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

דוד מנע (הליכוד):

אין היום עולים שנוברים בפחי אשפה. בושו והיכלמו, ממשלה שכזו.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת מנע.

חיים דיין (צומת):

היו"ר ס' טריף:

רק רגע. חבר'ה, יש לכם הרבה זמן לומר את הדברים שלכם כאן.

חבר הכנסת אליעזר זנדברג, לא ידעתי שאתה הבא בתור.

אליעזר זנדברג (צומת):

לכן הצעתי לו דקה מזמני.

קריאה:

יש לך חמש דקות.

היו"ר ס' טריף:

לא, יש לו בקושי שלוש דקות.

חיים דיין (צומת):

אני מוותר לו על שתי דקות.

היו"ר ס' טריף:

גם אתה מוותר, כי אתה יודע שאני לא הולך להסכים.

בבקשה, אדוני.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא הוא: דוח מבקרת המדינה, אבל אני רוצה לדבר דווקא על הזלזול בדוח מבקרת המדינה, על הזלזול במבקרת המדינה, על הזלזול של ראש הממשלה, שבמקום לקחת אחריות ולבוא ולומר: נמצאו מעשים פסולים, יש מינהל לא תקין, יש מינויים פוליטיים פסולים, יש ליקויים רבים, יש ממצאים חמורים בפעילות של משרדי הממשלה בשנה האחרונה, ואני לוקח על עצמי את האחריות ואני אטפל בכך – במקום לומר את הדברים האלה הוא בחר להשתלח במבקרת המדינה, הוא בחר לנסות לפגוע בה, לערער את מוסד מבקר המדינה במקום לקבל את הדין במקרים שבהם ממשלתו שגתה, במקרים שבהם התגלו ליקויים חמורים מאוד בתפקוד של משרדי הממשלה השונים.

ואני רוצה ללכת אחורה ולהוכיח, שהזלזול הזה שורשיו בתחילת הקדנציה. הזלזול הזה היה כלפי ציבור גדול במדינת ישראל, שהוא קרה לו "פרופלורים"; הזלזול הזה היה כלפי פקידי ממשלה בכירים, שהוא קרא להם "פוגלים"; הזלזול הזה היה כלפי כל אלה שדעתם שונה מדעתו, ואז הוא אומר שהם לא מזיזים לו, והוא מתעלם מהם; הזלזול הזה גם מוצא את ביטויו שעה שבמקום לבוא ולהתמודד עם הבעייתיות והסכנה של ויתור על ירושלים לנוכח הצהרותיו של יאסר ערפאת, ראש הממשלה וממשלתו מכוונים את החצים דווקא למנהיגות הלאומית ואומרים: אתם אשמים, כי אתם מדברים על הבעיה.

יש פה התנהגות מזלזלת של ראש הממשלה ושל ממשלתו כלפי ציבור, כלפי חלקים של הציבור וגם כלפי מבקרת המדינה, והזלזול הזה משתקף גם ביחס של הממשלה לעניינים רבים אחרים. אני יכול להזכיר כאן את המעצרים המינהליים, אני יכול להזכיר כאן את האלימות המשטרתית כלפי מפגינים, שבסך הכול רוצים להשתמש בזכות חוקית, לומר שהעם בישראל מתנגד לממשלה, לומר שהעם בישראל לא תומך במדיניות שלה. אז המשטרה תוקפת, המשטרה משתמשת באמצעים חמורים מאוד כדי למנוע מהם את הזכות הזאת, בעידודה ובהנחייתה של ממשלת ישראל. הזלזול בחוקי היסוד, הפגיעה בהם, כדי לשמור על קואליציות שבסוף מתפרקות ממילא.

כל הדברים האלה יחד מלמדים על מגמה, ועל הזלזול הזה אנחנו עוד נעמוד בדוח הבא, שאני מניח שממצאיו יהיו חמורים אפילו יותר, אם אפשר, מכיוון שהזלזול הזה מביא לפגיעה במינהל תקין, הזלזול הזה מעודד התנהגות על-פי נורמות פסולות, הזלזול הזה מעודד מינויים פוליטיים, כי מי שמזלזל לא אכפת לו. הוא יודע שהעומד בראש הפירמידה לא אכפת לו, הוא יודע שמי שעומד בראש הפירמידה לא שם לב, מתעלם ובוחר להתעלם גם בעתיד מהממצאים החמורים.

הזלזול הזה מביא בסופו של דבר גם לקניית שלטון בכסף, ואותם אנשים שבמשך שנים תקפו את מדיניות הליכוד ודיברו על "מושחתים, נמאסתם", תראו מה הם עשו, תראו מה הממשלה הזאת עשתה במשך תקופה כל כך קצרה של קיומה. נכון, חצי שנה היה להם אליבי, הם דיברו על זה שהכול נמשך מתקופת ממשלת הליכוד. בשנת 1992, תחילת 1993, כל רעה חולה היתה המשך של תקופת שלטון הליכוד. אבל התקופה הזאת הסתיימה, והנה אנחנו רואים שהרעות החולות רק התגברו, הנה אנחנו רואים שהמצב רק נהיה קשה יותר, הדוח חמור יותר, וראש הממשלה ממשיך לזלזל.

אני חושב שעל הביטוי הזה של הזלזול שלו צריך הציבור בישראל לתת את הדעת וביום הבחירות לזלזל באלה שמזלזלים בו במשך ארבע שנים.

היו"ר ס' טריף:

חשבתי שתדבר דקה אחת פחות, חבר הכנסת זנדברג.

אליעזר זנדברג (צומת):

לו הייתי נותן אותה, הייתי מוותר עליה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני טמקין, ואחר כך אני רשום. חבר הכנסת טמקין איננו באולם. אני רוצה לציין שלמרות רצוני העז לדבר בנושא דוח מבקר המדינה, אני נמצא כאן על כס היושב-ראש ואינני יכול לדבר מכאן, ולדאבוני הרב, אין לי מחליף, ולכן אשאיר לחברי הטובים לייצג אותי, אני מקווה – נאמנה.

חבר הכנסת פיני בדש, חבר הכנסת טלב אלסאנע, חבר הכנסת אברהם הירשזון, חבר הכנסת יצחק לוי, חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, חבר הכנסת אברהם יחזקאל, חבר הכנסת אפרים גור, חבר הכנסת שלמה בוחבוט, חבר הכנסת רפאל אלול, חבר הכנסת יגאל ביבי, חבר הכנסת אסעד אסעד, חבר הכנסת אברהם בורג, חבר הכנסת משה פלד, חברת הכנסת דליה איציק, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – אינם באולם.

אחרון הדוברים – חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. לא ידעתי שנגיע מהר אליך, אבל כך יצא.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ערב טוב, תודה לנבחרת איטליה על הניצחון. היה יפה.

היו"ר ס' טריף:

מה התוצאה, אדוני?

דן תיכון (הליכוד):

1:2 לאחר הארכה, ואפילו באג'יו הבקיע גול, אבל נעבור לנושא הדיון.

ממשלה זו עלתה לשלטון לפני כשנתיים ימים, ואינני רוצה לדבר על דוח 44, אלא על דוח 45, זאת אומרת, הדוח שיצא בעוד כעשרה חודשים. הממשלה אמרה: אנחנו משנים את סדרי העדיפויות. לא עוד בנייה ביהודה ובשומרון, אבל הרבה בנייה בישראל שבתוך "הקו הירוק".

והנה מתפרסמים המדדים, ושר הבינוי אומר: אני אדאג ל"מצוקאים"; המצוקאים כולם, בלי יוצא מהכלל, יזכו לדירות זולות. חלפו שנתיים ימים, ובואו נראה מה קרה לאותם מצוקאים. היום לפני שנתיים מצוקאי זכאי היה יכול לקנות דירה ב-100,000 דולר. היום, בעד אותה דירה באותו מקום הוא צריך לשלם כ-170,000 דולר. זאת אומרת, במשך כשנתיים ימים התייקרה הדירה נומינלית בכ-70%.

רבותי, אתם שומעים, ממשלה – חבר הכנסת גולדפרב, אתה תהיה סגן שר הבינוי והשיכון – ממשלה שהתחייבה להוזיל את הדירות לזכאים המצוקאים נמצאת כעבור שנתיים במצב שהדירות למצוקאים הזכאים התייקרו נומינלית ב-70%.

אלכס גולדפרב (יעוד):

זה בדיוק אחד התנאים שלנו.

דן תיכון (הליכוד):

היום קיבלתי את הדוח החודשי של משרד השיכון. מדוע עולה מדד מחירי הדירות בארץ? מדוע מתייקרות הדירות? והתשובה היא אחת פשוטה: כשלא בונים הדירות מתייקרות.

היו"ר ס' טריף:

תרשה לי לקטוע אותך, ברשותך האדיבה. אני רק רוצה לבקש מיושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת מגן, אני צריך לקבל לפי סעיף 23 את הצעת הסיכום בכתב. אני מבקש להביא אותה אלי בכתב.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני בין המציעים והיזמים של הדיון. אני חייב לקחת חלק בהודעת הסיכום ואני כלוא כאן. כשארד אני אנסח את העניין.

היו"ר ס' טריף:

יש יושב-ראש ועדה.

דן תיכון (הליכוד):

לא, זה לא דיון שקשור ביושב-ראש ועדה. היו הצעות לסדר-היום וכתוצאה מההצעות לסדר-היום מתקיים דיון, ואני אחד המציעים.

היו"ר ס' טריף:

נכון.

דן תיכון (הליכוד):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, בואו נסתכל מה קרה לעלייה. כתוב בדוח שבמאי 1994 הגיעו 5,264 עולים; ירידה של כ-7.8% במספר העולים שהגיעו בחודש זה לעומת החודש הקודם. כללית נראה שקיימת מגמת האטה בקצב הגעת העולים לארץ בהשוואה לשנה הקודמת. זאת אומרת, השנה יעלו רק 65,000 עולים, לעומת כ-76,800 בשנה שעברה.

הדוח מספר לנו על הבנייה הציבורית, אדוני היושב-ראש, כמה בונה משרד הבינוי והשיכון. ואני מופתע ואולי נדהם. נאמר לנו שב-1991 בנו על-פי יוזמה ציבורית – וזו ההגדרה לבנייה באמצעות משרד הבינוי והשיכון – חבר הכנסת גולדפרב, תשמע, בנו 61,760. ב-1992 עלתה ממשלת המצוקאים והיא ירדה ל-21,820. ב-1993, זו כבר שנה שלמה של הממשלה החדשה, הממשלה שדואגת לעניים, בנו רק 4,760. מ-61,000 יחידות דיור ירדו ל-4,760. ברביע הראשון של 1994 בנו

1,140. אתה שומע, חבר הכנסת גולדפרב, ב-1991 בנינו 61,760 יחידות דיור; עכשיו, ברביע הראשון, בשלושה חודשים, רק 1,140. משך הבנייה, לבנות דירה במדינת ישראל – ב-1990 זה ארך 26 חודשים. ב-1991 הצליחה הממשלה הכושלת, ממשלת הליכוד, לבנות דירות ב-12 חודשים. ב-1992 זה עלה ל-12.5 חודשים בממוצע. ב-1993 – 20 חודשים. ב-1994 – 23 חודשים אורך לבנות את 1,400 הדירות שהממשלה הזאת לא מסוגלת להתחיל לבנות, לא מסוגלת להשלים אותן.

כל זה מוליד רק דבר אחד, חבר הכנסת גולדפרב, ואני כבר מדבר אליך כאל המיועד לעלות ולהשיב כאן. כשלא בונים, מחירי הדירות עולים. כשמחירי הדירות עולים, עולה מדד מחירי הדיור.

רבותי, אני נאלץ לסיים. כמובן, יכולתי לנתח עוד ועוד ולספר לכם על מחדלי הממשלה הזאת. אבל, אדוני, אצה לנו הדרך, ואני צריך להעיף מבט על הצעת הסיכום. תודה.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה.

חבר הכנסת דוד מגן אינו באולם.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא הולך ככה. זה לא דיון שיושב-ראש הוועדה מסכם. הוא אחד מני רבים שהציעו את הנושא.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת מנע, אתה מגיש את הצעת הסיכום?

דוד מנע (הליכוד):

כן.

היו"ר ס' טריף:

אני קורא לחבר הכנסת דוד מנע לבוא לקרוא את הצעת הסיכום בשם חברי הכנסת הנכבדים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

האם חבר הכנסת דוד מנע הוא אחד המציעים?

דן תיכון (הליכוד):

לא. הוא מגיש את הצעת הסיכום.

היו"ר ס' טריף:

הוא לא אחד המציעים, אבל הוא בשם – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש מקבל את זה כסיכום?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן, הצעת סיכום בשם הסיעות.

היו"ר ס' טריף:

אני מבין שזה מקובל על חברי הכנסת הנכבדים?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, אדוני.

דוד מנע (הליכוד):

אני מתכבד להגיש לכנסת הצעת החלטה מטעם סיעות הליכוד, אגודת ישראל והמפד"ל:

1. הכנסת קובעת, כי על ראש ממשלת ישראל להתפטר מתפקידו בשל אחריותו ואחריות הממשלה לשורה ארוכה של מעשי שחיתות, אי-סדרים מינהליים ומחדלים המעלים חשדות לפלילים, כפי שבאו לידי ביטוי בדוח מס' 44 של מבקרת המדינה.

2. הכנסת מביעה צער על התגובה המזלזלת של ראש הממשלה ושריה על ממצאי הביקורת, ומציינת כי במקום לתקוף את המבקרת על הממשלה לתקן את דרכיה.

3. הכנסת קוראת לבטל מאות מינויים פוליטיים שנעשו מאז כינונה של ממשלה זו ולהפסיק להעביר מאות מיליוני שקלים מכספי משלם המסים לטובת קבוצות המקורבות לשלטון.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אני רוצה להזמין את חבר הכנסת מודי זנדברג לקרוא הצעת החלטה בשם סיעת צומת. בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, הצעת ההחלטה היא בשם סיעת צומת וחבר הכנסת דוד מגן, שלא יכול להצטרף טכנית אליה, לפי מה שהבנתי:

1. הכנסת מברכת את מבקרת המדינה ומחזקת את ידיה במילוי תפקידה לקיים ביקורת בכל הגופים המבוקרים על-פי החוק ולהניח את ממצאיה על שולחן הכנסת, שבפניה היא אחראית על-פי סעיף 6 לחוק-יסוד: מבקר המדינה.

2. הכנסת דוחה את התקפות ראש הממשלה וגורמים בכירים בממשלה נגד מבקר המדינה, וקוראת להם לכבד את מוסד מבקר המדינה ואת עבודתו והדוחות שהוא מכין ומפרסם ולפעול לתיקון הליקויים המובאים בדוחות של המבקר.

3. הכנסת קובעת כי על ראש הממשלה ושרי הממשלה להופיע בפני הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדין בדוח מבקר המדינה, ולדווח על הפעולות שנקטו לתיקון הליקויים וליישום החלטות הכנסת שנתקבלו ביוזמת הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

4. הכנסת קוראת ליועץ המשפטי לממשלה לחזור בו מהתבטאויותיו הפומביות נגד מבקרת המדינה, הפוגעות באושיות המשפט והדמוקרטיה בישראל, ולהכיר בעצמאותו של מבקר המדינה, כמפורט בסעיף 6 לחוק-יסוד: מבקר המדינה.

5. הכנסת מבקשת מהוועדה לענייני ביקורת המדינה לדווח על תוצאות הדיון שתקיים הוועדה עם ראש הממשלה בעניין התייחסותו לדוח מבקר המדינה 44.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

אם כן, חברי הכנסת, יש לנו שתי הצעות סיכום: הראשונה בשם קבוצת חברי כנסת, שהביא חבר הכנסת דוד מנע, והשנייה שהביא חבר הכנסת מודי זנדברג. נצביע על שתיהן. בהתחלה נצביע על הצעת הסיכום של חבר הכנסת דוד מנע בשם קבוצת חברי כנסת.

שאול יהלום (מפד"ל):

זו לא קבוצת חברי כנסת.

היו"ר ס' טריף:

ההצבעה החלה. אני מקבל את התיקון.

הצבעה מס' 12

מיכאל איתן (הליכוד):

זו הצעת החלטה בשם הסיעות שהשתתפו בדיון.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן, אני מבטל את ההצבעה. מה הבעיה? לא הבנתי.

דן תיכון (הליכוד):

אין בעיה, להצביע.

שאלו יהלום (מפד"ל):

זו הצעת החלטה של הליכוד והמפד"ל.

היו"ר ס' טריף:

נצביע על הצעת הסיכום כפי שהובאה על-ידי חבר הכנסת דוד מנע. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 13

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ד' מנע – 9

נגד – 1

נמנעים – 2

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ד' מנע נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

תשעה בעד, אחד מתנגד ושני נמנעים. אני קובע שהצעת הסיכום של חבר הכנסת דוד מנע נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

הצבעה מס' 14

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת א' זנדברג – 10

נגד – 1

נמנעים – 1

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת א' זנדברג נתקבלה.

דן תיכון (הליכוד):

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

עשרה בעד ---

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש ---

היו"ר ס' טריף:

למה אתם לא נותנים לי לדבר? מה קרה לכם? השעה מאוחרת, אני לא מספיק להודיע את התוצאות.

דן תיכון (הליכוד):

יושב-ראש הכנסת שבח וייס היה מבטל את התוצאות. הוא היה אומר שזה לא לרוח הממשלה.

היו"ר ס' טריף:

יושב-ראש הכנסת שומר על כללי הכנסת בכבוד, בצורה מאוד מאוד מכובדת.

לא אמרתי אפילו את תוצאות ההצבעה. עשרה בעד, אחד מתנגד, אחד נמנע. אני קובע שהצעת הסיכום כפי שהובאה על-ידי חבר הכנסת זנדברג אכן התקבלה.

כן, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

בתוך שלושה חודשים צריך ראש הממשלה לדווח לכנסת על ביצוע החלטה.

היו"ר ס' טריף:

אדוני הנכבד, תודה רבה. אתה שומר על כושר גם בשעה כזאת, חבר הכנסת דן תיכון, אני מציין את זה לשבח.

דן תיכון (הליכוד):

אל תזלזל – – –

היו"ר ס' טריף:

אף פעם אינני מזלזל בדברייך. אף פעם, אדוני.

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 26), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום: הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 26), התשנ"ד – 1994, בקריאה ראשונה; זו הצעת חוק פרטית של חברי הכנסת לימור לבנת ודוד מנע. חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמחה להציג פה – – –

היו"ר ס' טריף:

מה קרה? יש קצת מהומה. חברי הכנסת, אני מבקש לברר את הדברים יותר בשקט.

לימור לבנת (הליכוד):

אני סומכת על חברי. אם הם עושים פה בירור, חזקה עליהם שהם יודעים מה הם עושים. על חברי כנסת אלה מסייעתי אני בוודאי סומכת. אפשר לעזור במשהו?

היו"ר ס' טריף:

יש מספיק חברי כנסת ששומעים אותך ומאזינים לדבריך בקשב רב.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמחה להביא היום הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 26), הצעת חוק פרטית שלי ושל חבר הכנסת דוד מנע, שבוודאי ידבר כאן אחר כך. הצעת החוק הזאת מובאת היום לקריאה ראשונה לאחר שאנחנו הצלחנו להעביר אותה בקריאה טרומית בתרגיל שהיה ערב הבחירות להסתדרות. אני אומרת "תרגיל", משום שהצעת החוק הזאת כל מטרתה להחיל את ביקורת המדינה על ההסתדרות הכללית ועל מוסדותיה וגם על כל ארגון עובדים כולל או ארצי, כפי שהדברים מנוסחים בהצעת החוק שמונחת לפני חברי הכנסת.

טוב עשתה מזכירות הכנסת, בוודאי עשתה מתוך מחשבה תחילה, שקבעה היום, בדיוק היום, כאשר ועידת ההסתדרות מתכנסת ב"בנייני האומה" – אגב, אני לא יודעת אם היא מתכנסת וממשיכה, היה כינוס בלתי חוקי. חבר הכנסת מגן, כבר היתה החלטה של בית-המשפט המחוזי?

דוד מגן (הליכוד):

לימור לבנת (הליכוד):

אני לא שמעתי חדשות. אנחנו עסוקים כאן ולא שמענו חדשות. אבל כנראה הכינוס היה בלתי חוקי והוא נעצר. זו הוכחה נוספת לכך שנחוץ וחשוב ודרוש וחיוני להחיל את ביקורת המדינה על ההסתדרות.

מה קרה עד היום? עד עכשיו, במשך שנים רבות מאוד היתה ההסתדרות איזה מין אקסטריטוריה, גוף מחוץ למדינת ישראל, ארגון ששום כלל ושום חוק כמעט שאינם חלים עליו. כל מערכות הבחירות להסתדרות היו מלוות בכל מיני בעיות, בזיופים. אגב, לא אני אמרתי את הדברים האלה, אמר אותם חבר הכנסת חיים רמון, המועמד לתפקיד מזכ"ל ההסתדרות, שעוד לא נבחר הערב, אבל כנראה ייבחר במועד מאוחר יותר.

כל דרכה של ההסתדרות, כל נושא הכספים, כספי המדינה בסכומי עתק שהיא ומוסדותיה קיבלו, לא היו נתונים לביקורת. מה שמענו רק היום? מה השכר החודשי שמקבל עכשיו כל חבר בוועדה המרכזת? כ-30,000 שקל. כל חבר בוועדה המרכזת. הרי זה שיגעון. על חשבון מי הכספים האלה, אם לא מכיסו של הציבור.

ב-27 באפריל השנה, ימים אחדים לפני הבחירות להסתדרות, הבאתי בפעם השנייה את הצעת החוק הזאת – להחיל את ביקורת המדינה על ההסתדרות.

נראה לי שיש איזו תזזית ליד השולחן על הבמה. משהו כאן לא בסדר, אדוני היושב-ראש? אני שומעת שהמזכיר – – –

היו"ר ס' טריף:

אנחנו בודקים נושא אחר לגמרי, גברתי.

לימור לבנת (הליכוד):

זה נוגע לקריאת הכנסת כמעט פה-אחד לראש הממשלה להתפטר בגין דוח המבקר?

היו"ר ס' טריף:

אנחנו דנים בהצעת חוק של חבר הכנסת אלכס גולדפרב. השעה מאוחרת. אנא המשיכי.

לימור לבנת (הליכוד):

אני רוצה להמשיך, אבל קצת מפריע לי שעל הבמה עצמה יש כאן חילופי דברים.

הי"ר ס' טריף:

אני מתנצל. בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אני הבאתי את הצעת החוק הזאת בפעם השנייה ימים אחדים לפני ועידת ההסתדרות, לאחר שתשעה חודשים קודם לכן היא נפלה וירדה והוסרה בגיוס של הקואליציה. והנה, עשרה ימים לפני הבחירות להסתדרות פתאום מתברר שמפלגת העבודה לא כל כך נוח לה להצביע נגד. פתאום הופיעו כרפורמטורים גדולים ואמרו: אנחנו נצביע בעד. סיעת רם מלכתחילה אמרה שתצביע בעד. והכנסת פתאום העבירה את הצעת החוק בקריאה טרומית.

האמת היא שהיתה לי דאגה בלב, מה יקרה אחרי הבחירות להסתדרות, בקריאה הראשונה, בקריאה השנייה ובקריאה השלישית. מונח לפני כאן העתק נאומי מאותו דיון בקריאה הטרומית של הצעת החוק הזאת, ושאלתי את השאלות האלה. אבל עכשיו, כאשר סיעת רם בעצם ניצחה בבחירות האלה, וחבר הכנסת חיים רמון הולך ככל נראה להיות מזכ"ל ההסתדרות, גם לסיעת העבודה אין ברירה.

אבל זאת לא השאלה, כי גם אילו היתה לה ברירה, היא לא כאן, הם לא פה, הם לא בכנסת, הם לא באו לשמוע, הם לא באו להשמיע, הם לא באו להצביע לא בנושא הזה ולא בנושא הקודם. תראו מה קרה כאן לפני כמה דקות. הכנסת קיבלה כמעט פה-אחד החלטה שקוראת לראש הממשלה להתפטר בגין המחדלים. איי איי איי, מה תעשה עכשיו הקואליציה, מה יעשה עכשיו ראש הממשלה? מה יהיה? הרי הוא יפטר את המצליף. מסכן המצליף. אחד כבר פיטרו לפני כמה חודשים, עכשיו יבוא הבא בתור אחריו. איפה סיעת העבודה? לאן הם נעלמו כולם?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

המצליף יוצלף.

לימור לבנת (הליכוד):

המצליף יוצלף. נדמה לי, אם מותר לי לחזור בפראפרזה על קטע מנאומו המפורסם של חבר הכנסת חיים רמון – הלווייתנים המתאבדים האלה לא הפסיקו להתאבד, הם ממשיכים לשחות לחוף.

דן תיכון (הליכוד):

ואתם כמו לווייתנים, עולים על החוף ורוצים להתאבד. ואני אומר לכם, למה לכם להתאבד?

לימור לבנת (הליכוד):

הנה, הם ממשיכים להתאבד ומתאבדים ומתאבדים. ב"בנייני האומה" הם מתאבדים ופה הם מתאבדים. הם לא מפסיקים להתאבד. זאת מפלגה שמאבדת את עצמה לדעת, אבל החמור הוא שהיא מאבדת אותנו לדעת. זאת הבעיה שלנו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה חג העשורה, לא לווייתנים.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יפה עשתה מזכירות הכנסת, אני רוצה כאן לשבח את מזכירות הכנסת על החוש הדרמטי שהפגינה כשקבעה את הדיון בנושא הזה בקריאה ראשונה בדיוק היום. אני חושבת שמגיע על זה "יישר כוח" גדול.

חברי הכנסת, אני רוצה לבקש, שלאחר הדיון כאן היום, תאושר הצעת החוק הזאת בקריאה ראשונה במליאת הכנסת, תועבר בהליכים מזורזים לוועדה לענייני ביקורת המדינה להמשך החקיקה, להכנה לקריאה שנייה ושלישית, ובקרוב מאוד, אני מקווה שבתוך חודשים אחדים, יבוא לציון גואל ותבוא ביקורת המדינה על ההסתדרות, וסוף סוף כל אזרח, כל אזרחית, כמו כל חבר כנסת וכמו כל אחד ידע מה עושים בכסף שלו, לאן זה הולך. כל אחד יוכל לדעת שיש פיקוח, שיש ביקורת, שיש מי שעינו פקוחה לא רק על הכספים אלא גם על הנהלים, גם על הסדרים, גם על הבחירות, על כל דבר. וסוף סוף לא תהיה עוד מדינת ההסתדרות אקסטריטוריה.

היו"ר ס' טריף:

גם במסגרת "חיים חדשים", גברתי.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מאוד שמחה שהתנועה שנקראת "חיים חדשים" תמכה בהצעת החוק הזאת. אני מברכת אותה על כך. אני חושבת שזה יפה מאוד מצדם, שהם העזו לקום ולומר שהם תומכים בחוק והביאו גם את מפלגת העבודה לתמוך בחוק הזה. אני שמחה שגם "חיים חדשים" וגם מפלגת העבודה אימצו את עבודת הליכוד.

היו"ר ס' טריף:

אני מברך אותך.

אנחנו נפתח בדיון על הצעת חוק מבקר המדינה. רשימת הדוברים, כאמור, סגורה. שלוש דקות לכל דובר ולא יותר. מי שלא ימצא באולם ואני אקרא את שמו, יאבד את תורו. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה. אתה אחד המציעים.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 26), התשנ"ד-1994, שהגשנו לכנסת, חברת הכנסת לימור לבנת ואני, ואשר נדונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט, היא הצעת חוק המהווה תקדים חשוב מאוד במדינת ישראל, ועל-פיו תוכל מבקרת המדינה לבדוק את ההסתדרות, דבר שהוא חסר תקדים במדינת ישראל, משום שיש לנו פה ענק ללא שום ביקורת. תמנן ארוך ששם את רגליו בכל מקום ומקום במדינה, מדינה בתוך מדינה, זו ההסתדרות. תקציב ענק ללא שום ביקורת וללא שום פיקוח.

אדוני היושב-ראש, כמה נכסים יש, כמה קרנות, כמה כסף יש לקרן שביתה, וקרן עובדים? מה הן הקופות? קופות ארתור?

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, זה מפריע.

דוד מנע (הליכוד):

הכול מוזרם ללא פיקוח, אפילו מזכירי מועצות הפועלים אינם יודעים אילו נכסים יש להם בטריטוריה שבה הם שולטים. אותם אנשים מנהלים נכסים במאות מיליוני שקלים, ואיש אינו יודע מה השני מנהל, איש ככל הישר בעיניו יעשה. אומנם יש מבקר פנימי להסתדרות, מבקר פנימי שמשכורתו אין לה תקדים בשום חברה ממשלתית ובשום משרד ממשלתי. המשכורת היא קרוב ל-20,000-25,000 שקל. ומי ישמור על השומרים? מי ישמור על המבקר?

היו"ר ס' טריפי:

חברי הכנסת, אני מבקש לא להפריע.

דוד מנע (הליכוד):

מבקרת המדינה טרם בדקה את כל הגופים הנסמכים אל קופת ההסתדרות. היא טרם בדקה את הוועד הפועל של ההסתדרות, טרם בדקה את מנגנוני כניסת העובדים להסתדרות, טרם בדקה את מועצות הפועלים, טרם בדקה את כל הנכסים, טרם בדקה את הפיקוח על הנכסים, טרם בדקה את רשת "עמל", טרם בדקה את קופת-החולים, טרם בדקה את קופות הפנסיה ואת הקרנות השונות והמשונות שבידי ההסתדרות.

אני תקווה שהצעת החוק הזו תוכל להכניס את הצוות הטוב והיעיל של מבקרת המדינה לתוככי התמנון הארוך הזה, שידו בכול ויד כול בו בכל אזורי הארץ, בכל שכונה, בכל עיר, בכל עיירת פיתוח.

כל שטח פנוי, כל מועדון, כל מגרש, כל דבר כזה ששייך להסתדרות, הגיע הזמן שיתחילו לשים לב לנכסים הללו, מדוע לא נמכרו, ובכלל, הגיע הזמן שנשאל מדוע לא נמכרים הנכסים של ההסתדרות.

הצעת חוק זו היא הצעת חוק מהפכנית. אני רוצה לשבח את חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת ואת יושב-ראש הוועדה חבר הכנסת דדי צוקר, שאומנם הוא לא במחנה שלי, אבל הוא פעל רבות בוועדה זו כדי להביא את הצעת החוק הזו לקריאה ראשונה היום בכנסת, בניגוד לרבים מהשמאל הריק הזה, השמאל הריקני הזה, שתמיד חיפשו דרך לטרפד הצעות חוק מהסוג הזה, כי הם רצו להמשיך ולעשות בתמנון הזה כל אחד כפי שהוא רוצה וכפי יכולתו.

אני רוצה לשבח את יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט ואת חברי הוועדה שהכינו את הצעת החוק הזו לקריאה ראשונה.

אני קורא לכנסת לאמץ את הצעת החוק הזו ולאשרה בקריאה ראשונה ואחר כך בקריאה שנייה ושלישית ולהכניס שינוי מרכזי מאוד בחוק מבקר המדינה.

היו"ר ס' טריפי:

תודה. חבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת שאול יהלום – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מוותר.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לך.

חבר הכנסת סילבן שלום. חבר הכנסת מאיר שטרית. חבר הכנסת יורם לס. חבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת חיים אורון. חבר הכנסת בנימין טמקין. חבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת יוסף בא-גד. חבר הכנסת אלי גולדשמידט. חבר הכנסת עוזי לנדאו – – –

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מוותר.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה.

חבר הכנסת אברהם פורז. חברת הכנסת נעמי בלומנטל. חבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת שאול עמור. חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת רענן כהן, אני מבקש לחזור ולקרוא בפניך את החלטת הכנסת שהתקבלה כאן בתום דיון על דוח מבקרת המדינה. מה אמרה כנסת ישראל לאחר שקיימה דיון רציני על דוח מבקרת המדינה, הדוח שבתוכו היו גילויים על השחיתות של המפלגה שלכם והממשלה שאתם תומכים בה?

ובכן, כנסת ישראל קבעה, כי על ראש הממשלה להתפטר מתפקידו בשל אחריותו ואחריות הממשלה לשורה ארוכה של מעשי שחיתות, אי-סדרים מינהליים ומחדלים המעלים חשדות לפלילים כפי שבאו לידי ביטוי בדוח מס' 44 של מבקרת המדינה.

דן תיכון (הליכוד):

ראש הממשלה אמר עליך, חבר הכנסת רענן כהן, שאתה לא עובד קשה.

רענן כהן (העבודה):

אני לא מודאג.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת רענן כהן, כנסת ישראל הביעה את דעתה על ראש הממשלה, ואני קורא מעל הדוכן הזה לראש הממשלה שברח מהכנסת, שמבזה את הכנסת פעם אחר פעם, לעשות פעם אחת מעשה מתבקש, להגיע הנה היום, מחר, בשבוע הבא, להשיב לכנסת על החלטתה שקבעה כי עליו להתפטר בשל האחריות שלו למה שכתוב בדוח מבקר המדינה.

היו"ר ס' טריף:

הרי זה מאוד משעשע.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני לא יודע למה היושב-ראש מגחך וצוחק, ולמה חבר הכנסת רענן כהן, העובד קשה כל כך, מגחך, אבל זה ברור, שחור על גבי תקנון.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך על שהערת את עינינו לסעיף 64. כולנו יודעים לקרוא וגם לשמוע. מכאן ועד לכך שמשמעות הדבר היא שראש הממשלה יודיע לך, כי בהתאם להחלטה שקיבלנו היום הוא הולך להתפטר, הדרך ארוכה. אני מברך אתכם וגאה בכם, שאתם נשאים עד לשעה מאוחרת זו, כדי לדון בעניינים חשובים מאוד של המדינה, ולהעלות הצעות באמת חשובות – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

על-פי תקנון המפלגה שלנו – – –

היו"ר ס' טריף:

עזוב את תקנון המפלגות. אנו עוסקים בתקנון הכנסת ומשמעותיותו, ורק בכך נעסוק. נמשיך ונאפשר לחבר הכנסת רענן כהן להשמיע את דבריו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

איך הוא הגיע לכאן, מאין הגיע?

היו"ר ס' טריף:

בכל זאת הגיע. הוא שמע שאף אחד מהקואליציה לא נמצא, והגיע ישירות מן המלון.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מציעה להוסיף לחבר הכנסת רענן כהן עוד דקה, כאות הוקרה על הצטיינותו.

היו"ר ס' טריף:

הוא בהחלט יודה לך על הצעתך, אך אני לא יכול לקבלה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך מאוד על שאפשרת לי לדבר. חברי חברי הכנסת, בהחלט צר לי שאין חברים מסיעתי אשר נמצאים כאן. את תפקידכם מילאתם היום, בהחלטה שקיבלתם, אך אני רוצה לומר לכם, כי הממשלה הזו תחזיק מעמד עד ליום האחרון שהמחוקק נתן לה, עד ליום האחרון שהבוחר נתן לה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

המדינה לא תחזיק מעמד.

לימור לבנת (הליכוד):

כך אתם מצפצפים, איפה הדמוקרטיה?

מיכאל איתן (הליכוד):

עד היום האחרון של המדינה.

לימור לבנת (הליכוד):

רענן כהן (העבודה):

עד היום האחרון היא תנהל את המדינה הזו.

היו"ר ס' טריף:

הוא חבר הכנסת הבודד והיחיד מהקואליציה, תאפשרו לו בטוב לבכם לדבר. בבחירות האלה קיבלה הממשלה את אמון העם.

גם אם חבר הכנסת רענן כהן אומר זאת, עדיין הבוחר יאמר את דברו.

רענן כהן (העבודה):

הבוחר אמר את דברו לפני כשנתיים, ואנחנו נכהן את התקופה הזו עד תומה. אתם יכולים להשתעשע בהחלטות שקיבלתם, אך אנו נמשיך לעמוד בפני הבוחר, ורק הבוחר יחליט מה יהיה מעמדנו ומה יהיה כוחו בבחירות הקרובות. לשום החלטה זולת זאת אין משמעות ואין חשיבות. אם יהיה לכם כוח להפיל את הממשלה, בבקשה, אבל הניסיונות שלכם נמשכים תקופה ארוכה, ועדיין לא הגיעו להצלחה. אני מאמין שלא תהיה לכם הצלחה בהצבעות האי-אמון שאתם מגישים.

אבל אנו עוסקים עתה בביקורת המדינה. אני רוצה לברך את חברת הכנסת לימור לבנת ואת חבר הכנסת דוד מנע על שהגישו את הצעת החוק. אני בעד ביקורת, ואני שמח שאנו מרחיבים את סמכות המבקר, אשר תבקר את ההסתדרות ומוסדותיה. אני חושב, שכל מוסד מתוקצב צריך לעבור את הביקורת, משום שבסופו של דבר זה לטובת המוסד המבוקר.

יושב כאן חברי דן תיכון. דוד מגן, המשמש היום יושב-ראש הוועדה, יצא. אני רוצה לומר לך, הבעיה שלנו אינה דוח מבקר המדינה, אם הוא קשה או לא קשה. כל שנה עושים חברי הכנסת מדוח מבקר המדינה דוח קשה. כל שנה אומרים שדוח כזה עוד לא היה. הבעיה היא, כיצד אנו מיישמים את הדברים הכתובים בדוח; איך אנו נותנים שיניים למבקר המדינה, כדי שדברים שנעשים או מבוקרים, דברים שיש להביא לערכאות משפטיות ואפילו למשטרה, יקבלו יותר כוח, על מנת שדברים שנעשים

לא ייעשו. אם נרחיב את זה, עם התוספת שעליה דיברתי, נדמה לי שאנו הולכים בכיוון הנכון ובדרך הנכונה.

אני רוצה שוב להודות לכם. אתם תמשיכו להישאר בחלום, שאולי בעוד כמה חודשים הממשלה תתפרק; אני יכול להבטיח לכם, כי הממשלה הזו תמשיך לפעול ואתם תמשיכו לצעוק.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת אסעד אסעד. חבר הכנסת רפאל אלול. חבר הכנסת אברהם הירשזון. חבר הכנסת סאלח טריף – מובן שעל אף רצוני העז להתייחס לנושא, אינני יכול, כי אני יושב כאן. אני מזמין את חבר הכנסת פיני בדש, את חבר הכנסת גונן שגב, את חבר הכנסת עובדיה עלי. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. אחרון הדוברים – חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תרשה לי לומר לך, אדוני היושב-ראש, שלא להתייחס בביטול לתקנון. תקנון הכנסת מחייב את כולם, בין שהסעיפים מוצאים חן ובין שאינם מוצאים חן. נתקבלה החלטה, אני לא אומר דבר מעבר לכך שהחלטה חוקית, וצריך למלא אחר מה שנאמר בתקנון, אלא אם מישהו יחליט מחר שהתקנון איננו קיים, ואז יהיה מצב אחר.

היו"ר ס' טריף:

אני מקווה שלא השתמע מדברי כאילו אני מזלזל בתקנון הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

לכן מצאתי לנכון להבהיר את העניין.

חברת הכנסת לימור לבנת, הביקורת על ההסתדרות עלתה לראשונה לפני כשנתיים בוועדה לביקורת המדינה, בעקבות דוח קשה שפרסמה המבקרת, אשר עסק במצבן של קרנות הפנסיה. התברר שקרנות הפנסיה מצויות בגירעון אקטוארי, שהגיע היום לפני שנתיים לסכום של 28 מיליארד שקלים. בלשון עממית ופשוטה, המבקרת אמרה – ולא היתה מחלוקת באשר להיקף הגירעון – שמצבן של הקרנות קשה-קשה, ואולי אף נקטה כמה מלים שאיני מעז להעלות על דל שפתי.

מן הראוי היה שאכן תיכנס המבקרת ותבדוק את פעולות ההסתדרות. אבל ההסתדרות היתה אז בשיאה, זו היתה תקופת הברפלד, והם רשמו לפניהם את הצעת החלטה של הוועדה לביקורת המדינה, אבל תשובה מההסתדרות, אף שהובטחה לי, לא נתקבלה עד עצם היום הזה. לכן טוב אתם עושים, כאשר אתם מעלים את העניין והופכים אותו למעשה חקיקה. אני מניח שהחוק הזה יאושר

בתוך פרק זמן קצר, וכבר אמרה לי המבקרת: אוף, מאין לוקחים כוח אדם כדי לבקר מדי שנה גם את ההסתדרות? זאת אומרת, בהכרה היא כבר מצויה שם, על אף העובדה שסברתי בשעתי שההסתדרות היא בהחלט גוף מבוקר, שכן היא ניזונה מכספי משלם המסים הישראלי, באמצעות הממשלה, המס המקביל והמס האחיד – –

לימור לבנת (הליכוד):

חלק ממוסדותיה.

דן תינון (הליכוד):

– – והם אלה שהופכים את ההסתדרות לגוף מבוקר.

אבל עניין קרנות הפנסיה, שהפך לשערורייה לפני שנתיים, הופך בעצם הימים האלה לשערורייה גדולה יותר, שכן הגירעון האקטוארי של הקרנות גדל מ-28 מיליארד שקלים ל-36 מיליארד שקלים. ואז באה ועדת-פוגל, האיש לכל דבר, מנכ"ל משרד האוצר, והוא ממליץ המלצות איך וכיצד לשקם את קרנות הפנסיה, ובמעשה אבירות חסר תקדים אומר מזכיר ההסתדרות עד היום בצהריים – אינני יודע מה קרה מאז הצהריים, והאם נבחר או לא נבחר חיים רמון למזכיר הכללי של ההסתדרות – מר הברפלד, אשר הצליח להוביל את ההסתדרות אלי פי-פחת ואת קרנות הפנסיה אלי פשיטת רגל, כאשר הגירעון מגיע ל-36 מיליארד שקלים: לעולם לא. כך הוא אומר על המלצות ועדת-פוגל. נכריז על סכסוך עבודה. כאילו אנחנו עשינו את הגירעון, והוא האיש הדואג לכך שהגירעון יעבור מן העולם.

שאול יהלום (מפד"ל):

שכחת את איגרות החוב...

דן תינון (הליכוד):

אני לא שכחתי, זה חלק מהגירעון. מובן שלהמלצות ועדת-פוגל יש הרבה סעיפים, אולם רובם ככולם נדחו על-ידי מזכ"ל ההסתדרות חיים הברפלד.

לכן אין מנוס, ההסתדרות לא העבירה את חלקה בהסכם ההבראה של קופת-חולים – אומר חבר הכנסת רמון, המזכ"ל המיועד – הכסף הזה היה מיועד להשתלט על בנק הפועלים. טוב שהתוכנית הזאת, שאושרה על-ידי שרינו, שרי מפלגת העבודה, נתגלתה ועברה מן העולם.

אבל במקום שההסתדרות תעביר את חלקה כדי להמשיך ולבטח את 3 מיליוני החברים בקופת-חולים, אנחנו מתבשרים היום שכל אנשי הממסד הישן מסדרים לעצמם פנסיות ענקיות כאילו יש כסף לכל דבר. להציל את קופת-חולים – אין כסף. לשלם משכורות עתק – יש כסף. לשלם פנסיות בטרם

זמן – יש כסף. זה מעיד יותר מכל דבר על אובדן דרך, על אובדן מצפון, על חוסר האחריות של הנהגת ההסתדרות.

אני רוצה לאזכר כאן את דוח ועדת-זוסמן, שבא לעשות צדק עם אותם פנסיונרים שפורשים משירות המדינה ונידונים לחיי רעב, כי משכורתם נלקחה ואיננה נחשבת בשלמותה לצורך תשלום הפנסיה. פנסיה של מצוקה בשיעור של 70% הופכת לפנסיה של 40%. ההסתדרות הזאת הצביעה נגד יישום המלצות ועדת-זוסמן.

לכן, טוב עשה הבוחר שהעביר את הנהגת ההסתדרות הישנה מן העולם. יש לנו הנהגת הסתדרות חדשה – –

רענן כהן (העבודה):

טובה, נפלאה, חזקה, רצינית.

דן תיכון (הליכוד):

– – והיא תחויב למלא אחר המלצות הכנסת בכל התחומים, לרבות החלת ביקורת מבקר המדינה על ההסתדרות. תודה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אין לי קללה לחבר הכנסת רמון כמו הקללה להיות מזכיר ההסתדרות.

אלכס גולדפרב (יעוד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני מברך את המציעים – את חבר הכנסת דוד מנע וחברת הכנסת לימור לבנת – על ההצעה שבאה להרחיב את סמכויות המבקר, הצעה חשובה מאוד, אבל אם ההצעה לא תתייחס גם לתקציבים, כדי לאפשר למבקר להגדיל תקנים על מנת שתוכל לבצע ולאכוף את חוק המבקר, הרי ההצעה הזאת טובה, אבל תהיה ריקה מתוכן. אני מבקש להתייחס לזה בוועדה. חברת הכנסת לימור לבנת, אם את מבטיחה לי שתתייחסי לזה, אני גם מבטיח להצביע בעד הצעת החוק.

לימור לבנת (הליכוד):

תהיה התייחסות לקראת ההכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – – –

אלכס גולדפרב (יעוד):

תודה רבה. חברי חברי הכנסת והצופים שצופים בנו ונמצאים יחד אתנו כאן, אני רוצה לדבר על הצעת חוק הפרדת מרכזים, הצעת חוק שלא תועלה הערב. בסוף דברי גם אומר למה היא לא תועלה הערב.

מטרת הצעת החוק לתת ביטחון כלכלי לסקטור נרחב של קבלנים, פועלים, ספקים ויצרנים, כאשר במצב הקיים כיום, אם הקבלן הראשי פושט את הרגל, כל הפירמידיה נפגעת.

הצעת החוק לא מגדילה את המנגנון הציבורי, אלא באה לייעל אותו, כדי להפיק ממנו יותר תמורת אותה עלות.

הקונסטרוקטורים והארכיטקטים מתכננים את הבניין, מהנדסי המים – את אינסטלציית המים, מתכנני החשמל – את החשמל. המפקח מטעם משרד השיכון מפקח על העבודה.

כל סקטור קבלני יחויב להעסיק מנהל עבודה בשטח, לתאם את מהלך העבודה. המדינה תרוויח את פערי התיווך, ורבות משפחות יזכו לביטחון, כי לכל אורך העבודה, בכלל זה בסופה, שכרם ישולם, חבר הכנסת מיקי איתן.

הפועלים יוכלו לשלם את המשכנתאות, והקבלנים יוכלו לחדש את הציוד כדי להפיק תועלת רבה יותר לקידום העבודות.

כל זאת בהצעה פשוטה הקוראת למשרד השיכון להפריד בין מרכזי בניין, חשמל ואינסטלציית מים.

נוהל זה קיים כבר בשטח במקרים רבים, אבל כיום זה נעשה על-פי שיקול דעתו של פקיד זה או אחר.

מטרתי בהצעת חוק זו היא להוציא את שיקול הדעת מידי הפקיד ולהפעיל סמכויות שבחוק, כשכל מכרז מעל 50,000 שקל, בצמוד למדד יוקר הבנייה, יופרד באופן שיבטיח את ביצוע העבודה ברמה גבוהה.

יובטח גם כי אם יקרה משהו לאחד הקבלנים במהלך העבודה – תהליך הבנייה וסיימה לא ייפגעו.

אני מוכן במסגרת הוועדה להוציא את נושא קבלני הפיתוח מתיקון זה, כי על-פי רוב קבלני הפיתוח והבניין אחד הם, אלה שני מקצועות הקרובים זה לזה.

בכמה משפטים אתייחס לשאלה למה הצעת החוק לא תועלה כאן הערב: כי חבר הכנסת מיקי איתן, משיקולים צרים, טען לפני שסיעת יעוד מנהלת משא-ומתן קואליציוני, ואם היא מנהלת משא-ומתן קואליציוני, הוא יקרא לחבריו להצביע נגד הצעת החוק הזאת. אני מודיע לציבור הבוחרים שידעו, שאנשים שעובדים ומשקיעים כסף – קבלנים, פועלים, ספקים, יצרנים – כספם לא בטוח בזכות חבר הכנסת מיקי איתן.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה לא מתבייש? אתה לא באת להצבעת האי-אמון בממשלה – – –

אלכס גולדפרב (יעוד):

אני קורא לאנשים, ב-1996 האנשים האלה יזכרו, אבל גם אבטיח לציבור הבוחרים שהצעת החוק הזאת תעלה ותעבור בכנסת הזאת. כל קבלן שהוא תחת קבלן אחר שפשט את הרגל, שיכתוב לחבר הכנסת מיקי איתן, ושחבר הכנסת מיקי איתן יביא זאת בחשבון, שהוא זה שגרם לאי-העלאת הצעת החוק. תודה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מיכאל איתן.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דוד מגן, אני מבין שאתה רוצה לומר דברים מספר, כי אתה רשום.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בגלל השעה המאוחרת אסתפק במשפטים ספורים.

הצעת החוק המונחת לפנינו הונחה כהצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה, ולפי הכלל שחוק-יסוד עובר לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, כך עבר גם החוק הזה לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

עתה, לפי החוק, אם החוק יאושר היום בקריאה ראשונה, תצטרך להתמודד אתו הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

אני מעלה את העניין כדי שנעבד לקחים בדבר חוקים שנולדים בעקבות חוקי היסוד, וכפל העבודה בין שתי ועדות הכנסת לעתים אינו תורם לעניין. מדוע אני אומר זאת? משום שהסוגיה נדונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ונציגי מבקר המדינה אף הופיעו בפני הוועדה, והגרסה שלהם אומרת כי מבקר המדינה יכול היום להגיע לביקורת בגופים הקשורים להסתדרות הכללית. יש כמה הסתייגויות, צריך לשאול את פי מבקר המדינה, ואני מעריך כי לאחר שהצעת החוק תאושר היום, בוועדה לענייני ביקורת המדינה צפויים ויכוחים במישור העקרוני, ואולי גם במישור הטכני; אני מכין את המציעים בעניין הזה. אני מקווה שבסופו של דבר נתגבר ביחד על המכשולים, ורק על דעתה של מבקרת המדינה נצליח למצוא פתרון כך שהכוונה הטובה שלכם תגיע לידי יישום במסגרת החוק.

לימור לבנת (הליכוד):

לצורך הבהרה לציבור, הצעת החוק הזאת לא תתקבל בניגוד לעמדת מבקרת המדינה.

דוד מגן (הליכוד):

כמובן, בשלב הזה אני תומך בהצעה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה.

חבר הכנסת דוד מנע ישיב בשמך, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה, ראשית, להגיב על הערות מספר שנאמרו פה, ואני רוצה לומר לך, חבר הכנסת אלכס גולדפרב, שחבר הכנסת מיכאל איתן אף פעם עינו אינה צרה. אם הוא התייחס, כפי שאתה אמרת – – –

אלכס גולדפרב (יעוד):

אתה היית נוכח בשיחה ביני לבינו?

דוד מנע (הליכוד):

כן, שמעתי.

אלכס גולדפרב (יעוד):

דוד מנע (הליכוד):

אתה עלית, פה, ובמקום לדבר על מבקרת המדינה, על ההחלה של חוק מבקר המדינה על
ההסתדרות -- --

אלכס גולדפרב (יעוד):

אני, בשני משפטים -- --

דוד מנע (הליכוד):

באת וניסית להשמיץ חבר כנסת פעלתן, שמביא כבוד לאגף הימני שאתה נמנה עמו עד היום -- --

אלכס גולדפרב (יעוד):

דוד מנע (הליכוד):

-- -- ושל הבוחרים שלך, וכל הכבוד -- --

אלכס גולדפרב (יעוד):

דוד מנע (הליכוד):

אתה לא יכול – – –

אלכס גולדפרב (יעוד):

– – –

דוד מנע (הליכוד):

אתה לא יכול לעלות על הבמה ולתקוף חבר כנסת מסור, שנשאר ועושה דברים רבים למען המחנה
שאתה נמנה עמו – –

אלכס גולדפרב (יעוד):

– – –

דוד מנע (הליכוד):

– – ושאתה רוצה לפרוש ממנו.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

דוד מנע (הליכוד):

אתה, לצערי, לא יכול – – –

אלכס גולדפרב (יעוד):

על מה אתה מדבר? על הצעת החוק?

דוד מנע (הליכוד):

אתה לא יכול לדבר --

אלכס גולדפרב (יעוד):

על מה אתה מדבר?

דוד מנע (הליכוד):

-- במסגרת של חוק מבקר המדינה, על הדברים שקשורים להצעת החוק שלך.

אלכס גולדפרב (יעוד):

--- החוק.

דוד מנע (הליכוד):

אני רוצה, ברשותכם, להתייחס לדברים שאמר פה --

אלכס גולדפרב (יעוד):

דוד מנע (הליכוד):

-- חבר הכנסת --

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת גולדפרב. נא להמשיך.

דוד מנע (הליכוד):

— — — חבר הכנסת מגן, לדברים שהתייחס אליהם פה יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה. כשהעלינו את הצעת החוק הזאת, העלינו אותה במקורה כתיקון לחוק-יסוד: מבקר המדינה, ואחרי דיונים רבים עם נציגי מבקר המדינה, עם מנכ"ל משרד מבקר המדינה, היועץ המשפטי של משרד מבקר המדינה והמשנה ליועץ המשפטי לממשלה, הוחלט לתקן את החוק במסגרת חוק מבקר המדינה, ואז זה עבר לוועדה שלך. הכול היה על דעתם. ואני מקווה, לטובת כל הבית הזה, שהליכי החקיקה לקראת קריאה שנייה וקריאה שלישית יהיו מהירים, ונוכל להוות תקדים גדול מאוד. עד כאן, תודה רבה.

היור"ס' טריף:

תודה. ניגש להצבעה על הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 26), התשנ"ד-1994, קריאה ראשונה, של חברת הכנסת לימור לבנת וחבר הכנסת דוד מנע. מי בעד? מי נגד? נא להצביע. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 26), התשנ"ד-1994, לוועדה נתקבלה.

קריאה:

היור"ס' טריף:

היא תעבור, כמובן, עם אישורה, לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להמשך — — —

לימור לבנת (הליכוד):

לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

דוד מנע (הליכוד):

לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

קודם כול נכריז על התוצאות: בעד – 8, ללא מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שהצעת החוק נתקבלה בקריאה ראשונה, ומזכיר הכנסת מסב את תשומת לבי לסעיף 141(ב): "החליטה הכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדה, תועבר ההצעה לוועדה שהכינה אותה לקריאה ראשונה; חבר הכנסת רשאי לפנות לוועדת הכנסת, בין לפני החלטת הכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדה ובין לאחר מכן, בבקשה שתציע לכנסת להעביר את הטיפול בהצעת החוק לוועדה אחרת; בקשתו תעלה לדיון בישיבתה הקרובה של ועדת הכנסת, ואם התקבלה – תועבר ההצעה לאישור הכנסת בעת הקריאה הראשונה, או לאחר מכן, לפי העניין".

הדברים ברורים. אני מודה לכם על הדיון – –

קריאה:

היו"ר ס' טריף:

– – וכמובן קובע שהיא תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט, אלא אם ועדת הכנסת תחליט אחרת.

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע לכם שסדר-היום הופסק, והצעות החוק שהיו אמורות לעלות היום בשם שר המשפטים, וגם של חבר הכנסת אלכס גולדפרב, הוסרו מסדר-היום לפי בקשתם.

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

כן, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה להבין; הצעת החוק שאושרה עוברת לוועדת הכנסת – – –

היו"ר ס' טריף:

לא; לוועדת החוקה, חוק ומשפט, אלא אם חבר הכנסת המכובד יכול להעלות את זה בפני ועדת הכנסת, יבקש העברתה לוועדה אחרת, ואם היא תחליט – היא תועבר לוועדה אחרת. כך לשון התקנון.

דוד מגן (הליכוד):

אני מודיע שאני מעלה זאת בוועדת הכנסת.

היו"ר ס' טריף:

אין שום בעיה, אדוני. תעשה את מה שאתה צריך לעשות לפי המתחייב.

אני מודיע לכם ששישיבה זאת נעולה. הישיבה הבאה תהיה מחר, יום רביעי, 6 ביולי 1994, כ"ז בתמוז התשנ"ד, בשעה 11:00.

אני מודה לכולכם. לילה טוב.

הישיבה ננעלה בשעה 23:44.